

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"ץ שליט"א

פרשת
האזינו
כ"ו אלול תשפ"ד – ג' תשרי תשפ"ה

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב – עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'
או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ"ק אדמו"ר עט"ר
מוהרא"ש
ר' אליעזר שלמה בן
ר' מנחם זאב זי"ע

לזכות מורנו ורבנו הרה"צ
ר' יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט"א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ"ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלְמוּד :
הַלְמוּד בָּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יִהְיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מָשִׁיחַ צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

הבודק את החבית — נטל הימנה מעט והפריש ממנו תרומה ומעשר, ושתה הימנו, לידע אם היין הנותר בחבית טוב וישתה או ימכור משאר חביותיו מדי יום יום ויפריש מזו החבית לתרומה ולמעשרות ותתחיל, היום מפריש מעט לפי מה שימכור משאר חביותיו ולמחר מעט, ואומר: הרי תרומה ומעשר של זה שאני מוכר ושותה באותה חבית. ולפיכך בודק, דאין מפרישין מן החומץ על היין, דשני מינין הן אליבא דרבי בפרק "המוכר את הספינה". אבל לרבנן, לכתחלה — אין מפרישין, ואם עשה — עשוי. **להיות מפריש** — משאר חביותיו על בטחונה של זו החבית, כלומר, שמפריש ממנה לצורך שאר חביות. **ואחר כך** — לסוף חודש או שני חדשים. **כל שלשה ימים כו'** — לקמיה מפרש. **מאי קאמר** — לפי שיש לפרשה בשני ענינין כדלקמן, קבעי לה. **כל שלשה ימים הראשונים** — סמוך לבדיקה — וראי יין היה, דבפחות משלשה ימים אין היין נעשה חומץ, ויפה תרם מה שתרם באותן שלשה ימים, ואין צריך הלוקח מזה באותן שלשה ימים לחזור ולהפריש. דאפילו אם התחיל להחמיץ עם סילוק ידיו — אין שמו חומץ עד שלשה ימים, ואף על פי שכבר יש לו ריח חומץ, כדמפרש ואזיל. דרך היין המחמץ להריח מתחלה ריח חומץ, והולך ומריח יותר ויותר, עד שנהפך אפילו טעמו לחומץ. וקים להו לרבנן, דמשהתחיל להחמיץ הוי ריחו כל שלשה ימים חומץ וטעמו יין, אבל משלשה ואילך — יכול להיות חומץ גמור. **מבאן ואילך בספק** — דשמא לא התחיל להחמיץ עד שלשה ימים קודם שנמצא חומץ, והשתא בשעת מציאה הוא דנעשה חומץ. הלכך הוי תרומה מספק, ויחזור ויתרום. **מאי טעמא** — הוי כל שלשה ימים ראשונים ודאי יין, ושלשה ימים האחרונים ספק חומץ. **חמרא מעלאי עקר** — כמו עקר, נעקר טעם יין ממנו, ומתחיל להחמיץ מלמעלה בפי החבית, ומעט מעט מתחמץ ויורד כל שלשה, עד דבסוף שלשה נעשה כולו חומץ. וכל זמן שלא התחמיץ כולו — הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא. והאי חמרא — הא טעימיה ובדקיה האי גברא בפי החבית, ומצאו טוב, ועדיין לא התחיל להחמיץ. והלכך, אפילו אם תמצי לומר דמיד בתר דטעימיה התחיל להחמיץ — הוי ריחיה חלא וטעימיה חמרא עד סוף שלשה ימים משהתחיל להחמיץ, והלכך הרי הוא דבתר טעמא אזלינן ולא בתר ריחא, וחמרא הוא. והיינו יין הנמכר בחנות, דלרבי יוחנן הוי יין. ומהאי טעמא גופיה הוי ספק אפילו בל שלשה ימים האחרונים ולא ודאי חומץ, דאיכא למימר: זה שלשה ימים האחרונים שהתחיל להחמיץ, והוי טעמיה חמרא עד עכשיו שנגמר חמוצו. **שלשה ימים האחרונים ודאי חומץ** — והוי טבל גמור. דרבי יהושע אזיל בתר ריח, כדמפרש ואזיל. וביון דעתה נמצא חומץ — ודאי התחיל להריח ריח חומץ זה שלשה ימים, דבפחות משלשה ימים לא נעשה חומץ גמור. ואפילו שלשה ימים הראשונים ספק, דאמרינן: שמא עם סילוק ידי הבודק התחיל להריח, ובתר ריחא אזלינן. והלכך, יין הנמכר בחנות — לאו חמרא הוא. **מאי טעמא חמרא מתתאי עקר** — רבותא נקט, לאשמועינן דאיכא למימר דאפילו בשעת בדיקה כבר היה חומץ. ומיהו, אינו צריך לכל זה, דאפילו סבירא ליה נמי כדרבי יוחנן דמעילאי עקר — איכא לאוקומי שפיר, כדמפרש ואזיל. **דרומאי משמיה דרבי יהושע** — אמרינן: דהאי דקתני בברייתא שלשה ימים ודאי — בין אשלשה ימים ראשונים בין אשלשה ימים אחרונים קאי. והכי קאמר: שלשה ימים הראשונים — ודאי יין, דאפילו עם סילוק ידיו התחיל להחמיץ — הוי ריחיה חלא וטעימיה חמרא עד שלשה ימים, והלכך הוי חמרא. דקם ליה רבי יהושע בן לוי בשיטתיה דרבי יוחנן, דריחיה חלא וטעימיה חמרא — חמרא הוא. **אחרונים ודאי חומץ** — כדמפרש טעמא לקמן, כגון שנמצא חומץ חזק מאד, דדוקא כבר עברו שלשה ימים שנעשה חומץ גמור, הואיל ותחזק כל כך, דבכציר משלשה ימים משהתחמיץ — אינו נעשה סיפתקא. ומיהו, רבי יוחנן לא מוקי לה בסיפתקא. אי נמי, לית ליה הך סברא, דלא שנא ספיתקא ולא שנא חומץ — כל שלשה ימים אחרונים נמי ספק. **הא נופא קשיא ראשונים ודאי יין אלמא כו'** — דאי סלקא דעתך ריחיה חלא וטעימיה חמרא — חלא הוא, אם כן אמאי ודאי יין? האיכא למימר דעם סילוק ידיו התחיל להריח ריח חומץ מעט, ומהיהיא שעתא הוה ליה חומץ **בגון דאשתכה בי'** — לעולם ריחיה חלא וטעמא חמרא — חמרא הוא, דדמוכח רישא. וסיפא דקתני: אחרונים ודאי חומץ — היינו טעמא, דמיירי כגון דמשתכה חומץ חזק יותר מדאי, שהדבר ידוע שזה ששה ימים שהתחיל להחמיץ, ולסוף שלשה נעשה חומץ, ובשלשה האחרונים נתחזק ונתחזק מאד, ונעשה ספיתקא חזקה. **כמאן ששט ליה** — רב יוסף לאביי: כמי משניהן היה מפרש ברייתא, דקתני: שלשה ימים ודאי, דנשמע מינה אי אזלינן בתר ריחא או בתר טעמא? **חד אמר בבי יוחנן בו'** — ונראה לי דהלכתא כרבי יוחנן, דהא דרומאי משמיה דרבי יהושע בן לוי קיימי בוותיה. **המוכר חבית יין לחבירו והחמיצה** — בתוך אותה חבית של מוכר בבית לוקח. **אמר רב כל שלשה ימים הראשונים הרי הוא ברשות מוכר** — שהדבר ידוע שאין היין מחמיץ בפחות משלשה ימים משהתחיל להריח ריח חומץ. ונהי נמי דריחיה חלא וטעימיה חמרא חמרא הוא, אפילו הכי באחריות מוכר הוא, שהרי נתקלקל בבר ברשותו, וכמי שמוכר לו חומץ דמי, דדוקא משהתחיל להריח חומץ — סופו להעשות חומץ, ודמי למוכר יין ונמצא חומץ, דתנן ב"המוכר את הספינה" (בבא בתרא פג, ב) דהוא מקח טעות. ואף על פי ששתה הימנו לוקח ולא טעם בו ריח חומץ בשעלקחו, אפילו הכי, כיון דהחמיץ תוך שלשה — הדבר ידוע דבשעת מכירה הוי ריחיה חלא. והא דתנן לקמן בפירקין (עז, ב): המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו — רב מוקי לה לאחר שלשה, אבל תוך שלשה — לא קרינן המוכר יין לחבירו והחמיץ, אלא המוכר יין לחבירו ונמצא חומץ. אי נמי, מוקי לה בקנקנים דלוקה, דרבי יוסי בר רבי חנינא, דאיכא למימר קנקן גרם להחמיץ מהדרה. והא דנקט חבית של יין — רבותא היא, דסלקא דעתך אמינא: לשתייה לאלתר קובין ליה ולא הוה ליה לשהויי, וליפטר מוכר — קא משמע לן.

ושמואל

הבודק את החבית מפריש כו' — רבינו שמואל דחק לפרש דלקח ממנו משהו, ומפריש ממנו תרומה, ואחר כך טעמו. ובחנם דחק, שהרי יכול לטעמו בריח, אי הוי ריחיה חמרא — ודאי חמרא הוא, דאיכא למיחש דריחיה חלא. אבל חלא לעולם לא הוי ריחיה חמרא. והא דקאמר לקמן "הא טעימיה חלא ועקר" הזקיקו לפרש כן, דלא משמע ליה דטעמו בריח.

דְּתָנְיָא: הַבּוֹדֵק אֶת הֶחָבִית לְהִיוֹת מְפָרִישׁ עָלֶיהָ תְּרוּמָה וְהוֹלֵךְ, וְאַחַר כָּךְ נִמְצֵאת חוֹמֶץ - כָּל שְׁלֹשָׁה יוֹם - וַדַּאי, מִכָּאן וְאֵילָךְ - סָפֵק. מַאי קָאָמַר? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הָכִי קָאָמַר: כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים וַדַּאי יַיִן, מִכָּאן וְאֵילָךְ סָפֵק; מַאי טַעְמָא? חֲמָרָא מֵעִילָּאי עָקַר, וְהַאי טְעִימֵיהּ וְלָא עָקַר. אִם תִּמְצָא לוֹמַר בָּתַר דְּטְעִימֵיהּ עָקַר, הָוֵה לֵיהּ רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעֲמֵיהּ חֲמָרָא, וְכָל רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעֲמֵיהּ חֲמָרָא - חֲמָרָא. וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הָאַחֲרוֹנִים וַדַּאי חוֹמֶץ, מִכָּאן וְלְהַלָּן סָפֵק; מַאי טַעְמָא? חֲמָרָא מִתַּתַּאי עָקַר, וְאִיכָּא דְּאָמְרִי אָמַר רַבִּי אֲבָהָ: אִם תִּמְצָא לוֹמַר מֵעִילָּאי עָקַר וְלָאו אֲדַעְתֵּיהּ. וְאִם תִּמְצָא לוֹמַר מֵעִילָּאי עָקַר וְהָא טְעִימֵיהּ וְלָא עָקַר - דִּילְמָא בָּתַר דְּטְעִימֵיהּ עָקַר, הָוֵה לֵיהּ רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעֲמֵיהּ חֲמָרָא, וְרֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעֲמֵיהּ חֲמָרָא - חַלָּא. דְּרוּמָאֵי מַתְנוּ מִשְׁמֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: רִאשׁוֹנִים - וַדַּאי יַיִן, אַחֲרוֹנִים - וַדַּאי חוֹמֶץ, אֶמְצָעִיים סָפֵק. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, אָמְרְתָּ: רִאשׁוֹנִים וַדַּאי יַיִן, אֶלְמָא רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעֲמֵיהּ חֲמָרָא - חֲמָרָא, וְהָדַר אָמְרְתָּ: אַחֲרוֹנִים וַדַּאי חוֹמֶץ, אֶלְמָא רֵיחֵיהּ חַלָּא וְטַעֲמֵיהּ חֲמָרָא - חַלָּא - כְּגוֹן דְּאִשְׁתַּכַּח חַלָּא סִיפְּתָקָא, דְּאִי לָאו הָכֵי תִּלְתָא יוֹמֵי - לָא הָוֵה מְשַׁתַּכַּח חַלָּא סִיפְּתָקָא. כְּמַאן דְּשָׁט לֵיהּ? פְּלִיגִי בָּהּ רַב מָרִי וְרַב זְבִיד, חַד אָמַר: פִּרְבִּי יוֹחָנָן, וְחַד אָמַר: פִּרְבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי. אִיתְּמַר: הַמּוֹכֵר חָבִית יַיִן לַחֲבֵרוֹ וְהֶחֱמִיצָה, אָמַר רַב: כָּל שְׁלֹשָׁה יָמִים הָרִאשׁוֹנִים - בִּרְשׁוּת מוֹכֵר, מִכָּאן וְאֵילָךְ בִּרְשׁוּת לוֹקֵחַ; וּשְׁמוּאֵל

מאי טעמא האי מעילאי עקר — לא מצי למימר דלרבי יוחנן מתתאי עקר — דאם כן מנא ליה דכל שלשה ימים הראשונים היה ודאי יין? דלמא בשעה שטעמו כבר נעקר טעמו מתחתיו שני ימים. אבל אין לומר שכבר נעקר טעמו מתחתיו שלשה ימים — דאין סברא לומר שיהא חומץ גמור למטה, ולמעלה דוה וריחיה (חלא) וטעמא חמרא.

מאי טעמא האי חמרא מתתאי עקר — תימה: דמנא ליה לגמרא ליפלוגינהו בהכי, כיון דמצי למימר לכולי עלמא מעילאי? ויצריך לומר דנקט הכי לפי שסובר שכך הוא אמת, דמתתאי עקר. וליכא למימר האי טעמא דמתתאי עקר לחוד ולעולם דקסבר ריחיה חלא וטעמא חמרא חמרא — דאם כן שלשה ימים האחרונים אמאי הוי ודאי חומץ? דלמא כל שלשה ימים הוי ריחיה חלא וטעמא חמרא, והשתא הוא דנגמר חימוצו

דרומאי מתנו — פירש רבינו שמואל דהלכה כרבי יוחנן, דקיימי דרומאי בוותיה. וכן נראה, דרבא נמי קאי בוותיה בפרק בתרא דעבודה זרה (סה, ב) שהבאתי לעיל.

כל שלשה ימים הראשונים ברשות מוכר — ואפילו נתן לו חלוקה מעות — יחזיר, דכיון דנראה חומץ גמור תוך שלשה שנמכר — בידעו שכבר בשעת מכירה ריחיה חלא, ואהאי חמרא לא יהבי אינשי דמי. ואף על פי שטעמו והוה ריחיה חמרא — ודאי

לא

לא טעימיה שפיר, כיון דאחמיץ בתוך שלש. מכאן ואילך ברשות לוקח ואפילו לא נתן מעות חייב ליתן. ומיהו, נראה דהיכא דלא טעימיה בשעת לקיחה דה"א — המוכיא מחבירו עליו הראיה, דספיקא הוא. והא דתנן (בבא בתרא צו, ב): המוכר יין לחבירו והחמיץ אינו חייב באחריותו — מיירי לאחר שלשה, אי נמי בקנקנים דלוקח כרבי יוסי בר חנינא דלקמן, כן פירש הקונטרס. וצריך לומר דמיירי הכא דידעינן שהקנקן דהמוכר הוא טוב, דאי לאו – אמאי חייב באחריותו? לימא ליה המוכר: היין היה טוב, והקנקן גרם לו תוך שלשה להתקלקל, ולא איבעי לשהויי אלא לשתותו או להריקו בכלי אחר, כמו שהוא אומר לו בשהוא בקנקנים דלוקח. אבל דוחק לומר דמיירי כגון שמוכר שמרו בזה הקנקן זמן גדול, ואם הקנקן גרם — כבר היה מחמיץ מקודם. ויותר מתיישב לומר דהכא תוך שלשה, ואפילו בקנקן דלוקח, דאין קנקן גורם להחמיץ תוך שלשה, אלא ודאי לא טעימיה שפיר. והתם – לאחר שלשה, ואמר ליה למקפה.

ושמואל אמר חמרא אבתפיה דבבא שוחר — פירש רבינו שמואל: דחמרא — מוליה דבבא גרים, דסביראי ליה כרבי חייא בר יוסף דלקמן, ולכך אינו ברשות מוכר. ואין נראה, חדא: דהוה ליה למימקט האי לישנא דלקמן, דחמרא מוליה דבבא גרים. ועוד, כי אמר לקמן: ופליגא דרבי חייא בר יוסף — הוה ליה למימר: ופליגא דשמואל. ועוד: דאין סברא שיגרום מוליה דבבא שימחר להחמיץ תוך שלשה, דלעולם אין היין מחמיץ אלא לאחר שלשה. ועוד דקשה רבינו יצחק: דרבי יוחנן קאמר לעיל שלשה ימים הראשונים ודאי יין, ודלמא מוליה דבבא גרים והחמיץ מיד? ונראה לפרש לרבינו תם: דמרא אבתפיה דבבא שוחר — כלומר, היין בין שנשאו בכתפים נתקלקל על ידי שנענע, ומיהר להחמיץ. ואם תאמר: וריבי יוסי בר חנינא דאמר לקמן דבקנקנים דמוכר מצי אמר ליה "דהא דמרך הוא קנקנך", והיכי מצי אמר ליה הכי? דלמא נתקלקל על ידי שנענע, ולמה ישלם המוכר? ויש לומר: דלקמן מוקי לה בדאמר ליה למקפה, דבין דאמר ליה הכי – יש לו להתקיים אפילו בשמנענעו, ואפילו אחר שלשה. אי נמי, יש לומר: דלקמן, בין שהוא לאחר שלשה – יותר יש לנו לתלות שנתחמץ בדרכו, ממה שהנענע גרם. אבל תוך שלשה – יש לנו לומר שהנענע גרם, מדנימא ליה לא טעימיה שפיר. אבל קצת קשה: אמאי לא הוי ברשות מוכר? דהא אדעתא דהכי זבן לוקח מיניה, דלהוציא משם ולטלטלו ולפירות רבינו שמואל קשה, דבשיברא עבד עובדא בוותיה דרב, והא לא קאמר שמואל אלא כיון דמוליה דבבא גרם, ולא שייך אלא ביין, כדבתיב "היין בוגד" וגו'. **אחד** שכר תמרים כו' מברך שהכל – לאו דוקא שכר תמרים, אלא אפילו דבש תמרים מברך עליו "שהכל". מאי טעמא — כדאמר ב"כיצד מברכין" (ברכות לה, א) אמר מר בר רב אשי: האי דובשא דתמרי מברך עליו "שהכל", מאי טעמא — דיעה בעלמא הוא. והיינו מן הפירות קרי דיעה. ולא כמו שפירש בהלכות גדולות דהיינו דוקא התם דתרו לה במיא, אבל דייב מן תמרי — מברך עליו "בורא פרי העץ". דהא קאמר מר בר רב אשי דדיעה בעלמא הוא. והיינו מן הפירות קרי דיעה, ואפילו הכי הוי הזיתים ועבדים הוי דיעה בעלמא, אי לא דמפיק ב"הערו והרוטב" (חולין קכ, ב) שסופג את הארבעים של היוצא מהן. ועוד, דמייתי עלה ברייתא דתרומות, דקאמר: כמאן – כי האי תנא, דתניא: דבש תמרים, יין תפוחים כו' – חייב קרן וחומש, דברי רבי אליעזר, ורבי יהושע פוטר. וטעמא יש לומר – דלא אישתני לעילויא כשנעשה דבש. **ואחד** שכר שעורים – דלא אישתני לעילויא, דאית ליה עילויא אחרינא בפת. ועוד: דמי יימר דשערי עיקר, דלמא מיא עיקר? **אין** הלכה כאחרים — אומר רבינו תם: דאותו יין שעושין מן התרגימין, אפילו אית ביה טעם יין, בין דלא רמא תלתא ואתא ארבעה — מברכין עליו "שהכל". וליכא למימר דפורצני עדיף משל שמרים, דהא אמר בריש "אלו עוברין" (פסחים מב, ב): תמוד לאו בר עשורי הוא? והתנן: המתמוד ונתן מים במדה ומצא עליו כדי מדתו — פטור, ורבי יהודה מחייב ומשני: הא בדרווקי, הא בפורצני. פירוש: ההיא דפורצני גרוע מדרווקי, דהיינו של שמרים הוא חשוב ובר עשורי הוא. דאין לפרש איפכא, דפורצני חשוב, וההיא דהמתמוד אירדי בדפורצני — דאם כן מאי פריך לקמן: וביותר מבדי מדתו מי פליגי? והתנן: המתמוד ומאי קושיא? שאני תמד דפורצני דחשיב אלא ודאי של שמרים חשיב יותר, ואפילו הכי מברכים עליו "שהכל"? כיון דלא רמא תלתא ואייתי ארבע, לכך שבן דפורצני. **כל** חמרא דלא ראוי על חד תלת מיא לאו חמרא הוא — והכי אמר בריש "המוציא יין" (שבת עו, ב): כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית, כדי שימוגמו ויעמוד על רביעית. וקשה: דאמר בפרק "אחד דיני ממונות" (סנהדרין לז): "אל יחסר המזג" שאם יש שם עשרים ושלשה בננד סנהדרי קטנה — יוצא, ואם לאו — אינו יוצא אחד מהן שהרצרץ לצאת, משמע דמ"מזג" דריש, דהוי שני חלקים מים ואחד יין, והכא אמר דהוי שלשה חלקים מים ואומר רבינו יצחק: דהתם מדמה סנהדרין למזג דיין השרוני, דסגי ליה בשני חלקי מים, דבאמר ב"המוציא יין" (שבת עו, א): שאני יין השרוני דרפי. דבשאר יינות לא מצי למימר, דרביע דסנהדרין לא חזו לדיני (נפשות), דנפקא לן (סנהדרין ב, א) מקרא דבעי עשרים ושלשה. ורבינו מנחם פירש דדריש "אל יחסר המזג" – מדג בגימטריא חמשים, וקאמר: אל יחסר המזג משבעים ואחד סנהדרין חמשים, אבל ארבעים ותשעה יחסרו, וישארו עשרים ושנים, ואין בית דין שקול" – מוסיפין עליהן עוד אחד, דרי עשרים ושלשה. ומיהו, בירושלמי ובפסיקתא דרישׁ לה בהדיא ממזג דיין. ויש מפרשים: דאל יחסר המזג" – דהיינו מזג יין הראוי לשלשה חלקים מים, דהיינו מזוג (מלבר) דהוי (ב"מ) ג' על חד תלת. **וביותר** מבדי מדתו מי פליגי — פירש רבינו שמואל: דלא מצי לאקשויי: בבדי מדתו מי לא פליגי? הא רבי יהודה מחייב דמצי לשעויי דרבי יהודה אינו אלא חומרא לעניין טבל. וקשה מהא דתנן בסוף פרק קמא דחולין (כה, ב): התמד, עד שלא החמיץ — אינו ניקח בכסף מעשר, ופוסל את המקוה. משהחמיץ — ניקח בכסף מעשר, ואינו פוסל את המקוה. ואמר בגמרא: מניי? לא רבי יהודה ולא רבנן. דתנן: התמד כו'. ומאי קושיא? נימא לעולם רבי יהודה דמעשר, ואפילו לא החמיץ — חומרא בעלמא הוא וישׁ לומר: דפשיטא ליה אפילו בלא החמיץ אינו אלא כי אם מחמיץ עליו רבי יהודה לעשר, אם כן ספיקא הוא אם נחשבו יין, ולא היה לו לפסול את המקוה, כמו בספק מים שאובין, דכשר. וישׁ מפרשים: דלא פריך "ובבדי מדתו מי לא פליגי", דאין זה קושיא כל כך אי הוו רבנן ואחרים כרבנן דרבי יהודה. אבל אי ביתר מבדי מדתו פטרי — מאן ניהדר? לא רבי יהודה ולא רבנן.

ושמואל אמר — אינו חייב באחריותו, אף על פי שהחמיץ בתוך חבית של מוכר, משום דחמרא אגבא דגברא שוור — על כתף האדם מדלג. כלומר, מזלו גורם, חטא של בעל היין, כדתנקא לן לקמן (צה, א) מדכתיב "אף כי היין בוגד". והלכך פטור מוכר, דאמר ליה מוכר ללוקח: לתא דידך קגרים. (כך שמעתי מרבינו זקני בבבא מציעא (קו, ב) וכך מצאתי בתשובות הגאונים, וכן עיקר). **עובדא** — וכן דינא: בוותיה דשמואל, דמוכח סתם מתניתין לקמן בפרקין בוותיה דשמואל. **שתי** יין — הוא תמד, שנותנין מים על גבי שמרים ומתמדין אותן, ושותין אותן. **שהכל נהיה בדיבורי** — אבל לא "בורא פרי העץ" בשכר תמרים, ולא "בורא פרי האדמה" ו"בורא מיני מזונות" על שכר שעורין, דלא חשיבי, ולא "בורא פרי הגפן" בשמרי יין. **אחרים אומרים** — אשמרי יין קאי. רמא תלתא — בוסות מים, ואייתי נמי תלתא ולא יותר, אף על פי שיש בו טעם יין — דכולי עלמא לא פליגי ולא כלום. כלומר, אפילו אחרים מודו דאינו יין חשוב לברך עליו "בורא פרי הגפן". דאף על גב דאשכחן פלוגתא בשילהי "הכל שוחטין" (חולין כה, ב) בין רבי יהודה ורבנן בהמתמד ונתן מים במדה ומצא כדי מדתו, דרבי יהודה מחייב, ולקמן נמי מייתי לה – הני מילי גבי מעשר, ומשום חומרא דמעשר, דאפילו רבי יהודה מודי דאין מפרישין ממנו על יין גמור. אבל לגבי ברכת היין שהיא חשובה – לא יברך אלא "שהכל", שהרי על כולן אם אמר "שהכל נהיה בדברו" יצא, והלכך לכתחלה שפיר דמי. **תלתא עול** — במים, ואותן תלתא נפקי. **ופליגא** — חמרא. **בשיתא פליגי** — דמיא, לאו כלום הוא. **ואחרים סברי תלתא** — מים עול, ותרי ופלגא מים נפקי, דאין דרך ליצאת כל הנכנס. אלא מן המים נשארו, והרציאו היין, דפירא קפי מלעילא. **פש** להו — חד כוס שלם של יין בתרי ופלגא של מים, וכל שבן דחמרא ופירא מעלייא הוי, מדליכא על חד תלתא מיא. אבל לעיל, דרמא תלתא ואפיק תלתא — אין לומר שמן המים נשארו, והיין יצא. דאין רגלים לדבר, והואיל ולא מצא יותר מבדי מדתו כי הבא. ואי נמי, נפיק מן היין — פלגא הוא דנפק, וחד פלגא בחמשה פלגי מיא — לאו כלום הוא. **וביתר מבדי מדתו מי פליגי כו'** — אבל לא פריך: ובבדי מדתו לא פליגי? בתמיה. כדפרישית טעמא, דנהי דבבי מעשר פליגי משום חומרא דמעשר — גבי ברכת היין מודי להו רבי יהודה לרבנן דמברך "שהכל".

המתמד

ושמואל אמר חַמְרָא אַבַּתְפֵּיהּ דְּמַאֲרֵיהּ שָׁוְואר. עֲבַד רַב יוֹסֵף עִוְּבְדָא בְּווָתֵיהּ דְּרַב בְּשִׁיכְרָא, וְכִווָּתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל בְּחַמְרָא. וְהִלְכְתָא בְּווָתֵיהּ דִּשְׁמוּאֵל. תָּנוּ רַבָּנָן: אֶחָד שֵׁכָר תְּמָרִים, וְאֶחָד שֵׁכָר שְׂעוֹרִים, וְאֶחָד שְׁמָרֵי יַיִן - מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם "שֶׁהַכֹּל נִהְיָה בִּדְבָרוֹ". אֲחֵרִים אוֹמְרִים: שְׁמָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם טַעַם יַיִן - מְבָרְכִין עֲלֵיהֶם "בּוֹרֵא פְּרִי הַגָּפֶן". רָבָה וְרַב יוֹסֵף דְּאָמְרִי תַּרְוַיְיהוּ: אֵין הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. אָמַר רָבָא: דְּכוּלֵּי עָלְמָא, רְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא אַרְבָּעָה - חֲמָרָא הוּא. רָבָא לְטַעְמֵיהּ, דְּאָמַר רָבָא: כָּל חֲמָרָא דְּלָא דָּרֵי עַל חַד תְּלָת מַיָּא - לָאו חֲמָרָא הוּא; רְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא - וְלָא כְּלוּם הוּא; כִּי פְּלִיגִי - דְּרְמָא תְּלָתָא וַאֲתָא תְּלָתָא וּפְלָגָא, דְּרַבָּנַן סָבְרִי: תְּלָתָא עָיֵיל תְּלָתָא נָפֵיק - פַּשׁ לֵיהּ פְּלָגָא, וּפְלָגָא בְּשִׁיתָּא פְּלֵגֵי מַיָּא וְלָא כְּלוּם הוּא. וַאֲחֵרִים סָבְרִי: תְּלָתָא עוֹל תְּרֵין וּפְלָגָא נָפֵיק - פַּשׁ לֵיהּ פּוּזָא, וְכוּזָא בְּתְרֵי וּפְלָגָא חַמְרָא מְעַלְיָא הוּא. - וּבִיתַר מִבְּדֵי מַדָּתוֹ מִי פְּלִיגִי? וְהָא תָּנֵן:

המתמד

המתמד — מים בשמרים, פטור ממעשר. **אבל יותר מבדי מדתו** — פורתא, לא פליגי רבנן עליה דרבי יהודה, אלא מחייבן במעשר. והוא הדין לברכת היין, דהא רבנן חומרא לית להו גבי מעשר, דהא בבדי מדתו לא מחייבי, אלא משום דחשיבי ליה יין הוא דמחייבי ביותר מבדי מדתו, והלכך לגבי "בורא פרי הגפן" נמי חשיב. להודיעך כחו דרבי יהודה — דמחייב. ולהודיעך כחן דרבנן לא איצטריך למיתני יותר מבדי מדתו, דמילתא דפשיטא הוא דפטור, דפורתא חמרא במיא טובא בטיל, וליכא חידוש כלל לאשמועינן דפטרי רבנן ביותר. ומילתיה דרבי יהודה חשיב חידוש גדול להומרא, ואף על גב דליכא טעם יין — מיחייב, שטרים שיש בהם טעם יין מהו — לברכת היין. וברייתא לא הוה שמיע ליה, דאי הוה שמיע ליה — הכי הוה ליה למימר: הלכה כאחרים, או אין הלכה כאחרים. **שטרים של תרומה** — שנתן לתוכן מים, ושנה ושילש. **ראשון** — מים ראשונים (שהכניסו והוציאו) משם. **אסור לזרים** — וכל הני חומרות בעלמא נינהו מדרבנן, ובמצא כדי מדתו מיירי. **שלישי טותר** — יש בו טעם יין. **אף שלישי** — אסור, אם יש בו נותן טעם. **הכי גרסינן: של מעשר ראשון אסור** — בלומר, של מעשר שני — תמד ראשון אסור לאכול חוץ לירושלים, אבל מעשר ראשון דלים מותר לזרים, ודלא כרבי מאיר. **הכי גרסינן: של הקדש לעולם אסור ושל מעשר לעולם מותר. מעשר דמאי** — שהופרש מפירות הלקוחין מעם הארץ, ואפילו ביה רבנן, משום דרוב עמי הארץ מעשרין הן. בקדושת דמים — שהקדיש חבית יין לבדק הבית, וימכר ויקחו בדמיו צרכי בדק הבית. **בקדושת הגוף** — (דחמירא). יין שהוקדש לנסכים, ושמרים שלו אסורים בשביל מעט יין המעורב בו. **כשם שאמרו לענין איסורין** — דבתרומה ראשון ושני הוי יין, ושלישי הוי מים. ושל מעשר — הראשון יין, והשני מים, וכן כולן. **כך אמרו לענין הכשר** — דראשון ושני של תרומה חשוב נמי יין לענין הכשר, והראשון של מעשר חשיב יין לענין הכשר, וכדמפרש ואזיל. וכל זה חומרא מדרבנן הוא, דמדאורייתא כולהו חשיבי מים בעלמא, כדאמרן לגבי מעשר דמאי, וכרבנן דאחרים. וקבעי גמרא: הכשר דמאי? על איזה הכשר הוצרך לומר "כך אמרו לענין הכשרן?" של מים או של יין? הא תרוייהו מכשרי פירות לקבל טומאה, ומאי נפקא לן מיניה אי הני חמרא אי מיא אי חמרא אכשורי מכשר — דכתיב (דברים לב) "תשתה חמר" וכתיב "וכל משקה אשר ישתה" וגו' (ויקרא יא). **לא צריכא** — כלומר, לא נפקא לן מינה אלא שתמדו להחיה דתרומה ומעשר במי גשמים, דצריכי מחשבה. אבל אי חשבינן ליה יין — מכשיר בלא מחשבה. דתמים הוא דכתיב (שם) "וכי יותן מים", מה "יתן" דניחא ליה — אף "יותן" דניחא ליה. ופרכינן: וכיון דשפכינהו האי גברא לתני מי גשמים ממנא שניפכו בו למנא דשמרים — אחשבינהו, ומכשרי, ומאי נפקא לן מינה? לא שנא מעשר ולא שנא תרומה, לעולם מכשרי **שנתמד מאליו** — שנפלו הגשמים לתוך השמרים. והלכך, בתרומה, דראשון ושני חשיב יין — לענין הכשר נמי מכשרי. אבל שלישי דחשוב מים לגבי תרומה — לענין הכשר נמי מי גשמים נינהו, ולא מכשרי, דלא הוה בהו מחשבה. **ופריכינן: ואבתי מאי נפקא מינה והא כיון דנגיד** — מושך. **קמא קמא** — ראשון ושני גלי דעתיה דניחא ליה שירדו גשמים לבאן לעולם, אולי יקלטו טעם יין. ושלישי לתרומה נמי מכשר. ולא שנא יין ולא שנא מים — אכשורי מכשרי, ומה חילוק יש עדיין בהכשרן? **בפרה ששותה ראשון ראשון** — והלכך, בשלישי ליכא שום מחשבה, ולא מכשר שלישי דתרומה ושני דמעשר. ולא מצי לתרוצי בשנשפך ראשון ראשון, דכיון דלא נשתהה שם כלל אלא נופל ונשפך — אין ידוע לעולם מהו תמד שני או תמד שלישי. **אין אומר קידוש היום כו'** — משום "הקריבהו נא לפחתך" (מלאכי א) כדלקמן. וביין הראוי לברך עליו "בורא פרי הגפן" קאמר, דאף על גב דמברכינן עליו "בורא פרי הגפן" — לקידוש היום מיהא לא חשיב. ולקמיה בא לפרש איזה יין בא למעט. **יין מגתו** — תירוש. **לא יביא** — משום דכתיב "הסך נסך שכר" (במדבר כח) מידי דמשכר. **ואם הביא בשר** — דליכא עיבובא. אי נמי "הסך נסך" — מכל מקום. וביון דלנסכים בשר בדיעבד — לגבי קידוש חשיב לכתחלה, דלא חמיר קידוש בניסוך.

הוא הדין אפילו ביתר מכדי מדתו נמי פליגי — והא דתנן בסיפא דמסכת מעשרות (פרק חמישי משנה ו): דיתר מכדי מדתו מפרישו עליו ממקום אחר, ולא פליגי עליה רבנן — היינו ברמא תלתא ואתא ארבעה. מקשה רבינו יצחק: היכי פטרי רבנן ברמא תלתא ואתא תלתא ופלגא, כיון דאית ביה בנותן טעם? וקיימא לן בפרק בתרא דמסכת עבודה זרה (עג, ב) דמין בשאינו מינו בנותן טעם נגבי טבל ויש לומר: דאינו אלא קיוהב בעלמא, ואין כאן נותן טעם, ובעפרא בעלמא דמי. וכן נראה מתוך פירוש רבינו שמואל. **מי** סברת תמרא הוא קיוהב בעלמא הוא — מכאן הורה רבינו תם: בדיעבד, אם רחץ גוי חבית של שמרי יין — דשרי, דלאו חמרא הוא, אלא קיוהב בעלמא הוא.

שמרים של מעשר בו' — תימה: במאי מיירי הך ברייתא? אי בבדי מדתו, או אפילו רמא תלתא ואתא תלתא ופלגא — לרבנן אפילו ראשון יהא מותר, ואי ברמא תלתא ואתא ארבעה — אפילו רביעי של מעשר יהא אסור ויש לומר: דמיירי שאין בהן טעם יין כלל, אלא קיוהב בעלמא. ומכל מקום בהקדש החמירו לאסור עד שלישי. ומיירי שלא הקדיש שמרים, דאי הקדיש — לעולם יהא אסור.

לא צריכא שתמדו במי גשמים — תימה: דהכא משמע שיש חילוק בין גשמים לשאר משקין, ואיזה חילוק יבול להיות ביניהן? ומה שפירש רבינו שמואל דבמים בעינן דניחא ליה, ולא בשאר משקין, כגון יין, אפילו לא ניחא ליה מכשר, דבמים כתיב "וכי יותן מים על זרע", ואין נראה לרבינו שמשון בן אברהם, דלא אשכח בשום דוכתא שיהא חשיבות ביין ממים לענין הכשר, ומ"אשר יבא עליו מים" מפקינן הכשר לכל משקין. ובפרק קמא דפסחים (יח, א) איכא דלא מוקי "וכל משקה אשר ישתה בכל כלי" לענין הכשר, ואם כן מנא ליה דלא בעינן דניחא ליה? ונראה לרבינו יצחק: דבגשמים בעינן תרתי, שיחשיב אותו מתחלה שיהו משקין, ואחר כך בעינן דניחא ליה. אבל שאר משקין, כגון מים ויין ושמן, כיון דניחא — ממילא הן מכשירין, אפילו לא יחשיב אותן להיות משקה. אבל קשה מהא דתנן במסכת מכשירין (פרק ששי משנה א), ומייתי לה בפרק קמא דחולין (יג, א): המעלה פירותיו לגג מפני הכנימה, וירד עליהם הטל — אינן ב"כי יותן", ואם לכך נתכוין — הרי הן ב"כי יותן", אף על פי שלא החשיב אותו מתחלה להיות משקה ושמא טל חשוב טפי להיות משקה ממי גשמים.

ונתמד מאליו — נראה דהשתא איירי שפיר אפילו במים יפין, שאינן מי גשמים. דבין שנתערבו בשמרים — אין ראוים להכשיר. והא דלא קאמר "אלא" — לפי שלא נזכר אמורא למעלה.

אילימא למעוטי יין מגתו כו' — אין להוכיח מכאן דיין מבושל כשר לקידוש ומברכין עליו "בורא פרי הגפן", מדלא קאמר למעוטי יין מבושל. דלאו ראיה היא, דאפילו אין מקדשין עליו לא מצי למימר למעוטי יין מבושל — דאם כן הוה ליה למימר אין מברכין עליו בורא פרי הגפן. אבל יש להביא ראיה מירושלמי דשקלים וד"ערבי פסחים" דיין גמור הוא, דאמר התם: ארבע כוסות שאמרו — יוצאים ביין מבושל. אלמא, מקדשין איין מבושל, ודלא כפירוש רש"י והרב רבינו שמואל שכתבו דיין מבושל מברכין עליו "שהכל", דאישתני לגריעותא. ואין להאריך כאן.

מודים חכמים לרבי אליעזר בכוס של ברכה וכו' — קאי אהא דתנן בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות נ, ב): אין מברכין על היין עד שיתן לתוכו מים דברי רבי אליעזר, ועלה קאמר רבי יוסי ברבי חנינא בגמרא דבכוס של ברכה מודים. וטעמא מפרש התם — משום מצוה מן המובחר. **עד** שיתן לתוכו מים — קשה, דאמר בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות נא, א): עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה, שטיפה חי מלא בו', אלמא משמע דכוס של ברכה צריך שיהא חי ולא מזוג ומפרשים גדולי נרבונא ד"חי" קאי אכוס, שיהא שלם ולא שבור. דשיירך מיתה בכלי, כדאמר (בבא קמא נד, א): שבירתו זו מיתתן. וכן משמע קצת, דכל עשרה דברים הן בכוס ולא ביין. ורש"י פירש בברכות ד"חי" דקאמר — היינו שיתנו יין חי בכוס שמברכים עליו, ואחר כך מזגן בו מים. לאפוקי שלא ימזגו בכוס זה ויברך בכוס אחר. ורבינו חם מפרש ד"חי" דהתם — היינו מזוג ולא מזוג, דהכי גמי מוקי בפרק "בן סורר" (סנהדרין ע, ב) הא דקאמר רב: אינו חייב עד שיאכל בשר ושתה יין חי — במזוג ולא מזוג. והא דמשמע ב"דמוציא יין" (שבת עו, ב) שמזגין אותו עד רביעית, דקאמר: כוס של ברכה צריך שיהא בו רובע רביעית, כדי שימזגנו ויעמוד על רביעית. אומר רבינו חם: דבברכת הארץ מוסיף בו מים, כדאמר בפרק "שלשה שאכלו" (ברכות נא, א): ומוסיפין בברכת הארץ. ולא כמו שפירש שם רש"י דמוסיפין יין. **חמר** חיוורין מהו — פירש רבינו שמואל: דחיוורין היינו בורק, ולא שמיע ליה בריייתא דלעיל, דקתני: בורק לא יביא, ואם הביא כשר. ולרבינו יצחק נראה דשפיר שמיע ליה. וחיוורין גרוע מבורק, דחיוורין לבן יותר מדאי, אבל בורק אינו אלא מבהיק ומתלבן קצת, ודומה קצת לאדמומית, ולכך אם הביא — כשר. **ואם** ידוע שיינו מחמיץ חייב באחריותו — ושקה לרבינו יצחק: דאמר אביי ב"איהו נשך" (בבא מציעא סד, א): שרי ליה לאיניש למיתן זוזי לחבריה אחבית יין, ולמימר הכי: אי יקרא אי זולא — ברשותי, ואי תקפה — ברשותך. והשתא מאי קא משמע לן אביי? מהניתין היא הבא: אם ידוע שיינו מחמיץ — חייב באחריותו, אף על גב דאי יוקרא אי זולא ברשותיה דלוקח הויא וכן בקנקנים דמוכר, אף על פי שאין ידוע שיינו מחמיץ. ועוד, דפריך ליה התם: האי קרוב לשכר ורחוק להפסד הוא, תקשי ליה אמנתיניתן דהכא וליכא למימר דיש חילוק בין "תקפה" ל"החמיץ" דהכא, דהא אמר בברכות (ה, ב): רב הונא תקיפו ליה ארבע מאה דני דחמרא, אייקר חלא ואיזבן בדמי חמרא — אלמא דהכל אחד. ועוד קשה לרבינו יצחק: דמה רבית שייך שם? הא אי תקפה — הוי מקח טעות, דאיגלאי מילתא שלא היה סופו להתקיים ויש לומר: דאביי אשמעינן דאפילו בחמרא דידענן ביה שראוי להתקיים — אפילו הכי מקבל עליה מוכר אי תקף מחמת שום דבר, מדמת חום או מחמת טלטול או מחמת דשני בברזא, ולהכי דמי לרבית. אבל הכא לא מיירי בראוי להתקיים, ולכך מתחלה בשעת מכירה לא היה מקוח מקח, דכשהחמיץ לבסוף איגלאי מילתא והוכיח סופו על תחלתו שלא היה ראוי להתקיים, ולא מיחזי כרבית כלל.

מבושם

דאמר: ארס נחש צף ועומד במקומו, ויש לו תקנה בסינון, במסכת סוכה בשילהי פרק רביעי. **הקריבהו נא** — גבי חולה כתיב, אלמא כל דבר מגונה אסור לקרבן. **חמר חיוורין מהו** — לנסכים, ויש מפרשים: לקידוש, ולא נהירא. **חמר חיוורין** — נראה בעיני דהיינו יין בורק, דתניא לעיל: לא יביא, ואם הביא — כשר. ובריייתא לא שמיע ליה. **אל תרא** יין — לשתותו. **כי יתאדם** — שמשכר יותר מדאי. אלמא, יין אדום קודם לנסכים, דשכר כתיב בהו. **תנא פיטמות** — דאמרן, דמקבלין עשר למאה — אינן שבורות ורעועות ממש, דאם כן אפילו אחת לא מקבל. אלא נאות כשאר קדירות שבשרון, ומגופרות בגפרית, והגפרית סותם את השבר ומחברו קצת, ויכולין להשתמש בהן קצת, אלא אינן מתקיימין זמן מרובה כשלמין, והואיל ולא הוו שבורין לגמרי מקבל עליו עשר למאה. ופירוש כתוב בספרים: כשבא לבשלן מביא נפרית ונותן בהן האור, ומלחכתן האור עם אותו מבושלות, והן נאות. **הבי גרסינן בפירוש רבינו חננאל: תנא יתר על כן בכולן מחויר את השאר ונוטל את הדמים מפני** — ובריייתא מצאתיה בתוספתא (פרק ששי), ויש ללמוד בדספרים שלהם כתובה. וליפין מינה לדון בקן, דהמותר על עשר קוסטות ופוטסות — יחזיר, אבל הערשר הגיעוהו. דליכא למימר: ערובי עריב כלגבי טנופתא. וליכא למימר נמי: אפירי שפירי יהיב, דטעמא דטריחא לא שייך הכא. **משנה אינו חייב** — המוכר באחריותו, דבשעת מכירה יין הוה. **ואם ידוע שיינו מחמיץ** — בכל שנה — הרי זה מקח טעות. כדמוקי לה בגמרא: כדאמר ליה למקפה. דאי לא אמר ליה למקפה — למה יתחייב באחריותו? הרי היה יכול לשתותו, ולא איכפיה ליה לשהויי. דהא אפילו אי רובא לשהויי זבני — אין הולכין בממון אחר הרוב. וכל שכן השתא, דפלגא לשתיה ופלגא לשהייה.

מבושם

חכמים לרבי אליעזר — דפליגי בניסוך, ומכשרי במזוג. כן נראה בעיני, ולא ידענא פלוגתייהו היכא. **עד שיתן מים לתוכו** — דלא חשיב לשתיה חי אלא מזוג, וביינות שלהן מיירי, דדרו על חד תלתא מיא. **סבנה הוא** — ואפילו בלא קידוש אסור לשתותו. **ואי למעוטי תמד של שמרים פלוגתא דרבנן ואחרים** — וקימא לן כרבנן, דאפילו "בורא פרי הגפן" לא מברכינן. **אלא למעוטי שריחו רע ומשום הקריבהו נא לפחתך** — משום מיאוס. ומיהו "בורא פרי הגפן" מברכים עליו, דרחיקה חמרא ועשויה חמרא, אלא שהסריח קצת משום דמונח בכלי מאוס. והכי קאמר רב: אין אומר קידוש היום אלא על היין נקי והגון, שראוי לנסך מחמת נקיותו על גבי המזבח. ולא אתא רב למעוטי בהאי כלל שאר יינות שאין מנסכין על גבי המזבח, כגון יין קוסס ומזוג, אלא הנהו יינות שמתוך שמאוסין פסולין לניסוך משום "הקריבהו נא לפחתך", דפסולין נמי לקידוש משום האי טעמא גופיה. **לעולם למעוטי מגולח** — ודקשיא לך סבנה הוא. **בגון דעבריה בסמנגא** — דמותר לשתיה, ואיצטריך למימר לקידוש פסול. כרבי נחמיה.

הבי ניסינן: ואמר רבא סוחט אדם כו' — כלומר, ואם תעלה על דעתך לדמויי קידוש לניסוך ולמימר דלכתחלה אין מקדשין עליו — האמר רבא: סוחט אדם כו', אלמא דמקדשין עליו לכתחלה. **מפיה** — של חבית. **ומשוליה** — סמוך לשמרים, כדתנן במנחות בפרק "כל הקרבנות": אינו מביא מפיה דקמחץ, ולא משוליה מפני השמרים. **בושי** — שחור. **בורק** — לבן ורע הוא. כמו: ברק ברקאי (יומא כח, א). **חלבנון** — יין מתוק וחלש מאד. **של מרתף** — כלומר, סתם יין של מרתף, שלא נבדק. ומשום דאיכא חביות קטנות, כדתנן במתניתין — קאמרינן דלא יביא. ומיהו, אם הביא — כשר. ואף על גב דאמרינן בסמוך דיין קוסס פסול לנסכים — הני מילי בודאי, אבל הכא — מי יימר דהוא קוסס? **צמוקים** — פרכיליי ענבים יבשים, ועשה מהן יין. **יין קופס** — הוא יין הנמכר בחנות. ופסול הוא, דלא הוי שכר ולא ראוי להיות שכר, כיון מגתו דסופו מיהא להיות שכר. **מזוג** — אינו בכלל שכר. ובספרי דריש הכי: "ונסכו רביעית ההין" — זו אתה מנסך, ולא המזוג. **יין מגולה** — ואיכא למיחש שמא שהה הימנו נחש. **או של שמרים** — תמד. **ושריחו רע** — מוסרח, אבל יש בו טעם יין. **למעוטי מאי** — מדני פסולים דקרי ברייתא אתא לן למעוטי? אילימא למעוטי יין קוסס אתא למימר דאין אומר עליו קידוש היום, הא "בורא פרי הגפן" מברכין — ואמאי? הא פלוגתא דרבי יוחנן ורבי יהושע בן לוי היא לעיל (צו, א) דלרבי יוחנן חמרא הוא, ואפילו לענין קידוש שאר דמי, דכיון דלגבי תרומה חשיב ליה יין — הוא הדין לגבי קידוש, דלא שנא קידוש מ"בורא פרי הגפן" אלא לענין מיאוס, בדלקמן, משום "הקריבהו נא לפחתך". ולרבי יהושע בן לוי חלא הוא, ואפילו "בורא פרי הגפן" אין מברכין, כדאמרן לעיל. ואי סבירא ליה כרבי יוחנן — הכי הוה ליה למימר: מברכין עליו "בורא פרי הגפן", ואנא אמינא דהוא הדין לקידוש. ואי כרבי יהושע בן לוי סבירא ליה — הכי הוה ליה למימר: אין מברכין עליו אלא "שהכל". **עלויי עלייה** — לקידוש. **מודים**

מבושם — שיתקיים כדרך המתקיימין. **עד העצרת** — אבל לא מן העצרת ואילך, שחום תקופת תמוז מקלקל אפילו יין מבושם. **וישן** — ואם מוכר לו יין ישן — יתן לו משל אשתקד, שנה המקדמת לזו שאנו עומדים בה. משל שלש שנים — משנה דקודם אשתקד, דהוו להו שלש שנים עם שנה שאנו עומדין בה. **גמרא** **לא שנו** — דאינו חייב באחריותו. **אלא בקנקנים דלוקח** — שקבל הלוקח היין בחביותיו, דאיכא למימר כליו גרמו. ומיהו, סיפא דקתני: ואם ידוע בו' — התם ליכא למימר כלי הלוקח גרמו, דאנן סהדי שהיין רגיל בכך. **אבל בקנקנים דמוכר** — מצי אמר ליה לוקח, אפילו לזמן מרובה: הא חמרך והא קנקנך, דודאי יינך וכליך גרמו. דסבירא ליה דמימות הבציר הוה יין מקולקל כבר, אלא שאין ניכר והדבר עד שעת חימוץ, כדאמרינן ב"איזהו נשך" (בבא מציעא עג, ב): מעיקרא דחמרא חמרא, דחלא חלא, ההוא שעתא הוא דמבחרי אנפשייהו חמרא. ולרב דאמר לעיל: כל שלשה ימים ברשות מוכר — איכא לאוקומי מתניתין בקנקנים דלוקח ואפילו תוך שלשה, או בקנקנים של מוכר ולאחר שלשה, והלכך מוכר פטור. **וכי קנקנים דמוכר** — למה יפסיד מוכר? הא מצי אמר ליה מוכר ללוקח: לא איעביי לך לשהויי דאפילו לרב דאמר (בבבא בתרא צב, א): המוכר שור לחבירו ונמצא נגחן הרי זה מקח טעות — הני מילי משום דרובא לרדייא זבני, אבל הכא — רובא לאו לשהויי זבני, ויפסיד לוקח. **דאמר** ליה **למקפה** — להסתפק מעט מעט לקדירות, דהיינו לשהויי. **מאי דוחקיה דרבי יוסי ברבי חנינא לאוקומי** — רישא דמתניתין בקנקנים דלוקח לחוד, ולא בקנקנים דמוכר — משום דמוקי למתניתין בדאמר ליה למקפה. לוקמיה בדלא אמר ליה למקפה, דהמוכר יין סתם קתני, ולא שנא קנקנים דלוקח ולא שנא קנקנים דמוכר קתני מתניתין, דאין מוכר חייב באחריותו, משום דלא איבעיי ליה לשהויי **אבאי** — הוה ליה מקח טעות. **לימא ליה לא איבעי לך לשהויי** — דהא רובא לאו לשהויי זבני. **אלא לאו שמע מינה דאמר** ליה **למקפה** — והוא הדין לרישא. והיינו טעמא דברישא פטור מוכר — דאיכא למימר קנקנים דלוקח גרמו, ובסיפא חייב — הואיל וידוע שיינו רגיל להחמיץ כל שנה. **ופליגא** — הא דרבי יוסי ברבי חנינא, דמוקי לה בקנקנים דלוקח ולא דמוכר, משום דמצי אמר ליה: הא חמרך והא קנקנך. **דרב חייא בר יוסף** — דאיהו מוקי לה נמי בקנקנים דמוכר, ואף על גב דאמר ליה למקפה, כדמוכח סיפא — אפילו הכי מוכר פטור. דלא מצי אמר ליה: הא חמרך והא קנקנך, דלאו קנקנים דמוכר גרמו, אלא מזלא דלוקח, שהוא בעליו של יין, גרים. **שנאמר ואף כי היין בוגד** — באדם, למה — משום ד"גבר יהיר" וגו'. גאותו של אדם, שמגיס דעתו בדבר שאין בו — גורם שהיין בוגד בו, דסבורני שהוא יין ונמצא חומץ, מדה כנגד מדה. ומיהו סיפא, כיון דאמר ליה למקפה, ולא מצי אמר ליה לא איבעי לך לשהויי, ולא מצי למימר לו מזלך גרם, מאחר שהדבר ידוע שיינו מחמיץ — הלכך חייב מוכר. **ואשתו** — לא **מיקבל** — שמבזה אותו. **כל המתנאה בשלית של תלמידי חכמים** — דעביד כדאמרן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא נז, ב): טלית של תלמידי חכמים כיצד — כל שאין חלוקו נראה מתחתיו טפח. ורצינעותא יתירתא הוא, וגסות הוא למי שאינו תלמיד חכם. **האי מאן דמזבין ליה חביתא דחמרא לחנווני וכו'** — מוכר חבית שלו לחנווני כדי למכור את היין בחנותו, וישתכר החנווני קצת, ובעל הבית לא יקבל מעותיו אלא לאחר שיקבל החנווני מן הלוקחין. וחמרא ברשותא דמריה קאי, ואין החנווני אלא שליח בעלמא ליטול שכר טרחו. והלכך, אם החמיץ אפגלא או אחילתא דדנא קודם שמכר כולו. **דינא הוא דמקבל** — בעל הבית, כל ההפסד. וכגון שלא פשע שליח, דהיינו חנווני, מידי בשלידותו, כדמפרש ואזיל. ו"אף כי היין בוגד" ליכא למימר גבי חנווני — דהא אין לו חלק בו, וגם לא הקנקן שלו הוא, ואבתי ברשות מריה קמא איתיה. **ולא אמרן** — דהפסיד בעל הבית. **אלא דלא שני** — לוקח בבבא, לעשות נקב אחר בחבית. אבל שני — איכא למימר דהבי הוא גרים. **דלא מצא יומא דשוקא** — ולא נתעצל חנווני במכירתו. **האי מאן דקביל חמרא מחבריה** — למחצית שכר, והקנקנים דמוכר, והוא קיבלו בדמים בשער של עכשיו בעיר הזאת, והריוח יחלוקו. וכל מקבלי ממון למחצית שכר הוו מפקיד ונפקד, קרובים לשכר וקרובים להפסד, והרי הוא באחריות שניהם להפסד כמו לשכר, כדאמרן (בבבא מציעא קד, ב): הך עיסקא פלגא מלוה ופלגא פקדון, ואם הוקיר או הוזל או נגנב או נאבד — לשניהם נאבד והוזל. אבל אמר לו בעל היין למקבל: אפילו אם הוקיר לא יהא לך רשות למכרו בכאן, אלא זיל ואמטייה למלכות אחרת, אפרוותא דוזל שפט, שבאותו מקום היו מוכרים יין ביוקר. וקודם שהגיע לשם זל היין בכל המקומות, ופיחת מכדי דמים שקיבלו. **דינא הוא דמקבל** — בעל היין את כל הזול. דכיון דאפילו אם הוקיר מיד לא היה לו רשות למכרו עד שמגיע לפרוותא דוזל שפט — לענין זולא נמי ברשותא דבעל היין קאי. ומיהו, לגבי גניבה ואבידה — ברשותיה דמקבל נמי קאי. וכן אם נעשה חומץ, בדלקמן, שהרי באחריותו הוא, וקרינא ביה "אף כי היין בוגד". דמזלא דתרוייהו גרים, שבאחריות שניהן היא עומד, ושניהן בעליו של יין. **ושמע דלא אמטייה לא נימנו.** הוה **חלא** — מקמיה דאמטייה להתם, מאי? מי מקבל בעל היין כל ההפסד? דהא אפילו גבי מכירה גמורה מקבל, משום דאמר ליה לוקח: הא חמרך והא קנקנך, היכא דאמר ליה למקפה, דלא מצי אמר ליה מוכר: לא איעביי לך לשהויי, וכל שכן הכא, דלא מכר לגמרי, וגם אמר ליה: זיל אמטייה אפרוותא דוזל שפט, שצוה להשהותו — דמצי אמר ליה מקבל: הא חמרך והא קנקנך, כרבי יוסי ברבי חנינא. או דלמא לא מקבל כל ההפסד אלא פלגא, דמצי אמר ליה: מזלך נמי גרם, שבאחריות שניהן עומד, ו"היין בוגד" קרינא ביה, כרב חייא בר יוסף. **חלא לא** — כלומר, לא מקבל בעל היין כל ההפסד. ואף על גב דכמאן דאמר ליה למקפה דמי, ואיבעי לשהויי — משום דמזל שני הבעלים גורם. **וזילא ברבי יוסי ברבי חנינא** — דמוקי למתניתין בקנקנים דלוקח, אבל בקנקנים דמוכר — סבריא ליה דאמר ליה לוקח: הא חמרך והא קנקנך, היכא דאמר ליה למקפה. והכא נמי, כיון דאמר ליה: זיל אמטייה בו' — הרי צוה לו להשהותו. ונראה בעיני דלית הלכתא כרבי יוסי ברבי חנינא אלא כרב חייא בר יוסף, דמזלא דגברא גרים, אלא אם כן ידוע שיינו מחמיץ, ודאמר ליה למקפה. דהא שמואל קאי כוותיה, ואמרן לעיל: עבד רב יוסף עובדא בחמרא כוותיה דשמואל.

מבושם עד עצרת — קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דהא בקנקנים דלוקח איירי מתניתין, ולימא ליה: קנקנך גרים, ולרב חייא בר יוסף — לימא ליה: מזלך גרם ויש לומר: דודאי, אם נמצא חומץ — מצי אמר ליה הכי. אבל הכא לא איירי בהכי, אלא אשמועינן דצריך ליתן לו יין הראוי להתקיים עד העצרת.

האי מאי דזבין חביתא דחמרא אדעתא לסבוייה — פירש (רש"י) [צריך להיות: רשב"ם] דאין החנווני אלא שליח בעלמא. ואין נראה לרבינו יצחק, דאם כן לא הוה ליה למימר זבין. ועוד: דאם כן — מגופה מילתא דרבא לא שמענן שום חידוש, דהא דקאמר "לא אמרן" — אין נראה שיהא זה מדברי רבא, אלא גמרא דקאמר ליה. ונראה לו לפרש: דמיירי דזבין מבר גמור, ואדעתא דהכי זבנה — שימכרנו בחנות, ודמי לאמר ליה למקפה — דבעי שיתקיים בדי מקפה, והכי נמי — בעינא שיתקיים בדי סיבוייה. ומיהו, קשה ללישנא דאמר בסמוך מעובדא דקיבל חמרא מחבריה אדעתא דנמוזאה אפרוותא דוזל שפט, חלא לא, כרב חייא בר יוסף; השתא, התם דלא זבניה לגמרי — מצי אמר ליה מוכר לך, כל שכן הכא דזבני מבר גמור ויש לומר: דההיא לישנא מוקי לה מילתיה דרבא בידוע שיינו מחמיץ. ואפילו הכי — דוקא אדעתא דסבוייה, הא לאו הכי — מצי אמר ליה: לא איעביי ליה לשהויי.

רבי

17 – אֲפִילּוּ אֲאֵיעֲשֵׂי בֵּיתֵיהּ לָא מִיקַּבֵּל, שֶׁנֶּאֱמַר "גֶּבֶר יָהִיר וְלֹא יִנְוֶה"; מַאי "וְלֹא יִנְוֶה"
18 – בְּנָוֶה שֶׁלּוֹ. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר רַב: כָּל הַמִּתְנָאֶה בִּכְלִיּוֹת שֶׁל תַּלְמִיד חָכָם וְאֵינוֹ תַּלְמִיד
19 חָכָם – אֵין מַכְנִיסִין אוֹתוֹ בִּמְחִיצָתוֹ שֶׁל הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא; כְּתִיב הָכָא "וְלֹא יִנְוֶה", וּכְתִיב
20 הָתָם "אֶל נָוֶה קָדְשֶׁךָ". אָמַר רָבָא: הָאי מַאן דְּזָבֵין לֵיהּ חָבִיתָא דְּחַמְרָא לְחַנְוָונֵי מַאי דַּעְתָּא
21 לְסַבוּיֵיהּ, וְתִקְּיף אַפַּגְּמֵיהּ אוֹ אַתְּיָלְתֵּיהּ - דִּינָא הוּא דְּמִקַּבֵּל לֵהּ מִינֵּיהּ. וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלָא
22 שָׁנֵי בְּבִרְוָא, אֲבָל שָׁנֵי בְּבִרְוָא - לָא. וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּלָא מָטֵא יוֹמָא דְּשׁוּקָא, אֲבָל מָטֵא
23 יוֹמָא דְּשׁוּקָא - לָא. וְאָמַר רָבָא: הָאי מַאן דְּקָבֵיל חַמְרָא אַדַּעְתָּא דְּמַמְטֵי לֵיהּ לְפַרְוָותָא דְּזוֹל
24 שָׁפֵט, וְאַדְּמַטֵּי לָהּ שָׁפֵט וְלֹא - דִּינָא הוּא דְּמִקַּבֵּל לֵיהּ. אֲבָל אָמְרַן דְּלָא אָמְרַן. וְאִי בָּעֵית
25 חָלְלָה לְרֵב אַשִׁי, כִּי הֲוָאן בֵּי רַב פַּהֲנָא אָמַר לָן: חָלָא לָא, וְזִילָא בְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא. וְאִיבָּא
26 דְּאָמְרִי: אֲפִילּוּ חָלָא נַמִּי מִקַּבֵּל, כְּמַאן? כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא. "יָשָׁן - מֹשֶׁל אֶשְׁתָּקַד" כו'.

תנא:

רבי ישמעאל אומר רפת בקר היא וכו' — נראה דכי היכי דהכא גבי תנאי בנין אין חשוב בית אלא אם כן יש לו של שמונה — הכי נמי לענין חלוקת אחים או שותפין. דהא דאמרת: אי איכא ארבע אמות לזה וארבע אמות לזה חולקין — מוקמינן בפרק קמא דסוכה (ג, ב) בחצר המתחלקת לפי פתחיה.

כי קחשיב משפת כרובים ולמעלה — בפירוש מקרא פירש רש"י דתקרה דעליית היכל היתה גבוהה מעל קדשי הקדשים עשר אמות, ולא עיין כאן.

מתקיף

תָּאנָא: וּמְיַישְּׁנִין וְהוֹלְכִין עַד הֶחָגָ. **משנה** הַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵירוֹ, וְכֵן הַמְקַבֵּל מָקוֹם מֵחֲבֵירוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ בַּיִת - חֲצֵר לְבָנוֹ וּבַיִת אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ - בּוֹנֶה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, דִּבְרֵי רַבִּי עֲקִיבָא; רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר עַל שֵׁשׁ, בַּיִת קָטָן - שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנָה, גָּדוֹל - שְׁמוֹנָה עַל עֲשָׂר, טַרְקְלִין - עֲשָׂר עַל עֲשָׂר. רוּמּוֹ כַּחֲצֵי אַרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ; רְאָיָה לַדָּבָר, רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּבִנְיַן הַהֵיכָל. **גמרא** לָמָּה לִי לְמֵיתָנָא בַּיִת חֲצַר לִבְנוֹ וּבַיִת אַלְמָנוּת לְבִתּוֹ? לֵיתְנֵי: בַּיִת חֲצַר לִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ, וּבַיִת אַלְמָנוּת לִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ - מִלְּתָא אַגַּב אוֹרְחֵיהּ קָא מַשְׁמַע לָן, דְּלָא דַּרְשָׁא דַּחֲתָנָא לְמֵידַר בֵּי חֲמוּתֵיהּ; כְּדִכְתִיב בְּסֵפֶר בֶּן סִירָא: הַסֵּל שָׁקַלְתִּי בְּכַף מֹאזְנַיִם, וְלֹא מָצָאתִי קַל מִסַּפּוּיִן, וְקַל מִסַּפּוּיִן - חָתָן הַדָּר בְּבֵית חָמְיוֹ, וְקַל מֵחָתָן - אוֹרֵחַ מְכִּבְיָם אוֹרֵחַ, וְקַל מֵאוֹרֵחַ - מֵשִׂיב דָּבָר בְּתֹקֶף יִשְׁמַע, שֶׁנֶּאֱמַר: "מֵשִׂיב דָּבָר בְּתֹקֶף יִשְׁמַע אוּלַת הִיא לוֹ וּכְלִמָּה". "רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: רָפַת בָּקָר הִיא זוֹ. הָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת" כו'. רָפַת בָּקָר מַאן קָתָנֵי לָהּ? אִיפָּא דְּאָמַר: רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָתָנֵי לָהּ. וְאִיפָּא דְּאָמַר: רַבִּי עֲקִיבָא קָתָנֵי לָהּ. אִיפָּא דְּאָמַר רַבִּי עֲקִיבָא קָתָנֵי לָהּ, וְהָכִי קָאָמַר: אַף עַל פִּי שֶׁרָּפַת בָּקָר הִיא, פְּעָמִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה דִּירָתוֹ כְּרָפַת בָּקָר. וְאִיפָּא דְּאָמַר רַבִּי יִשְׁמָעֵאל קָתָנֵי לָהּ, וְהָכִי קָאָמַר: שֶׁהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רָפַת בָּקָר, עוֹשֶׂה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ. "טַרְקְלִין עֲשָׂר עַל עֲשָׂר". מַאי טַרְקְלִין? קוֹבְתָא בֵּי וַרְדֵי. תָּאנֵי: וְקַנְתִּיר - שְׁתֵּים עֲשְׂרֵה עַל שְׁתֵּים עֲשְׂרֵה. מַאי קַנְתִּיר? תִּרְבִּץ אַפַּדְנֵי. "רוּמּוֹ כַּחֲצֵי אַרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ; רְאָיָה לַדָּבָר, רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּבִנְיַן הַהֵיכָל". "רְאָיָה לַדָּבָר" מַאן קָתָנֵי לָהּ? אִיפָּא דְּאָמַר: רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָתָנֵי לָהּ, וְהָכִי קָאָמַר: שֶׁהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רָפַת בָּקָר, עוֹשֶׂה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ. "טַרְקְלִין עֲשָׂר עַל עֲשָׂר". מַאי טַרְקְלִין? קוֹבְתָא בֵּי וַרְדֵי. תָּאנֵי: וְקַנְתִּיר - שְׁתֵּים עֲשְׂרֵה עַל שְׁתֵּים עֲשְׂרֵה. מַאי קַנְתִּיר? תִּרְבִּץ אַפַּדְנֵי. "רוּמּוֹ כַּחֲצֵי אַרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ; רְאָיָה לַדָּבָר, רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּבִנְיַן הַהֵיכָל". "רְאָיָה לַדָּבָר" מַאן קָתָנֵי לָהּ? אִיפָּא דְּאָמַר: רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָתָנֵי לָהּ, וְהָכִי קָאָמַר: רְאָיָה לַדָּבָר מִנַּיִן? אֲמַר רָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַסֵּל בְּנִבְנְיַן הֵיכָל. וְאִיפָּא דְּאָמַר: תַּנָּא קַמָּא קָתָנֵי לָהּ, וְרָבָן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אַתַּמּוּהֵי קָא מִתְמַהּ, וְהָכִי קָאָמַר [לְתַנָּא קַמָּא]: רְאָיָה מִנַּיִן - מִבִּנְיַן הֵיכָל, אַטּוּ פּוּזְיֵי עָלְמָא בִּבְנְיַן הֵיכָל עֲבִידִי? תְּנֵיָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: רוּמּוֹ כְּקוֹרוֹתָיו. וְלֵימָא: רוּמּוֹ כְּרָחְבּוֹ - אִיבָּעְיָא אֵימָא: בֵּיתָא מֵעִילָּאי רַוְוחָא, וְאִיבָּעְיָא אֵימָא: מִשּׁוּם דְּאִיפָּא בֵּי כַוּוֵי. רַבִּי חֲנִינָא נָפַק לְקַרְיֵיתָא, רְמוּ לֵיהּ קְרֵי אַחֲדָדֵי, כְּתִיב: "וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַה' שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ וְשָׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ", וּכְתִיב: "וְלִפְנֵי הַדְּבִיר עֶשְׂרִים אַמָּה אֹרֶךְ וְעֶשְׂרִים אַמָּה רֹחַב וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ" אֲמַר לְהוּ: כִּי קָא חָשֵׁיב - מִשְּׁפַת כְּרוּבִים וּלְמַעְלָה. - מַאי קָא מַשְׁמַע לָן?

הא

תנא — הֵיכָא דְּאָמַר לֵיהּ מִיּוֹשׁן — צָרִיךְ שֶׁיְּהֵא שֶׁל שֵׁשׁ שָׁנִים שֶׁלֹּא יִסְתְּקִיּוּם וְיִתְיַישֵׁן עַד גְּמַר שָׁנָה שְׁלִישִׁית זוֹ, דְּהֵיינוּ עַד הֶחָג עַד דְּבֵצִיר. שׁוֹנֶה הִיא תּוֹרַת מִיּוּשָׁן לְהַתְקִיּוּם שֵׁשׁ שָׁנִים שְׁלִימוֹת, וְאִם יְחַמֵּישׁ קוֹדֶם הֶחָג — הֲרֵי הוּא בְּאַחֲרָיוּתוֹ שֶׁל מוֹכֵר.

משנה לַעֲשׂוֹת לוֹ בֵּית חֲתָנוּת לִבְנוֹ — כְּדִמְפָרֵשׁ לְקַמָּיהּ: בֵּית חֲתָנוּת לִבְנוֹ שֶׁלְּקָחָהּ אִשָּׁה.

וְדִרְךְ הָאָב לַעֲשׂוֹת לִבְנוֹ יְצִיעַ קָטָן סָמוּךְ לְבֵיתוֹ, שֶׁאִין דֶּרֶךְ הַחָתָן לְדוּר אֵצֶל חֲמִיו מִשּׁוּם חֶשֶׁד חֲמוֹתוֹ, כְּדִמְפָרֵשׁ בַּגְּמָרָא, וְהִלְכָךְ נָקְטוּ בֵּית חֲתָנוּת לִבְנוֹ. אֲבָל אֵין רָגִיל לַעֲשׂוֹת בֵּית אַרְמָלוּת לִבְנוֹ, שֶׁהֲרֵי עַד עַתָּה לֹא הָיָה דַּר אֵצֶל חֲמִיו אֶלָּא אֵצֶל אֲבִיו, מִשּׁוּם חֲמוֹתוֹ. **בית ארמלות לבתו** — שֶׁמָּת בַּעְלָהּ, וְחוֹזֶרֶת אֵל בֵּית אֲבִיהָ בִּבְנוּעֲרִיהָ. שְׁעוּד עֶשְׂיָתָהּ כְּשֶׁהָיְתָה נְשׂוּאָה לֹא הָיְתָה דָּרָה אֵצֶל הָאָב מִשּׁוּם בַּעְלָהּ, חָתָנוֹ, שֶׁהֵחְתִּין אֵינוֹ דַּר אֵצֶל חֲמִיו. וְהִלְכָךְ נָקְטוּ בֵּית אַרְמָלוּת לְבִתּוֹ, וְלֹא בֵּית חֲתָנוּת לְבִתּוֹ, וְהֵבִי מַפְרֵשִׁינַן בַּגְּמָרָא. **רפת בקר היא** זוֹ — וְצָרִיךְ לַעֲשׂוֹת בֵּית גָּדוֹל יוֹתֵר. וּמִיהוּ, לֹא חֲשִׁישׁ לְפָרֵשׁ שִׁיעוּרוֹ, **והרוצה לעשות לבו** — בַּגְּמָרָא מְפָרֵשׁ מִי קָאָמַר לֵהּ, אוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹ רַבִּי עֲקִיבָא. **בית קטן שש על שמונה** — הַרְוָוחָא לִבְנוֹת בֵּית קָטָן לְחֵיבְרֵיהּ לְכָל הַפָּחוֹת, וְכֵן דַּאֲמַר לֵיהּ "עֲשֵׂה לִי בֵּית" סְתָמָא, וְיֵד הַבּוֹנֶה עַל הָעֲלִינָה לַעֲשׂוֹת לוֹ פְּחוֹת שִׁבְּבָתַיִם, הוֹאִיל וְלֹא פֵּירַשׁ כַּמָּה — יַעֲשֶׂה קָטָן לְכָל הַפָּחוֹת, שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנָה. דְּרֵישָׁן לֵהּ אֲבָל רַבִּי עֲקִיבָא אוֹ רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אֲמַר לֵהּ סְתָמָא — לְעַצְמוֹ קְבָעֵי לֵהּ, וְצָרִיךְ לְהִיוֹת גָּדוֹל מִבֵּית חֲתָנוּת. הַהוּא הַדִּין לַמּוֹכֵר מָקוֹם לַחֲבֵירוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ בֵּית, דְּצָרִיךְ לִיתֵּן לוֹ קַרְקַע שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנָה. גָּדוֹל שְׁמוֹנָה עַל עֲשָׂר — וְכֵנוּתָן שִׁפּוּרֵיהּ לוֹ: עֲשֵׂה לִי בֵּית גָּדוֹל. טַרְקְלִין — לְמוּשַׁב שָׁרִים עָשׂוּי, וְלֹא לְתַשְׁמִישׁ, הִלְכָךְ מְרוּבָּע בְּעֵינָן. **רומו כחצי ארכו וכחצי רחבו** — אֲבוֹתֵינוּ קָאֵי, וְהֵיינוּ בֵּית חֲתָנוּת שֶׁהוּא אַרְכּוֹ אַרְבַּע עַל שֵׁשׁ — רוּמּוֹ חֲמֵשׁ דְּהֵיינוּ חֲצִי אַרְכּוֹ וְחֲצִי רָחְבּוֹ, בְּבֵית קָטָן — שִׁבְעָה, וְתֵשַׁע בְּבֵית גָּדוֹל, וְעֹשֶׂר בְּטַרְקְלִין. **כבנין ההיכל** — דַּהֵיכָל עַל פְּנֵי הַדְּבִיר הָיָה אַרְבָּעִים וְרָחְבּוֹ עֶשְׂרִים וְרוּמּוֹ שְׁלֹשִׁים, דְּהֵיינוּ חֲצִי אַרְכּוֹ וְחֲצִי רָחְבּוֹ. **גמרא** **הכי נריסין**: לֵיתְנֵי בֵּית חֲתָנוּת לִבְנוֹ וּלְבִתּוֹ וּבֵית אַרְמָלוּת לִבְנוֹ וְלִבְתּוֹ **מילתא אגב אורחיה קא משמע לן**

— מִדְּלָא תָּנֵא בֵּית אַרְמָלוּת לִבְנוֹ, וְלֹא תָּנֵא נָמֵי בֵּית חֲתָנוּת לִבְתּוֹ — מִשְׁנֵיהֶן יֵשׁ לִלְמֹד דְּלֹאו דַּרְכֵּהּ דְּתַחְנֵתָא כּוֹ'. וְכֵבָר פֵּרַשְׁתִּי לָהּ בְּמַתְנִיתִין: **כִּי חָמוּת** — כְּדַאֲמְרִינַן בְּפִסְחִים (קיג, א): הוֹי זְהִיר בְּאִשְׁתָּךְ מִתַּחַנֵּת הָרִאשׁוֹן. אֲמְרִי לֵהּ מִשּׁוּם מְמוֹן, וְאֵימָא לֵהּ וְאֵיתָא לְהָא. וּמִיהוּ, הוּא הַדִּין לְכָל הַתְּחִנּוֹת, אֶלָּא שֶׁמָּן הָרִאשׁוֹן צָרִיךְ לִיזָּהֵר חֲמִיו יוֹתֵר. קָל **מסוניו** — לְאוֹ דַּוְקָא, אֶלָּא דְּבַר גְּרוּעַ. וְלִהְכִי נָקְטוּ סוֹבְיָן וְלֹא נְרוּצָה, דְּפְסוּלֹת הוּא. **אורח מבנים אורחה** — דִּין אֵם מִהְנָה לוֹ בְּעוֹל הַבַּיִת. **הרוצה לעשות רפת בקר כו'** — מֵאן קָתָנֵי לֵהּ. **שהרוצה לעשות כו'** — וּפֵירוּשׁ לִדְבָרֶיהָ הוּא אוֹמֵר, דְּקַאֲמַר רָפַת בָּקָר הִיא זוֹ, שֶׁהֲרֵי הַרְוָוחָא לַעֲשׂוֹת כּוֹ'. אֲבָל לְרַבִּי עֲקִיבָא רָפַת בָּקָר אֵינוֹ גָּדוֹל כָּל כָּךְ. וּבְתַרְתֵּי פְּלִיגִי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל וְרַבִּי עֲקִיבָא, פְּלִיגִי בְּבֵית חֲתָנוּת וּפְלִיגִי בְּרָפַת בָּקָר. וְשִׁיעוּרֵיהּ דְּרַבִּי עֲקִיבָא מְפוֹרָשׁ בְּבֵית חֲתָנוּת וְלֹא בְּרָפַת בָּקָר, וְדִרְבִּי יִשְׁמָעֵאל מְפוֹרָשׁ בְּרָפַת בָּקָר וְלֹא בְּבֵית חֲתָנוּת. **איכא דאמרי רבי עקיבא קאמר ליה והכי קאמר ליה** — לְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל: דְּקַאֲמַרְתְּ רָפַת בָּקָר הִיא זוֹ — אֵין הַכִּי נָמֵי, דְּוַדַּאי בֵּית חֲתָנוּת וּרְפַת בָּקָר שִׁיעוּרוֹ שָׁוֶה. דְּאַף עַל פִּי שֶׁהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת רָפַת בָּקָר עוֹשֶׂה אַרְבַּע עַל שֵׁשׁ, פְּעָמִים שֶׁאָדָם עוֹשֶׂה דִּירָתוֹ בְּבֵית חֲתָנוּת אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, כִּרְפַת בָּקָר. **קובתא** — כְּעֵין קוּבָּה שֶׁל זוֹנוֹת, וְנִרְאֶה לִי שֶׁעֹשִׂין חֲלוֹנוֹת, כְּעֵין קוּבָּה. **בי וורדי** — נוֹתְנִין שָׁם וְוַרְדִּין לְנוֹי לְהִסְתַּכֵּל בְּתוֹכָן. **קנתר** — אִם הִתְנָה לַעֲשׂוֹת לַחֲבֵירוֹ קַנְתִּר. **תרבץ אפדני** — חֲצֵר גְּדוֹל שֶׁעֹשִׂין שָׁרִים בְּצַד אַפַּדְנֵי שֶׁלָּהֶם. וְעַל שֵׁם שֶׁמְּרַבִּיצִין אוֹתוֹ תָּמִיד בַּמַּיִם, לְהַשְׁבִּיחַ הָאֹכֶל, קְרֵי לֵיהּ תִּרְבִּץ. **ראיה לדבר מאן קתני לה** — דְּאִילּוּ הָוֵה תָּנֵי בְּמַתְנִיתִין: רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר רְאִיָּה לְדָבָר כְּבִנְיַן הֵיכָל — הָוֵה פְּשִׁיטָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָתָנֵי לָהּ. אֲבָל הַשְׁתָּא, דְּמֵימְרִי מִקְּמֵי מִילְתָא דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, הִלְכָךְ מִסְפְּקָא לִי אִי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל קָאָמַר לֵהּ הוֹאִיל וּמְסִיּוּם אוֹתוֹ הַדָּבוּר, אוֹ הָנֵי קָמָא קָאָמַר לֵהּ לְהַהוּא חֲצִי דִּבּוּר, וְאַתְּא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל לְאֵיפּוֹלֵגֵי, מִדְּקָאָמַר "כִּבְנִין הֵיכָל", וְלֹא קָאָמַר "מִבְּנִין הַהֵיכָל". **איכא דאמר רבן שמעון בן גמליאל קתני לה והכי קאמר ראיה לדבר מנין** — פֵּירַשׁ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: הַכֹּל בְּבִנְיַן הַהֵיכָל. **תנא קמא** קתני לה — וְהֵכִי קָאָמַר תָּנָא קַמָּא: וּרְאִיָּה יֵשׁ לְדָבָר. וְקִפֵּץ רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל, וְהִפְסִיק אֶת דִּבְרֵיהוּ, וְאַתְּמוּהֵי קַמְתְּמַהּ: כְּבִנְיַן הַהֵיכָל אֲתָה רוֹצֶה לַעֲשׂוֹת שָׁאר בִּנְיָנֶיךָ בְּתַמְיָה, אֵין לְךָ לְהִשְׁווֹתָן יָחַד. דְּבִיוָן דְּבַהֵיכָל רוּמּוֹ כַּחֲצִי אַרְכּוֹ וְכַחֲצִי רָחְבּוֹ, בְּשָׁאר בִּנְיָנֶיךָ דִּלְא חֲשִׁיבִי — אֵין צָרִיךְ לְהַגְבִּיהַּ כָּל כָּךְ. **כמלא קורותיו** — כְּאוֹרֶךְ קוֹרוֹתָיו שֶׁהֵן נִתּוּנִין בְּרָחְבּוֹ שֶׁל בַּיִת. **הכי נריסין**: דְּהֵיינוּ הָךְ. **מעילאי רווח** — שֶׁבְּתִיכְתָּם שֶׁל חֻמּוֹת אֲבָנִים הָיוּ, וְהָרוּמּוֹ מִלְמַטָּה הָיָה רָחְבָּה, וְהוֹלֵכָת וּמִתְקַצֶּרֶת הָרוּמּוֹ לְמַעְלָה, כְּדֵי שֶׁיִּתְקַיְּמוּ הָרִבְדִּים. **כי גווי** — הַחֻלּוֹתוֹת, מְקוֹם כְּנִיסַת הַקּוֹרוֹת בְּתוֹךְ הָרוּמּוֹ. **רמו ליה** — בְּנֵי הָעֲיָירוֹת קְרֵי אַחֲדָרֵי, **בתים ששים אמה ארבו** — מִן הַמּוּזְרָח לַמַּעֲרָב, מִפֶּתַח הַהֵיכָל עַד כּוֹתֶל מַעֲרְבִי שֶׁל בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, דְּהֵיינוּ: אַרְבָּעִים אַמָּה דְּאוֹרַךְ הֵיכָל, וְעֶשְׂרִים אַמָּה דְּבֵית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים. וְשִׁלְשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ. נִמְצָא שָׁגֹם בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים רוּמּוֹ שְׁלֹשִׁים אַמָּה. **וכתיב** — בְּפָסוּק אַחֵר: "וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ", דִּכְתִיב "וּלְפְנֵי הַדְּבִיר עֶשְׂרִים" כְּלוֹמַר לִפְנִים מִמַּחֲצִית בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים, הֵיכָא אַמָּה טִרְקְסִין שִׁקְרִיאָה דְּבִיר, עֶשְׂרִים אַמָּה אוֹרַךְ מִן הַמּוּזְרָח לַמַּעֲרָב, וְעֶשְׂרִים אַמָּה רוֹחַב מִצָּפוֹן לְדָרוֹם, וְעֶשְׂרִים אַמָּה קוֹמָתוֹ. **כי קחשיב** — עֶשְׂרִים דְּקוֹמַת בֵּית קָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים — מִשְּׁפַת כְּרוּבִים וּלְמַעְלָה קְחַשִּׁיב. שֶׁהַכְּרוּבִים שֶׁל שְׁלֹמֹה שְׁנֵים הָיוּ עוֹמְדִין עַל הַקֶּרֶשׁ, אֶחָד מִימִין הָאָרוֹן אֵצֶל כּוֹתֶל מַעֲרְבִי וְאַחַד מִשְּׂמֹאלוֹ, וְרוּמּוֹ עֶשֶׂר, כְּדִכְתִיב בְּהֵדִיא בְּמַלְכִים, וּכְנִפְיֵהֶן פְּרוּשׂוֹת מִקִּיר לְקִיר, כְּנַף הָאֶחָת נוֹגַעַת בְּקִיר צְפוֹנָה וּכְנַף חֲבֵירְתּוֹ נוֹגַעַת בְּקִיר דְּרוֹמִי, נִמְצָא מֵרֹאשֵׁי הַכְּרוּבִים וּלְמַעְלָה עֶשְׂרִים אַמָּה עַד הַגַּג. וְאוֹתָן שֶׁל מֹשֶׁה עַל גַּבֵּי הַכַּפּוֹרֶת הָיוּ. **ומאי קא משמע לן** — לְמָה לִי דְּקַחְשִׁיב קְרָא כִּי הָאי גַּוְונָא מִשְּׁפַת כְּרוּבִים וּלְמַעְלָה? לֵימָא: שְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ

וּמִשְּׁנֵי:

ומשני: הא קא משמע לן למטה כלמעלה — דהני עשר אמות שהכרובים והארון עומדים בהן — כמו העשרים שלמעלה: מה העשרים כולן חלל ואין בהן דבר, כך גם העשר. וגוף הכרובים בנם היו עומדין, כדלקמן, ומקום הארון אינו מן המדה אלא בנס היה עומד. ולכנפי הכרובים שהן באויר, לא חייצי, דהא למטה דידהו ולמעלה דידהו יכולין למדוד עשרים ריקנות, מכדאי שפוצי לכדולי דרומי. והכי משמע קרא "ועשרים אמה קומתו", כלומר, כל השלשים אמות קומה אינן חשובים אלא בעשרים דמשפח כרובים ולמעלה, שהם פנויין מכלום, ועשר כמו העשרים. **אירן שעשה משה** — בשניהן בבית קדשי הקדשים שעשה שלמה, שהוא עשרים על עשרים — יש לו עשר אמות ריוח לכל רוח ורוח, לימינו ולשמאלו, הרי עשרים בלא ארון. ולפניו עשרים עד הדביר. **כריבים** — דשלמה. **בנם היו עומדין** — גופן. **בנף הכרוב האחד** — כנף האחד של כרוב, וחמש אמות בנף השני של אותו כרוב. ולאו בכרוב שני קמירני, דהא כתיב בתריה "ועשר באמה הכרוב השני" וגו'. ו"עשר אמות מקצות בנפיו עד קצות בנפיו" — מהכא לא מפקינן דבנם היה הגוף עומד בין שני הכנפים, שמקצה האחד עד קצה השני לא היו כי אם עשר אמות, ואם בן הגוף שבינתים היכן — לא יתכן לומר דמהכא נפקא לידה, דאם כן מאי האי דקפריך לקמן: ודלמא ביתא מעילאי רווח, וקושיות אחרות דלא שייכי הכא כלל. אלא קרא הכי משמע ליה: אם באת לחבר שני כנפי הכרוב זה בצד זה — תמצא מקצות בנפיו עד קצות בנפיו עשר אמות. ומיהו, טפי מעשר אמות הוו, שהרי רוחב הגוף בין שתי הכנפים. אלא מהכא פרכינן, שרוחב בית קדשי הקדשים מצפון לדרום לא היה אלא עשרים אמה, ושני הכרובים היו בנפיהם עשרים לבד הגופים, כדכתיב שהכנפים היו עשר אמות, וכתיב "ופרשו את כנפי הכרובים ותגע כנף האחד בקיר ובנף הכרוב השני נוגעת בקיר השני ובנפיהם אל תוך הבית נוגעות כנף אל כנף", ואם כן אינהו גופייהו דכרובים היכא הוו קיימי? קא סלקא דעתין שהכנפים בכרוב בידי האדם, אחד מצד ימין ואחד מצד שמאל, והגוף בינתים. **מתקיף לה אבי** — מי יימר דבנם היו עומדים? דלמא גופן של כרובים בולטין ויוצאין מתחת כתרנגלים, שהגוף כולו תחת בנפיו ולא בינתים, שאין הרחקה והפרש בין הכנפים, אלא מקורבים, והגוף יוצא מתחת הכנפים, ששני הכנפים יוצאים ממקום אחד באמצע הגב וכן כל הנך קושיות דמקשו הנך אמוראי ואזלי — אגוף הכרובים קיימי, בר מהנך בתראי דגרס בהו "ירדיהו" בהדיא, ברב פפא ורב אשי: כייפי ליירדיהו, ומשלחפי ליירדיהו. **ודלמא** זה **שלא בנגד** זה הוו קיימי — הכרובים, שאחד עומד מצד הארון מזה סמוך לכותל, והשני עומד מצד הארון מזה משוך רחוק מן הכותל קצת, ונמצאת כנף האחד נוגעת אחרי כנף חבירו בין הכנף ולכותל, נמצאו קצת כנף הכרוב המשוך מן הכותל לפני קצת כנף הכרוב הסמוך לכותל כשיעור עובי רוחב הגופין, ואף על גב דלא הוו בולטין כתרנגלין נינהו — אפילו הכי לא תקשי מידי. **מתקיף לה רב אחא בר יעקב** — נהי נמי דלאו בולטין כתרנגלים נינהו, וגם זה בנגד זה קיימי — אפילו הכי לא תקשי מידי, דדלמא באלכסנא היו עומדים הכרובים — באלכסון הבית היו עומדים זה בנגד זה, דאיכא טפי מעשרים אמה כשיעור הגופים מקצות בנפי של זה לקצות בנפי של זה. בגון שהכרוב שממין הארון לא היה פניו ממש בנגד ההיכל וגבו לכותל מערבי, אלא מצדד אצדודי בנפיו, והחיצון בנגד דרומית מערבית נוגע לכותל בזוית, ובנף שלו שמצד הארון פרוש בחצי הארון או חוצה לו, דהיינו רחוק מן הכותל. ולכנף הכרוב השני מתחלת שם, ולכנפי השניה נוגעת סמוך לדביר בקרן צפונית מזרחית, כדה: * **מתקיף לה רב הונא בריה דרב יהושע** — נהי נמי דזה בנגד זה קיימי ולא באלכסנא קיימי — ואפילו הכי אין גופן עומד בנס, דלמא ביתא מעילאי רווח, שהבנין הולך ומתקצר למעלה, והרי רחב יתר מעשרים במקום שבולטין הכנפים מן הגופין, והוי מקיר אל קיר בנגד בנפי הכרובים מקום נגיעתן בכתלים יותר מעשרים אמה, ברוחב הגופין. **מיבה הוו בייני יירייהו** — הכנפים עצמן כפופין הן, כאדם שכופף ידו מעט, והלכך ליכא אלא עשרים אמה מקצה בנף האחד לקצה בנף השני. **ודלמא שלחופי הוו משלחפי יירייהו** — בנף על בנף, כאדם שחובק את ידיו, כדכתיב (בראשית מח): "שכל את ידיו", ומתרגמינן בתרגום ארץ ישראל: "שלחיפנון לידהוי", כך פירש רבינו חננאל. ואי משום דכתיב "וכנפיהם אל תוך הבית נוגעות בנף אל כנף" — היינו נמי כעין נוגעות, דהוו זו בנגד זו. **ופניהם איש אל אחיו** — בשל משה כתיב. **ופניהם לבית** — בכרובים של שלמה כתיב בדברי הימים, דכתיב "והם עומדים על רגליהם ופניהם לבית" להיכל. ואינן כאותן של משה, שהן על הכפורת ואלו על הקרקע, ושל עץ שמן היו, ומצופין זהב, כדכתיב במלכים. **הכתיב ופניהם לבית** — ולא שנא כרובים שעל הכפורת ולא שנא שעל הקרקע, דאויר היו לעישות בענין אחד. **כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום** — הם הופכים פניהם זה לזה, דגמות חבת זכר ונקבה האוהבים זה לזה, סימן שהקדוש ברוך הוא אוהב את ישראל. ומתחלה כך נעשו, פנים אל פנים, כדי שתשרה שכינה בישראל, וישראל יעשו רצונו של מקום. וכשאין עושין — הופכין פניהם לבית על ידי נט. **דמצדדי אצדודי** — קצת זה לזה, וקצת זה לזה, כאדם שמדבר אל חבירו והופך ראשו קצת לצד אחר. והכא ליכא לתרוצי כדלעיל: כאן בזמן שישראל עושין כר'. דכיון דעיקר עשיית כרובין פניהם לבית — לא היה להם לעשותו לסימן שאין ישראל עושין רצונו של מקום. **מעשה צעצועים** — פסוק הוא בכרובים בדברי הימים, והוא לשון (צעצעים) (צצאים) — כלומר תינוקות, כדאמרינן (סוכה ה, ב): מאי "כרוב" — כרביא = ילד. כלומר, כתינוקות הנפטרין מרבותיהם. והיינו דמצדדי אצדודי, דאמרן לעיל. **משנה מי שיש לו בור כו'** — על ידי חלוקה, אז שלקחו מבעל הבית ולקח גם הדרך. **כשעה שבני אדם יוצאין** — ביום, שעל מנת כן חלקו, ולא שיטרידוהו בלילות לעמוד ממטתו ולפתוח לו. **ואינו מבנים** — דרך ביתו של זה, דאין זה צורך הבור. **זה עושה לו פותחת** — שלא יגבול בעל הבית ממי הבור. ובעל הבית עושה לו פותחת אחרת באותו פתח עצמו הפתוח לבור, כדי שלא יוכל זה לשאוב מבורו בלא בעל הבית, ולא יבא לעולם בביתו של בעל הבית אלא אם כן ישנו לבעל הבית בביתו. ומשום חשד אשתו תקנו כן, כדמפרש בגמרא. **גמרא פותחת** — שעושה בעל הבית, להיכא?
משום

מתקיף לה אבי דלמטה בולטין כתרנגלין — ואם תאמר: אבתי בנם היו עומדים, דעשרים בעשרים היכי יתיב? ויש לומר: מכל מקום פריך אבי, שהגוף לא היה עומד בנם.

דמצדדי — אצדודי — לא הוה מצי למימר: כאן בזמן שישראל עושין רצונו של מקום. דמסתמא העמידום תחלה לפי מה שהיו עושין רצונו של מקום.
נותן

הָא קָא מַשְׁמַע לָן: לְמַטָּה כִּלְמַעְלָה, מַה לְמַעְלָה אֵין מְשַׁמֵּשׁ בְּלוּם, אַף לְמַטָּה אֵין מְשַׁמֵּשׁ בְּלוּם. מְסַיַּע לֵיהּ לְרַבִּי לֵוִי, דְּאָמַר רַבִּי לֵוִי, וְאִיתֵימָא רַבִּי יוֹחָנָן: דָּבָר זֶה מְסוֹרָת בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ - מְקוֹם אָרוֹן וְכְרוּבִים אֵינוֹ מִן הַמִּדָּה. תַּנְיָא נַמִּי הָכִי: אָרוֹן שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה, יֵשׁ לוֹ רֶיוַח עֶשֶׂר אַמּוֹת לְכָל רוּחַ וְרוּחַ. אָמַר רַבְּנַאי אָמַר שְׁמוּאֵל: כְּרוּבִים בְּנַם הָן עוֹמְדִין, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְחָמֵשׁ אַמּוֹת בְּנַף הַכְּרוּב הָאֶחָת וְחָמֵשׁ אַמּוֹת בְּנַף הַכְּרוּב הַשֵּׁנִית עֶשֶׂר אַמּוֹת מִקְצוֹת בְּנָפָיו וְעַד קְצוֹת בְּנָפָיו", גּוּפֵיהוּ הֵיכָא הֲווּ קַיְימִי? אֶלָּא שְׁמַע מִינַּהּ: בְּנַם הָן עוֹמְדִין. מַתְקִיף לָהּ אַבַּיֵי: וְדִלְמָא בּוֹלְטִין כְּתַרְנְגוֹלִין הֲווּ קַיְימִי מִתְּחוֹת לְהּ רָבְתָא: וְדִלְמָא זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה הֲווּ קַיְימִי מַתְקִיף לָהּ רַב אַחָא בַּר יַעֲקֹב: וְדִלְמָא בַּאֲלַכְסְנָא הֲווּ קַיְימִי מַתְקִיף לָהּ רַב הוּנָא בְּרֵיהּ דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: וְדִלְמָא בֵּיתָא מְעִילָּאֵי רְוָוחֵי מַתְקִיף לָהּ רַב פָּפָּא: וְדִלְמָא מֵיבָּה הֲווּ קַיְימִי בַּיְיהוּ יְדֵיהוּ מַתְקִיף לָהּ רַב אָשֵׁי: וְדִלְמָא שַׁלְחוּפֵי הֲווּ מְשַׁלְחְפֵי בֵּיצַד הֵן עוֹמְדִין? רַבִּי יוֹחָנָן וְרַבִּי אֶלְעָזָר; חַד אָמַר: פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, וְחַד אָמַר: פְּנֵיהֶם לַבַּיִת. וְלִימָאן דְּאָמַר פְּנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו, הָא כְּתִיב: "וּפְנֵיהֶם לַבָּיִת" - לָא קַשְׁיָא: כָּאן בִּזְמַן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם, כָּאן בִּזְמַן שֶׁאֵין יִשְׂרָאֵל עוֹשִׂין רְצוֹנוֹ שֶׁל מָקוֹם. וְלִימָאן דְּאָמַר וּפְנֵיהֶם לַבַּיִת, הָא כְּתִיב: "וּפְנֵיהֶם אִישׁ אֶל אָחִיו" - דְּמִצַּדְדֵי אֲצַדּוּדֵי; דְּתַנְיָא, אוֹנְקְלוֹס הַגֵּר אָמַר: כְּרוּבִים "מַעֲשֶׂה צַעֲצָעִים" הֵן, וּמְצוֹדְדִים פְּנֵיהֶם כְּתַלְמִיד הַנִּפְטָר מֵרַבּוֹ. **משנה** מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ בּוֹר לִפְנֵים מִבֵּיתוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ - נִכְנָם בְּשָׁעָה שֶׁדַּרְכָּךְ בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִין, וְיוֹצֵא בְּשָׁעָה שֶׁדַּרְכָּךְ בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין. וְאֵינוֹ מַכְנִים בְּהֲמָתוֹ וּמַשָּׂקָה מְבוֹרוֹ, אֲבָל מְמַלֵּא וּמַשְׁקֶה מֵבַּחוּץ. וְזֶה עוֹשֶׂה לוֹ פּוֹתַחַת לְהֵיכָא? **גמרא** פּוֹתַחַת לְהֵיכָא? אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: שֶׁנֶּאֱמַר לְבוֹר. בְּשָׁלְמָא בַּעַל הַבּוֹר בָּעֵי לְאִשְׁתַּמּוּרֵי מַיָּא דְּבוֹרֵיהּ, אֶלָּא בַּעַל הַבַּיִת לָמָּה לֵיהּ? אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר:
משום

נותן לו שתי אמות לתוכה – לפי ספרים דגרסי "ואמה", יש לפרש שתי אמות לתוכה — דהיינו להרחיב אמת המים שתהא רחבה שתי אמות, ומה שהיא קרויה אמה — משום דעומקה אמה.

ואמה מכאן ואמה מכאן כו' — אמה לאו דהיינו ניגרא. דבניגרא משמע ב"המקבל" (בבא מציעא קו, ב) דבענין ארבע אמות.

ועוד, דהכא קאמר דלמאן דאמר נותנו ולמאן דאמר זורעו, והתם פירש הקונטרס דאין זורעין אותן. אלא ניגרא היינו יאור, כדפירש הקונטרס לעיל בפרק קמא (יג, א), וגדול יותר, שכל בני הבקעה משקין ממנו שדות, ורצריך ארבע אמות.

שמע מינה דלא עביד איניש דינא לנפשיה — לפי זה בחנם נקט במתניתין שהיתה עוברת דרך הרבים תוך שדהו ונתן להם כו'. דאפילו נטלו לו בחנם נמי, כיון דלא עביד איניש דינא לנפשיה.

בגמ'

> מִשּׁוּם חֲשַׁד אִשְׁתּוֹ. **משנה** מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ גִּינָּה לְפָנִים מִגִּנָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ - נוֹתֵן לוֹ אַמָּה בְּשָׁוֶה שֶׁתִּרְצֶה בְּנֵי אָדָם נִכְנָסִים, וְיוֹצֵא בְּשָׁוֶה שֶׁתִּרְצֶה בְּנֵי אָדָם יוֹצְאִין, וְאֵינוֹ מַכְנִיס לְתוֹכָהּ תֶּבֶן, וְלֹא יְכַנֵּס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת, וְהַחִיצוֹן זוֹרֵעַ אֶת הַדֶּרֶךְ. נָתְנוּ לוֹ דֶּרֶךְ מִן הַצַּד מִדָּעָה שֶׁנִּיתָּן - נִכְנָס בְּשָׁוֶה שֶׁהוּא רוֹצֶה וְיוֹצֵא בְּשָׁוֶה שֶׁתִּרְצֶה, וּמַכְנִיס לְתוֹכָהּ תֶּבֶן, וְלֹא יְכַנֵּס מִתּוֹכָהּ לְתוֹךְ שָׂדֶה אַחֶרֶת. זֶה וְזֶה אֵינָן רַשָּׁאִים לְזוֹרְעָהּ. **גמרא** אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: "אַמָּה בֵּית שְׁמוּאֵל: בַּעַל הַשָּׂדֶה זוֹרְעָהּ; רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: בַּעַל הַשָּׂדֶה נוֹטְעָהּ. מַאן דְּאָמַר זוֹרְעָהּ - כָּל שֶׁכֵּן נוֹטְעָהּ, וּמַאן דְּאָמַר נוֹטְעָהּ, אֲבָל זוֹרְעָהּ - לָא, חַלְחוֹלֵי מְחַלְחֵל. וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: אַמַּת הַמַּיִם שֶׁכְּלוּ אֲגַפֶּיהָ - מְתַקְּנָהּ מֵאוֹתָהּ שָׂדֶה, בֵּידוּעַ שֶׁלֹּא כָלוּ אֲגַפֶּיהָ אֶלָּא בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה. מָתַקִּיף לָהּ רַב פָּפָּא, וְלֵימָא לֵיהּ: מַיָּיף אַשְׁפַּלּוּתָהּ לְאַרְעֵיךְ אֶלָּא אָמַר רַב פָּפָּא: שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִבֵּל עָלָיו בַּעַל הַשָּׂדֶה. **משנה** מִי שֶׁהָיְתָה דֶּרֶךְ הָרַבִּים עוֹבֶרֶת לְתוֹךְ שָׂדֶהוּ, נִטְּלָה וְנָתַן לָהֶם מִן הַצַּד - מַה שֶּׁנָּתַן נָתָן, וְשֶׁלּוֹ לֹא הֶגִּיעוּ. דֶּרֶךְ הַיָּחִיד - אַרְבַּע אַמּוֹת, דֶּרֶךְ הָרַבִּים - שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה, דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ - אֵין לָהּ שִׁעּוּר, דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר - אֵין לָהּ שִׁעּוּר. הַמְעַמֵּד — הֵיכָן צְפוֹרִי אָמְרוּ: בֵּית אַרְבָּעָה קִבִּין. **גמרא** אַמַּאי שֶׁלּוֹ לֹא הִגִּיעוּ? לִינְקוֹט פּוֹרֶא וְלִיתֵּיב שְׁמָעָתְא מִינַּהּ: לָא עָבֵיד אִינִישׁ דִּינָא לְנַפְשֵׁיהּ בְּמָקוֹם פְּסִידָא? - אָמַר רַב זְבִיד מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּא: גְּזֵרָה שְׁמָא יִתֵּן לָהֶן דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן. רַב מְשַׁרְשִׁיָא מִשְּׁמֵיהּ דְּרַבָּא אָמַר: בְּנוֹתֵן לָהֶם דֶּרֶךְ עֲקַלְתּוֹן.

רב

— אבל השתא, דאינו יכול לשאוב בלא בעל הבית — לא יכנס לשם עד שיבא בעל הבית. אבל משום גניבה, שלא יגנוב חפציו של בעל הבית — לא חיישינן, שהאשה משמרת את הבית. **משנה** **מי שיש לו גינה כו'** — כגון יורדים את שותפין שחלקו, ונתרצה חיצון לפניו לתת לו דרך באמצע שדהו. **נכנס בשעה כו'** — דכיון שהוא עושה לו היזק גדול, שעובר באמצע שדהו — הדבר ידוע שלא נתרצה לו בריוח, אלא במה שצריך לו הרבה. תניין — לקנות מירקות וגיתנו. ולא יכנס מתוכה לשדה אחרת — בלומר, לא יכנס בתוכה לכתחלה, כשאין צריך לזו הגינה כלום אלא ליכנס דרך עליה לשדה אחרת שלו כדי לקצר את הדרכו. דדמי להכנסת תגרין, שזה החיצון לא שיעבד לו דרך אלא לתקן גינתו ללקוט פירותיה, אבל למידי דאינו צורך הגינה — לא שיעבד לו. **והחיצון זורע את הדרך** — דכיון דבאמצע שדהו הוא, אגן סהדי דלא מחל לו הדרך מכל וכל, שלא יוכל לזרוע לשם. **מן הצד** — אינו נפסד כל כך. דכיון דמדעת שניתן הוא — אגן סהדי דמסתמא מחל לו את כל הדרך לגמרי, להיות מיוחד להליכה ולא לזריעה. וזה וזה **אין ראשים לזרעה** — דכיון דמן הצד הוא — לגמרי ייחודו להילוך גרידא. **גמרא** **אמת המים** — גדולה כדי להשקות בית השלחין אני מוכר לך — צריך ליתן לו שתי אמות ברוחב, שאם קצרה היא — יחפור בקרקע ויריחיבנה עד שתי אמות, כדי שיבאו לכאן מים הרבה. שזה שיעור להשקות בית השלחין. וגם נותן לו אמה מן השדה מכאן ואמה מכאן משני גדותיה, כדי לתקן מאותה קרקע אגפיה של אמת המים אם יפול. לישנא אחרינא: "אמה בית השלחין אני מוכר לך" – נותן לו שתי אמות לתוכה של שדה לתקן אגפיה, אמה מכאן ואמה מכאן. בשם רבינו יעקב בר יקר, ועיקר. **אמה בית המלון** – ואיכא דאמרי: קילון. ולהשקות בהמות ורחיצת בגדים ובלים הוא, ואין גדול כל

כך, ונותן לו אמה אחת לתוכה להרחיבן עד אמה. לישנא אחרינא: נותן לו אמה אחת לשפתו, לתוכה של קרקע מוכר, כגון חצי אמה מכאן וחצי אמה מכאן. ועיקר. **בעל שדה זורעם** – דדמי לתניתין, דאם שיעבד לו ליקח עפר מכאן אם יצטרך — לא הפסידו לגמרי בכך מלזרעו. **כל שכן נוטעם** — דאינו מלקלק האגפים, שהשרשים מעמיקים הרבה, ואין מזיקין את שפתו. אבל הזורעים מתפשטים מיד בתוך השלשלת, ומחלחלין הקרקע מלמעלה בשפתו. **שכלו אגפיה** – שנפלו. מאותה שדה — הסמוכה לה. **אלא באותה שדה** — חזקה שנתפוגג העפר של אגפיה לתוך אותה שדה אילך ואילך. **ולימא ליה** — בעל השדה: מיך אשפלוה לארעך, שגברו המים ושטפו אגפיהן? **אלא אמר רב פפא** — תריץ ואימא הכי: שעל מנת כן כו'. דסתם מוכר אמת המים גמר ומקנה ליה עפר שדהו לתקן אגפיה כשיכלו, דמהיכן יביא לו עפר אם לא מאותה שדה? ואף על פי שנתן לו בבר אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה, בדאמרן לעיל, כיון דבלו להו — מתקנן עדיין מעפר השדה. מיהו, לכתבי אזהני לו מה שנותן לו מתחלה אמה מכאן ואמה מכאן לאגפיה — דאין לו לבעל השדה לעשות שם שום משמיש שיקלקל האגפים אלא נטיעה או זריעה, אבל בנין או כל דבר שמכביד — אין לו רשות לעשות שם. אבל מן האמה ולפנים — יעשה בתוך שלו מה שירצה.

משנה **מי שהיתה דרך הרבים עוברת בתוך שדהו** — שהוחזקו לעבור שם מעולם, או על ידי בעל השדה שנתן להם מתחלה את הדרך. **מה שנתן נתן ושלו** — שנטל עכשיו, לא הגיעו, והרי יש להם שני דרכים. ונעמ מפרש בגמרא. **דרך היחיד** — המוכר להבירו דרך בתוך שדהו — צריך ליתן לו ארבע אמות ברוחב עגלה. **אלא באותה שדה** — במסכת שבת (צט, א) נפקא לן מעגלות דמשכן. **דרך המלך אין לה שיעור** — כדמפרש בגמרא, שהמלך פורץ בתים וגדר מלפניו לעשות לו דרך, ולא יטה ימין ושמאל. ובספרי בפרשת המלך נפקא לן מקראי. ונראה בעיני המדכתב "לבלתי רום לבבו מאחיו" קדריש: גדלהו משל אחיו, כדדרשינן נמי (הוריות ט, א) "והכהן הגדול מאחיו". **דרך הקבר** — בשנושאין המת לקברו. **אין לו שיעור** — תקנת חכמים היא, משום יקרא דשכבי, כדאמרינן בגמרא. ואמרינן בכתובות (יז, א) דצריכים ללוותו הרבה בני אדם, שיחזיקו מלא כל הדרך מאבולא עד סיברא. ונראה בעיני דהא "אין לו שיעור" דמת, לא חמיר כדרך המלך, לפרוע בניגין להפסיד ממון אחרים, אלא להלך על גבי תבואה, ולא יטו ימין ושמאל. אי נמי, במובר דרך הקבר לחברו ללכת דרך שדהו מיירי. דמסתמא אין לו שיעור, אלא כל מלוי המת יעברו שם. ועיקר. **המעמד** — בגמרא מפרש. **דייני צפורי** — לא אתפרש. **בית ארבעה קבין** — ברבוי. צא ולמד מסאתים בחצר המשכן, דהוי מאה על חמשים, נמצא בית סאה חמשים על חמשים. והסאה ששה קבין, נמצא בית ארבעת קבין — שלש ושלשים אמות ושני טפחים רוחב, על חמשים אורך. וברייבוע — ארבעים אמות וארבעה טפחים ושלש אצבעות ומעט יותר. **גמרא** **אמאי שלו לא הגיעו** — כלומר, למה לא תקינו לו חכמים שיהא לו רשות לתת לזה דרך מן הצד בעל כרחו? שהרי אין מפסידין כלום, דכגון זה כופין על מדת סדום, והלכך יהא הדרך שלהן קנוי לו לגמרי, שאם יראו לעבור בהאי דרך שלקח לעצמו, והוא אינו יכול להעמיד רבים בדין. **לינקוט פורא** — מקל, או רחת שקורין *פורק"א, וליתיב בההוא דרך להבות את כל מי שירצה לעבור, ולעיבד דינא לנפשיה, מאחר דאית ליה פסידא במה שעוברין בתוך שדהו והמקשה סבר, דכיון דקתני: מה שנתן נתן — בדין עשה מה שעשה, ודרכם קנוי לו. והאי דקתני: לא הגיעו — היינו משום דרגילין בני רשות הרבים לעבור בכאן והוא לא יוכל למנען, דלא עביד אינש דינא לנפשיה. **שמע מינה דלא עביד כו'** — בתמיה. ואנן קיימא לן בבבא קמא ב"המניח" דכולי עלמא סבר: עביד אינש דינא לנפשיה במקום דאיכא פסידא **גזירה שמא יתן כו'** — כלומר, לעולם עביד אינש דינא לנפשיה. אבל הכא — מן הדין אנו אומרים דשלו לא הגיעו. שכך תקנו חכמים דלא ליהוי דיידיה, אפילו היכא דנתן להם דרך ישר בשלהן. דזימנין דאתי למיתב להו דרך עקלתון, והם לא יתנו אל לבם, דקדירא דשותפי לא חמימא ולא קדירא (בבא בתרא כד, ב), וחשו חכמים לתקנתא דרבים טובא. ולקמיה פריך: אם כן, אמאי מה שנתן נתן? דכיון דלא עשה ולא כלום — מקח טעות הוא, ויחזירו דרך שלו. **רב משרשיא משמיה דרבא אמר** — היכא דנתן להם דרך ישר — אמרינן: שלו הגיעו, ולינקוט פורא וליתיב, דלא גזרינן שמא יתן להם דרך עקלתון. אבל הכא במאי עסקינן — שהדבר ידוע שנתן להם דרך עקלתון, ולכך לא הגיעו, וגם שלו הפסיד, כדמפרש לקמן.

רב

רב אשי אמר — מתניתין בכל דרכים שבעולם מיירי, הן ישרים הן עקלתון. ולא משום גזירה, אלא משום דכולהו הוו עקלתון, דכל דרך שנותנין מצד אחד שלא היה שם דרך תחלה — יש בני אדם שנעשית להם הזקוה מן הראשונה, ויש שנעשית עקלתון, ואין לדאוותן העומדים בעיר מצד דרך הראשון — אז נעשית להן עכשיו דרך עקלתון, ואין הרשות בידו לגזול את הרבים. ובין רב אשי לרב זביד ליכא מידי, אלא חילוק טעמים, כעין "משמעות דורשין איכא ביניהו". ומקשי לכולהו: כיון דתקנת חכמים הוא, או דין הוא, דשלו לא הגיעו, אם כן למה מה שנתן נתן? לימא להו רב: דמקח מקום טעות הוא שבירורו דרך **לעצמן** — דרך שדה אחר. **מה שבירורו ביורו** — אף על פי שלא נטלו רשות מבעל שדה, וכדמוקי לה לקמן. **ומתמהינן: אטו רבים גוזלין נינהו** — שיגזלו קרקע של אחרים. **בשאבדה להן דרך באותה שדה** — דמכל מקום אורחא את להו גביה. ויפה כח רבים מכח יחיד, שהיחיד שאבדה לו דרך בשדה חבירו — לא יבחור מעצמו, אלא או בבית דין, או ברשותו של בעל השדה. אבל רבים — כבית דין דמו, דמאן מיניהו מוחין לאהוי לבי דינאי? וכל שכן מתניתין, דהוא עצמו נתן להם. ומיהו, שלו לא הגיעו — דקנסינן ליה, לפי שנתן להם דרך עקלתון. **אי הכי** — דכשאבדה להם דרך מיירי רבי אליעזר. **אפאי אמר רבה בר רב הונא אמר רב אין הלכה כרבי אליעזר** — והלא הדין עמו, שאפילו החכמים החולקין על אדמון ואומרים: יקח לו דרך או יפרוס באויר, הא אוקימנא — בחד דאתי מכח ארבעה. אבל באותה שדה — דברי הכל חייב בעל השדה ליתן לו דרך ליכנס בה לשדהו. וגבי רבים, דין הוא שאם בירורו לעצמן — יפה עשו. וקשיא לרב דאמר: אין הלכה, אדרב דאוקימנה בשאבדה. **מאן דמתני הא לא מתני הא** — רב גידל דמתני משמיה דרב: בגון שאבדה — לא מתני הא דאמר רבה בר רב הונא אמר רב: אין הלכה. **הכי גרסינן: ולרבה בר רב הונא מתניתין בעמא מאי** — כיון דאמר אין הלכה — לא סבירא ליה לאוקומי סתם מתניתין כרבי אליעזר. **שהחזיקו בו רבים** — שהשוותו ותקנוהו להילוך, והבעלים ידעו ושתקו — אסור לקלקלו, דזדאי לרבים מחל, וכל שכן מתניתין, שנתן להם ההוא דרך בידים, הלכך מה שנתן — נתן, וכגון שהחזיקו. **ולרבי אליעזר** — אליבא דרבה בר רב הונא, דאמר: אין הלכה, ומוקי לה כשלא אבדה להם דרך, ואפילו הכי קאמר רבי אליעזר מה שבירורו בירורו, בבירור בעלמא בלא חזקה. **במאי קמיפלגי** — וכי בדיבור קנו להו? ומשנינן: בהילוכא, דדאי שבירורו הוא ההילוך, ובענין זה בירורו אותם שהלכו לשם. **עד שיחזיק** — להשוות קרקע לחרישה, או נעל וגדר ופרץ כל שהוא. והא דאמרינן בפרק קמא דבבא קמא (ט, א): אימת הויא חזקה — מכי דייש אמצרי — לאו בהילוך מיירי, אלא בהגבהת המצר, ודש הקרקע לתקן את המצר ולחזקו, דהיינו נעל וגדר. **כדי שיהא נוח בו** — דהוו להו כיורשין ולא יהיה רשות לשטן לקטרג, ולא פתחון פה (לבעל) מדת הדין. **נקנה בהילוך** — דרך הנאת המעשה קונין אותו, כדאמרינן ב"חזקת הבתים" (בבא בתרא נג, ב): הציע מצעות בבכסי הגר — קנה. **כי אתו לקמיה דרבי יצחק** — לדון על עסק אדם שמתנה לחבירו למכור שביל של ברמים. ורבינו חננאל פירש: דבמי שאבדה לו דרך שדהו מיירי. **הבו ליה** — שביל רחב, כי היכי דדרי טונא דזמורות על בתפו והדר אילך ואילך, ולא יגעו הזמורות במחיצות השביל. **ולא אמרן אלא דמסיימי מחיצתא** — שיש שם לשביל גדר מזה וגדר מזה — אז צריך להרחיב את הדרך ולמשוך כתלים לאחוריהם, כדי שלא יזיקוהו הכתלים להפיל המשוי מעל כתפו. **אבל לא מסיימי מחיצתא** — לא יתן לו אלא מדרך כף רגליו, ויזרע המובר או יטע כרם ומיכן ואילך דאין כאן דבר המזיק לו כשיטעון שלו בתפו. ואית דגרסי: ולא אמרן אלא דלא מסיימי מחיצות — הלכך יש לומר שמכר לו כל צרכו. אבל היכא דמסיימי מחיצתא — הדבר ידוע שלא מכר לו אלא שביל זה כמות שהוא. ולא נהירא, דאם שביל סתם זבין ליה — למה לא יתן לו כל צרכו? **כרעא** = רגל. **כדי שיעברו חמור בו** — שני גמדין ומחצה יהו, כדלקמן. **הכי גרסינן: דייני גולה אמרי** — והיינו שמואל וקרנא, בפרק קמא דסנהדרין (יז, ב). והלכך לא גרסינן "תניא", דאמוראי נינהו. אי נמי, הכי גרסינן: "תנו דייני גולה" — שונים ברייתא. ובפרק "בית כור" (בבא בתרא קו, ב) גרסינן נמי הכי: **גמדין** — אמות קטנות, מפרקו עד אצבעותיו. ויש אומרים: אמות שלימות, דקרא כתיב "גמד ארכה" (שופטים ג). **חד שיעורא הוא** — ובשניהם אמר רב הונא הלכה, לאשמועינן דחד שיעורא הוא. **דרך היחיד** — לילך אדם אחד לשדה שלו. **דרך מעיר לעיר** — שהדרך מיוחדת לשתי עיירות הללו, ואין אנשי עיירות אחרות נבנסין לשם. **שמונה אמות** — שאם יפגעו שתי עגלות זו בזו, שלא יתעבטו זו בזו.

רב אָמַר רַב הוּנָא: כָּל מִן הַצַּד הֶדְרֵךְ עֲקַלְתּוֹן הִיא, קְרֻבָּה לָהּ וּרְחוֹקָה לָהּ. וְלֵימָא לְהוּ: שַׁקְלוּ דִּידְכוּ וַהֲבוּ לִי דִּידִי - הָא מַנִּי - רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הִיא; דְּתָנְיָא, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: רַבִּים שֶׁבָּרְרוּ דֶּרֶךְ לְעַצְמָם - מַה שֶּׁבָּרְרוּ בָּרְרוּ. - לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רַבִּים גּוֹזְלִים נִינְהוּ? אָמַר רַב גִּידֵל אָמַר רַב: כְּגוֹן שֶׁאָבְדָה לָהֶן דֶּרֶךְ בְּאוֹתָהּ שָׂדֶה. - אִי הָכִי, אַמַּאי אָמַר רַבָּה בַּר רַב הוּנָא, אָמַר רַב: אֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? - מַאן דְּמַתְנֵי הָא לָא מַתְנֵי הָא. וְכַעֲמָא דְּמַאי? - מְשׁוּם דְּרַב יְהוּדָה, דְּאָמַר רַב יְהוּדָה: מָצָר שֶׁהֶחֱזִיקוּ בּוֹ רַבִּים - אָסוּר לְקַלְקְלוֹ; וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, רַבִּים בְּמַאי קָנוּ לֵיהּ? בְּהֵילּוֹכָא, דְּתָנְיָא: הָלַךְ בָּהּ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ - קָנָה מָקוֹם הֵילּוֹכוֹ, דִּבְרֵי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר; וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: אֵין הֵילּוֹךְ מוֹעִיל בְּלוּם עַד שֶׁיַּחֲזִיק. אָמַר רַבִּי אֱלָעָזָר, מַאי טַעְמָא דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר? דִּכְתִיב: "קוּם הִתְהַלֵּךְ בָּאָרֶץ לְאָרְכָּהּ וּלְרָחְבָּהּ כִּי לְךָ אֶתְּנֶנָּהּ". - וְרַבָּנַן? הָתָם מְשׁוּם חֲבִיבוּתָא דְּאַבְרָהָם הוּא דְּקָאֲמַר לֵיהּ הָכִי, כְּדֵי שֶׁיֵּהָא נוֹחַ לְכִבּוּשׁ לְפָנָיו. בָּנָיו. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי חֲנִינָא: מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּשְׁבִיל שֶׁל בָּרִמִּים, הוֹאִיל וְנַעֲשָׂה לְהִילּוֹךְ נִקְנֶה בְּהִילּוֹךְ. כִּי אֲתוּ לְקַמֵּיהּ דְּרַב יִצְחָק בַּר אַמֵּי, אָמַר לְהוּ: הָבוּ לֵיהּ כִּי הֵיכִי דְּדָרֵי טוּנָא דְּשַׁבְּשִׁתָּא וְהָדַר. וְלָא אָמְרַן אֶלָּא דְּמַסְיְימִין מְחִיצָתָא, אֲבָל לָא מְסַיְימִין מְחִיצָתָא - כִּי הֵיכִי דְּשַׁקֵּיל פַּרְעָא וּמַנַּח פַּרְעָא. "דֶּרֶךְ הַיְחִיד - אַרְבַּע אַמּוֹת". תָּנָא, אֲחֵרִים אוֹמְרִים: כְּדֵי שֶׁיַּעֲבוֹר חֲמוֹר בְּמַשָּׂאוֹ. אָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים. וְתָנְיָא אִידָךְ, דַּיְינֵי גּוֹלָה אוֹמְרִים: שְׁנֵי גַּמָּדִים וּמֶחֱצָה. וְאָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כְּדַיְינֵי גּוֹלָה. וְהָאָמַר רַב הוּנָא: הֲלָכָה כַּאֲחֵרִים - אִידִי וְאִידִי חַד שִׁיעוּרָא הוּא. "דֶּרֶךְ הָרַבִּים - שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה". תְּנוּ רַבָּנָן: דֶּרֶךְ הַיְחִיד - אַרְבַּע אַמּוֹת; דֶּרֶךְ מֵעִיר לְעִיר - שְׁמוֹנָה אַמּוֹת; דֶּרֶךְ הָרַבִּים - שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמָּה.

כגון שאבדה להן דרך באותה שדה — פירש רבינו שמואל: וכל שכן מתניתין, שמדעתו נתן להם. ובתר הכי דקאמר: לרבה בר רב הונא דאמר אין הלכה כוותיה מאי, פירש דפשיטא דלא מוקי מתניתין אליבא דרבי אליעזר ודלא כהלכתא, ובמאן מוקי לה? וקשה לרבינו יצחק: דבריש "המניח" (בבא קמא כח, א) לא מייתי מילתיה דרב גידל, ולא מילתיה דרבה בר רב הונא, ומפרש טעמא דמתניתין דהכא משום רב יהודה. משמע דלכולי עלמא הוי טעמא דמתניתין הכי ועוד קשה לרבינו שמשון בן אברהם: דאי ניחא ליה אליבא דרב גידל טעמא דמתניתין משום דדמיא מתניתין לאבדה — לרבה בר רב הונא נמי לא תיבעי, דמודה הוא לאבדה דמה שבירורו בירורו ומה שפירש דמתניתין הויא כל שכן — אין נראה, דבמתניתין יש להן ממה נפשך דרך שלא בדין, אבל באבדה — ממה נפשך אית להו דרכא גביה. תדע, דפריך: אי הכי אמאי אמר רבה אין הלכה כרבי אליעזר? אלמא דבאבדה פשיטא ליה דיש להן דרך. ולעיל פריך אמתניתין: ולימא להו "שקולו דידכו והבו דידי". ונראה לרבינו יצחק: דמעיקרא מסיק דמתניתין כרבי אליעזר, ולבסוף, כי משני בשאבדה — לא אתיא מתניתין כרבי אליעזר. וכן יש ב"הנזקין" (גיטין נא, א) בשמעתא דשני כיסין קשורין מצאת לי". ולא גרס לקמן: "ולרבה בר רב הונא דאמר אין הלכה" וכו', דלכולי עלמא צריך לפרושי טעמא דמתניתין בדרב יהודה. ועוד יש לומר: הא מני רבי אליעזר — בדמסיק: רבי אליעזר איירי בשאבדה, ומתניתין דמיא לאבדה, כדמפרש טעמא בתר הכי. ורבנן דלפליגי אדרבי אליעזר באבדה, ואמרי דאין מועיל בירורם כלום — הכי נמי פליגי אמתניתין, דלא אמרינן מה שנתן נתן. ולרבה בר רב הונא דאאבדה לא פליגי רבנן — אתיא מתניתין לדברי הכל. ולבסוף בעי: טעמא מאי בר' מאי טעמא דמיא מתניתין לאבדה? ומשום דאמר רבי אליעזר באבדה דמה שבירורו בירורו — נימא הכי נמי במתניתין? ומסיק: משום דרב יהודה.

ורבי אליעזר רבים במאי קנו ליה — ד"בירורו להן דרך" משמע בלא שום תיקון, בבבירורה בעלמא.

כשביל של ברמים — נראה דדוקא בשביל של ברמים, שאינו עשוי כלל אלא להילוך. אבל שאר דרך — עשוי קצת להשתמש בו צורך אחר. **ולא** אמרן אלא אי לא מסיימי מחיצתא אבל מסיימי כו' — ולא שיהו מחיצות גבוהות, דאם כן היכי דרי טונא? אלא מחיצות נמוכות, טפח או שפחים, להיכר השביל. והלכך, כשמכר לו השביל לשדהו — לא יתן לו אלא כמו שהוא עשוי, אפילו לא יהא לו אלא כדשקיל ברעא ומנח ברעא. וזה דחקו לרבינו שמואל, שאינה נראית לו גירסא זו, לפי שהיה סבור דתנן מחיצות גבוהות הרבה.

והכובין

דרך

והכופן ארכן ארבע — פירש רבינו שמואל: שדמות שלש אמות, ובשביל הארון צריך אמה רביעית. ואין נראה, דבפרק "המצניע" (שבת צב, א) משמע בהדיא דעד כתפיו של אדם שלש אמות, דאמרינן התם: ארון תשעה ובפרוס טפח — הרי כאן עשרה, וגמירי: כל טונא דמידלי במוטות — תילתא מלעיל, ותרי תילתי מלתחת. ואישתכח דלמעלה מעשרה הוה קאי, דמכתפוהו עד למטה שמונה עשר טפחים, ותרי תילתי — ששה טפחים ושני שלישים, אישתכח דלמעלה מאחד עשר ושליש קאי. ואי מראשו לא דוי אלא שמונה עשר — לא הוה קאי למעלה מעשרה, דמראשו ועד כתפו מחויק הרבה יותר מטפח ושליש. ובתרגום אחשורוש: אספסא איצטליב על שלש אמות כר', תהתיכי ראש היו. והכוכין דארכן ארבע — משום צוארו, וראשו, ודפי הארון.

ורוכן שבעה — פירש רבינו שמואל: כדי שיהא פותח טפח בארון, שלא תהא הטומאה בוקעת ועולה ומטמא העובר על גביו, שאמר בפרק "מי שמתו" (ברכות יט, ב): מדלגין היינו על גבי ארונות כר'. ומפרש התם טעמא: משום דרוב ארונות יש בהן פותח טפח. ומיהו, לא היה מועיל אלא לענין טומאה דאוריתא, אבל מדרבנן מיהא טמא העובר עליהן, כדאמר התם דגזרו עליהן, ולא התירו אלא ללכת למקום מצוה לקראת מלכים. ומפרש רבינו יצחק בן מרדכי: שהכוכין שלהם היו פתוחים מן הצד שהיו מניחין את המתים לתוכן, דאילו היו סתומין — היתה בוקעת טומאה ועולה. ואדרבה, יותר יש טומאה בשהוא פותח טפח, כיון שהוא סתום. דאילו לא היה פותח טפח — לא היתה טומאה בוקעת ועולה אלא בנגדד, והשתא בשהוא פותח טפח — הוי באילו כל ארכו ורחבו מלא טומאה, ובוקעת ועולה אפילו שלא בנגד הטומאה. והביא ראיה מדאמר בפרק קמא (בבא בתרא יב, ב): פרץ פצימיו — מטמא כל סביביו, ומטמא במגע מן התורה הנוגע בכל סביביו, אף על פי שאין המת ממלא כל הבית כולו. ומטמאנא כמו כן טימא על גביו אף על פי שיש פותח טפח. ואין להאריך כאן. ואם תאמר: כיון שגזרו בקבר אפילו לא פרץ פצימיו טפח — אם כן גם בבית, אפילו לא פרץ פצימיו טימא סביביו; כי היכי דבית סתום יש לו דין קבר סתום — הכי נמי פותח יש לו דין קבר פותח ויש לומר: דבקבר גזרו יש בארון פותח טפח אטו אין בו בו', אבל בית — אין בית שלא יהא בו פותח טפח, ובית אטו קבר לא רצו לגזור. ורבינו יצחק הביא ראיה דבסתום, אפילו פותח טפח בוקע ועולה, דתניא גבי אהל דנזיר (נזיר נג, ב): "או בקבר" — לרבות קבר סתום. ומדקאמר סתום ולא פותח — אם כן הוי כפותח טפח, ואפילו הכי מרבה סתום. ומיהו, מה שפירש דאם אין בו פותח טפח אין בוקע ועולה אלא כנגד הטומאה — לא ידע רבינו יצחק מנא ליה, דבבל ענין מרבה קרא קבר סתום שיטמא כל סביביו ולמעלה, אפילו אין בו פותח טפח. ועוד יש ראיה (מדתניא) (ערוך להימה: מדתנן) באהלות (פרק שלישי משנה ז): ביב שהוא קמור תחת הבית, ויש בו פותח טפח וביציאתו פותח טפח, טמאה בתוכו — הבית טהור, טומאה בבית — מה שבתוכו טהור. יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח — הבית טמא כר', דבין דאין ביציאתו פותח טפח — חשיב כסתום, אף על פי שיש בו פותח טפח בוקעת ועולה. ומיהו, קשה לרבינו יצחק מתניתין באהלות (פרק רביעי משנה ב), ומייתי לה ב"תורת כהנים" (חולין קכה, ב): (תיבת) המגדל [שיש בה פותח טפח] ואין ביציאתו פותח טפח (ויש בה כור), טומאה בתוכה — מה שבבית טמא, טומאה בבית — מה שבתוכה טהור, לפי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס. פירוש: שדרך להוציא מן השדות המגדל דרך הבית. והשתא קשה: למה לי טעמא שדרך טומאה לצאת? תיפוק ליה דבוקעת ועולה, כיון דאין ביציאתה פותח טפח ורבי יוסי נמי, אמאי פליג התם ומטהר לפי שיכול להוציא חצאין חצאין. פירוש, כחצי זית שאין מטמא באהל, או מפני שיכול לשרפה במקומה. וכן קתני סיפא: העמידה על פתחו, פתח לחוץ טומאה בתוכה — הבית טהור. ואמאי? והא טומאה בוקעת ועולה ויש לומר: דבבלים אין דין קבר בוקע ועולה, דאין מבטלו.

ורחבן

דרך הרבים — כגון עיר שיש בה מעבר, שבאין דרך שם מארץ רחוקה. דרך — מצי למיכתב, וכתיב "הדרך" — לאוסופי דרך אחרת. וסתם דרך שבתורה שש עשרה אמה, כדילפינן מעגלות דמשכן. ועוד, דאפילו לא הוה כתיב אלא "דרך", הוה אמינא שש עשרה אמה, דסתם דרכי ערי מקלט רשות הרבים הם, כדי שיוכלו מכל עיירות לנוס שמה.

שהמלך פורץ — משנה היא בסנהדרין (כ, ב), ואגב גררא נקטה במתניתא. **משום יקרא דשכבי** — שאין זה כבוד המת להבריח את המלוים אותו מכאן. **המוכר קברו** — מערות היו עושין להן בחייהן לקבור שם מתי משפחה, כדתנן במתניתין. **מקום מעמדו** — שעומדין וישיבין שם סמוך לבית הקברות בשובם מן הקבר, כדלקמן. **על כריחו** — של לוקח, ותקנת חכמים היא. **משום פגם משפחה** — גנאי הוא להם שאין לקרובים מקום קבורה. הלכך אמור רבנן לישקול דמי ולידחוד. והכי אמרינן בהדיא בבבא בתרא, בשלהי פרק "יש בכור לנחלה". **משכעה מעמדות ומושבות** — בחזירתן מן הקבר הולכין מעט וישבין, לנחם האבל, או להרבות צער על המת שמת ולהרבות בבכי, ולתת איש אל לבו לשוב בתשובה כי חיי האדם הבל. ועומדין והולכין מעט, וחוזרין וישיבין מעט, כך עושין שבע פעמים, כדי לתת אל לבם שחיי האדם הבל. והיינו דמפרש לקמיה: כנגד שבעה הבל הבלים שבתוניו בראש ספר קהלת. כן נראה הטעם בעיני. וראיתי כתוב: מפני שהשדים מתלוים עם החזרים מבית הקברות, לכך תקנו מעמדות ומושבות כדי שבתוך כך יסתלקו השדים מעליהן. ולא נהירא, דאם כן יהיו עושין כן בכל מקום, ולקמן אמרינן דבמנהגא תליא מילתא. ועוד, מאי "כנגד הבל הבלים"? **היאך עבדי** — היאך היו רגילין לעשות במקום שנגזו. **עמדי יקרים** — לאחר שישבו מעט, היה המנומנם אומר להן: עמדו, ולכו אל מקום אחר. כך נראה בעיני. **אמרו לו** — חכמים: אם כן, אף בשבת, היכא דקברו את המת סמוך לחשיכה כדלקמן, יהא מותר לעשות כן, מאחר שלא היו עושין כי אם מעמידות וישיבות. ומדרבי יהודה מייתי ראיה, ולא מרבנן; שהם לא פירשו כלום. **אלא בקרובים** — קרובי המת שאינם מתאבלים, באים למעמדות ומושבות לכבוד המת. **ביום ראשון** — שנקבר המת. **ומשני: בעיר הממוכה לבית הקבריות והוא דאמטיוהו כר'** — ולאחר שהחשיך היה להם לעשות מעמד ומושב בחוירתן, דאמרי יום ראשון קרינא ביה. דהא לענין אנינות נמי אמרינן אנינות לילה דרבנן, שהלילה הולך אחר היום. **משנה לעשות לו קבר** — והם לא היו רגילים ליקבר אחד אחד בפני עצמו, אלא כל בני משפחה נקברין במערה אחת, כל אחד בבור בפני עצמו. הלכך, המוכר לחבירו מקום קבר — מכר לו מקום לשתי מערות וחצר ביניהן, ומקום הכוכין חוץ מן המערות — ארבע אמות תחת הקרקע לכל כותלי המערות, כדלקמן. ולרבי שמעון — ארבע מערות. **עושה תוכה של מערה** — כלומר, עושה חללה של מערה ארבע אמות רחב באורך שש, וגובה המערה מפורש בתוספתא ארבע אמות. **ופותח לתוכה** — חופר בכותלי המערה, ונמצאו פותחין לחללה. **שלש מכאן** — בכותל הארוך שש אמות שמימין הפתח, וכן בכותל השני שמשמאל הפתח. **ושנים בגדי** — של פתח, בכותל אמצעי שרחבו ארבע. וכן סדרן: מרחיק חצי אמה מזוית הכותל הארוך של צד הפתח וחופר כור רחב ששה טפחים דהיינו אמה, ומניח כותל אמה וחופר כור שני אמה, ומניח כותל אמה וחופר כור שלישי אמה, ומניח חצי אמה בזוית — פרנסת כותל של שש אמות; לשלשה הכוכין שלש אמות, לשני אוירים שביניהם שתי אמות, לשתי הזויות חצי חצי אמה, דהיינו [אמה — והיינו] שש אמות. וכן יעשה לכותל הארוך שבנגדו. וכענין זה יעשה שני הכוכין בכותל הקצר שבנגד הפתח דהוי ארבע אמות: מניח חצי אמה בזוית מכאן וחצי אמה בזוית השני, וחופר שני כוכין על שתי אמות, וריוח ביניהן אמה — הרי ארבע אמות. **והכוכין ארבע אמות ארכן** — שהמת ארכו שלש אמות, ובשביל ארון שהוא מונח בו — צריך אמה רביעית. **ורוחן שבעה** — להכניס הארון בריוח, וגם להיות אויר טפח בין הקרקע לארון, שלא לטמא העוברים דרך המערה.

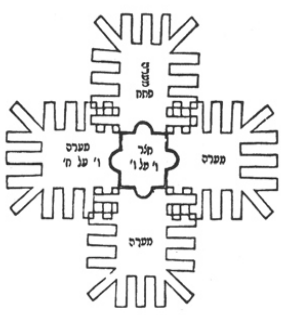
ורחבן

דְּרָךְ הָרַבִּים - שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה אַמּוֹת; דֶּרֶךְ עֲרֵי מִקְלָט - שִׁשִּׁים וְשִׁתַּיִם אַמּוֹת. אָמַר רַב הוּנָא: מַאי קְרָאָה? דִּכְתִיב: "תָּכִין לְךָ הַדָּרֶךְ", דֶּרֶךְ - הַדָּרֶךְ. "דֶּרֶךְ הַמֶּלֶךְ - אֵין לָהּ שִׁיעוּר". שֶׁהַמֶּלֶךְ פּוֹרֵץ גָּדֵר לַעֲשׂוֹת לוֹ דֶּרֶךְ, וְאֵין מְמַחִין בְּיָדוֹ. "דֶּרֶךְ הַקֶּבֶר - אֵין לָהּ שִׁיעוּר". מִשּׁוּם יְקָרָא דְּשִׁכְבָא. "הַמְעָמָד - דַּיֵּינֵי צִיפּוֹרֵי אָמְרוּ: בַּת אַרְבַּע קַבִּין" כו'. תָּנוּ רַבָּנָן: הַמּוֹכֵר קְבָרוֹ, דֶּרֶךְ קְבָרוֹ, מְקוֹם מַעֲמָדוֹ, וּבֵית הַסְּפֵדוֹ - בְּאֵין בְּנֵי מִשְׁפָּחָה וְקוֹבְרִין אוֹתוֹ עַל פָּרְחוֹ, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה. תָּנוּ רַבָּנָן: אֵין פּוֹחֲתִין מִשִּׁבְעָה מַעֲמָדוֹת וּמוֹשָׁבוֹת לְמֵת, כְּנֶגֶד "הֶבֶל הֲבָלִים אָמַר קֹהֶלֶת הֶבֶל הֲבָלִים הַכֹּל הָבֶל". אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי: הֵיכִי עָבְדִי? אָמַר לֵיהּ: כִּדְרַתְּיָא, אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בִּיהוּדָה, בָּרִאשׁוֹנָה לֹא הָיוּ פּוֹחֲתִין מִשִּׁבְעָה מַעֲמָדוֹת וּמוֹשָׁבוֹת לְמֵת, מִגּוֹ: "עִמְדוּ יְקָרִים עִמְדוּ", "שִׁבוּ יְקָרִים שִׁבוּ"; אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אַף בְּשַׁבָּת מוּתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן. אַחֲתֵיהּ דְּרַבִּי בַּר פַּפָּא הֲוָה נְסֵיבָא לֵיהּ לְרַב אָוִיָּא, שְׁכִיבָא, עֲבַד לָהּ מַעֲמָד וּמוֹשָׁב. אָמַר רַב יוֹסֵף, טָעָה בְּתַרְתֵּי: טָעָה, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּקִרְוֹבִים, וְהוּא עֲבַד אַפֵּילּוּ בִּרְחוֹקִים; וְטָעָה, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּיוֹם רִאשׁוֹן, וְהוּא עֲבַד בְּיוֹם שֵׁנִי. אֲבָיֵי אָמַר: בָּהָא נָמֵי טָעָה, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, וְהוּא עָשָׂה בָּעִיר. רָבָא אָמַר: בָּהָא נָמֵי טָעָה, שֶׁאֵין עוֹשִׂין אֶלָּא בְּמָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ, וְהָתָם לָא נָהֲגוּ. מֵיתִיבִי, אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אַף בְּשַׁבָּת מוּתָּר לַעֲשׂוֹת כֵּן; וְאִי אָמְרַתְּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת וּבְיוֹם רִאשׁוֹן, בֵּית הַקְּבָרוֹת בְּשַׁבָּת מַאי בָּעֵי? - בָּעִיר הַסְּמוּכָה לְבֵית הַקְּבָרוֹת, דְּאַמְטְיוּהוּ בֵּין הַשְּׁמָשׁוֹת. **מִשְׁנָה** הַמּוֹכֵר מְקוֹם לַחֲבֵרוֹ לַעֲשׂוֹת לוֹ קֶבֶר - עוֹשֶׂה תּוֹכָהּ שֶׁל מְעָרָה אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ, וּפוֹתֵחַ לְתוֹכָהּ שְׁמוֹנָה כּוּכִין, שָׁלֹשׁ מִכָּאן וְשָׁלֹשׁ מִכָּאן וּשְׁנַיִם מִבְּנֶגְדָּן; וְכוּכִין - אָרְכָּן אַרְבַּע אַמּוֹת, וְרוּחָן שֶׁבַע,

ארבעה מבאן — בכותל שארבו שמונה; ארבע אמות לרוחב הארבעה כוכין, ושלש אמות לשלשה אוירות שביניהן, ושני חצאי אמה לשני הזויות של אותו הכותל — הרי שמונה אמות. **אחד מימין הפתח כו'** — בגמרא מפרש היכי קיימי. **ועושה חצר כו'** — בין המוכר מקום לחבירו לעשות קבר, בין המקבל לעשות לחבירו קבר — צריך לעשות חצר למעלה על פי המערה, מקום פנוי שש על שש. **כמלא המטה וקובייה** — כלומר, נושאי המטה. **ופותח לתוכה שתי מערות** — הך מערה דלעיל, ועוד מערה אחרת בנגדה, דהוו להו שתי מערות בין הכל לחצר. ובכל אחת יש בה שמונה כוכין, ועכשיו יוכלו נושאי המטה לבא מכאן ומכאן מן הצדדין שאין שם מערה לחצר, ולא יהו דורסין על גבי המערות. וליכא לפרושי ופותח לתוכה שתי מערות בר מהך דלעיל, דהוו להו שלש. דהא פרכינן בגמרא: דאי לא תימא הכי — ארבע מערות לרבי שמעון היכי עביד להו בו'. ואי איתא — הכי נמי הוה מצי לאקשויי דהיא קושיא עצמה בשלש מערות לרבנן. והא דתנא לעיל מערה, ואחר כך חצר, ואחר כך מערה שניה שבנגדה — דהיכי ליתני? "עושה חצר ופותח לתוכה שתי מערות" — והלא אין קרוי חצר עד שיעשה תחלה המערה שהחצר לפניה, דאין קרוי חצר אלא דבר שהוא כניסת בית או כניסת מערה. **ופותח לתוכה** — שהמוכר או המקבל צריך לתת מקום ולעשות שתי מערות, שכל זה תורת קבר הוא. מערה דרבנן הוא:

רבי שמעון אומר ארבע — מערות צריך לעשות מארבע רוחות החצר, ובכל מערה שלשה עשר כוכין, כזה:

הכל לפי הסלע — אכוכין קאי. שאם הקרקע חזק — אין צריך הפרש אמה בין כוך לכוך לכובלו, ועושה יותר משלשה עשר כוכין. ואם סלע הבא בידים — ירחיק יותר מאמה זה מזה, ולא יעשה יותר מארבעה או חמשה כוכין במערה. ומי שמקבל לעשות קבר לחבירו — אין חושבין לכוכין, אלא לפי חוזק הקרקע ירבה או ימעט כוכין. ונראה בעיני דהאמרנן נמי קאי, דהכל לפי הסלע יעשה מערות הרבה מכל צד. ולשון התוספתא (פרק ששי) מוכיח, דקא תני: ופותח לתוכה שתי מערות. רבי שמעון אומר: ארבע לארבע רוחותיה. רבי יהודה אומר: בסלע הבא בידו — פותח את שתיהן מרוח אחת, אמרו לו: אי אפשר. לרבי שמעון נושאי המטה עוברין על גבי המערות. **גמרא** **הכי גרסינן בפירוש רבינו חננאל:** **הני תרי להיכא שדי להו אי לבראי הא קמיתדשי.** ותו **חצר הקבר העומד בתוכו מהור** — והכי פירושו: הני תרי כוכי דרבי שמעון, דקתני אחד משמאל דפתח ואחד מימינו, לאיזה צד ממשיך ארכו ולהיאך יחופרין ארבע אמות על ארכן? אם בכותל המערה שתחת החצר יחופרין אותו אחד מימין הפתח ואחד משמאל, ותופסין הכוכין תחת קרקע החצר ארבע אמות. **הא קמיתדשי** — ברגלי נושאי המטה וקובריה, שמושיבים שם המטה ומשתחין שם דרכה. ולא דמי לדריסת נושאי המטה על גבי המערות המוקפות מכל צד כשמביאין את המטה לחצר, דהתם בשביל הילוך לפי שעה לא קפיד רבי שמעון. **ותו** — דאם תמצי לומר דלדורשא לא חיישי, התנן בהדיא דהנבנס לחצר הקבר בשידה תיבה ומגדל, ולא נטמא במה שעבר על גבי המערות לרבי שמעון, ועכשיו עומד בחצר הקבר — טהור, דאין כאן כוך. ואם איתא — דרי נטמא באהל שמאהיל על גבי הכוכין שתחת החצר ובספרים שלנו כתוב: אי לגואי — בתוך המערה, שחופר קבר ארבע אמות בקרקע המערה — הא קא מיתדשי, כשרוצה לקבור בכוכי הכותל הסמוך לו. ולא נהירא, דאין זה דומה לשאר הכוכין, ולא אסיק אדעתיה לאקשויי שיהא כוך זה משונה מן שאר הכוכין להיות תחת שולי המערה, אלא בכותל הוא כשאר כוכין. והלכך פריך: אי לבראי — הא קא מיתדשי. **דעביד לה כמין נגר** — מנעול של פתח זקוף, שיורד מלמעלה למטה, כן עשה שני כוכין משני צידי הפתח זקופין כמין בור, עמוקין ארבע אמות ורחבין ששה על ששה, ונתן המתים זקופים. ובסמוך לכותל החצר עשאן, דמשום ההוא פורתא לא מיתדשי, שאין מתקברין כל כך אחוריו של הפתח.

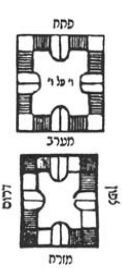
קבורת

ורחבן ששה — ואפילו למאן דאמר בסוכה (ח, א) שהאדם תופס אמה — היינו בשהוא לבוש, אבל מת שאינו לבוש כל כך — אף עם הארון לא הוי כי אם אמה. ותדע דבלא מלבוש אין מחזיק אמה, דהא מקוה אינו אלא אמה על אמה ברום שלש אמות, ואי אדם עדום מחזיק אמה — אמה באמתא היכי יתיבי?

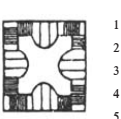
ועושה חצר על פתח המערה — כאן משמע שהחצר גבוה מן המערה, דהא בעי למימר בגמרא שאחד מימין הפתח ואחד משמאל נבנסין לתוך החצר. דקאמר בגמרא: אי לבראי — הא קא מיתדשי. וקשה: דבפרק "משוח מלחמה" (סוטה מד, א) משמע שאין החצר שוה עם קרקע עולם, אלא עמוק, וצריך לעלות כשיוצא ממנו, דמפליג בין פתחה למעלה לפתחה מן הצד, וכן פירש הקונטרס שם ויש לומר: דאף על פי שהחצר עמוקה — המערה עמוקה הימנה.

אי לבראי הא קא מיתדשי — הוא הדין דהוה מצי למיפרך: הא קא נגעי אהדדי אלא אומר רבינו תם: משום דהוה מצי לשנויי במעמיק, כדמשני בסמוך, ועדיפא מיניה פריך. **ותו** התנן חצר הקבר העומד בתוכה טהור — ואם תאמר: לרבי שמעון, היכי אזיל, כיון שיש ארבע מערות לארבע רוחות? וכי תימא באמת שבין כוך לכוך — האמר בפרק "משוח מלחמה" (שם) דמת תופס ארבע אמות היכא דלא מסיימי מחיצות, ודוקא בחצר הוא דמסיימי מחיצות אינו תופס. ופירש הקונטרס: דאזיל שם בשידה תיבה ומגדל.

דעביד להו כמין נגר — תימה: אכתי, העומד בתוכו אמאי טהור? הא מת תפיס ארבע אמות, דהא לא מסיימי מחיצתא, שהוא קבור בתוך החצר עצמו. ואם היינו אומרים דכותל המערה הוא אמה — אתי שפיר. אבל לא משמע הכי לקמן, דחשיב עשרים ושתים לרבי שמעון ושמונה עשרה לרבנן — משמע שאין בין חלל המערה לחצר כלום. וכי תימא דמדהר ליה מחיצה סביב המת — אם כן לא הוי חצר שש על שש, וחסר ממנה הרבה, שיש שמונה מתים לארבעה פתחי החצר דפתחין לארבע מערות (ועוד: קשה לרבינו יצחק: דאיך יתכן שאין פתח המערה רחב אלא שתי אמות? ואיך יכנסו עם המת, דעל כרחך אין בו יותר, דכוך העשוי כמין נגר רחב אמה על אמה, ואם כן צריך להרחיק כל כוך מקרן זוית אמה, דאי לאו הכי — אי אפשר דלא נגעי אהדדי שמונה כוכין שבחצר. הרי לשני הכוכין שתי אמות, ואמה שמניח לכל קרן וקרן — ולא נשאר כי אם שתי אמות לפתח (א) ואומר רבינו שמשון בן אברהם: דיכול להיות הפתח רחב שלש אמות, וכגון שירחיק לעולם הכוך שמימין הפתח אמה, ושבשמאל יעשה בקרן זוית — הרי שלש אמות לשני כוכין עם הריוח, נשארו שלש אמות לפתח (ב). ואף על פי שהכוך שבשמאל שהוא ממש בקרן זוית אינו רחוק מאותו שמונה לאורך המערה בשביבה אלא חצי האמה — אין להקפיד, הואיל וזה עשוי כמין נגר, ואין רחבו אלא אמה על אמה. ואף על פי שאנו מקפידין באותו שמושכב לרוחב המערה להרחיקה מקרן זוית חצי אמה, אף על פי שאותו שמושכב באורך המערה רחוק כמו כן מקרן זוית חצי אמה, ומתרחק הולך בשוה לצד דרום, והמונח ברוחב המערה הולך בשוה לצד מזרח, ואינן מקורבין יחד אלא בראשיו — מכל מקום לא חילקו חכמים בשוכבין. ועוד יש ליתן טעם: דאפילו לא היו מרחיקין אותו שמושכב לרוחב המערה חצי אמה מן הקרן — לא היו מרויחין כלום, שלא היו יכולים לפתוח אמה ברוחב המערה בשביל כך ולקבר. דאם כן רחבה חמש — וזה אינו יכול להיות לרבי שמעון, מפני אותן הכוכין שבצד הפתח מימין ומשמאל. ולרבנן נמי, דליכא כוכין לצד הפתח — לא הוו יכולים לקבר רחבה מארבע, דאם כן איך היו מכניסין

הארון

הארון שהוא ארבע אמות, בכותל שהוא באורך המערה? ואפילו השתא שהמערה שהיא רחבה ארבע — קשיא, אמתא באמתא היכי יתיב? אלא שלא היתה רחבה ארבע בצמצום, אלא יותר מעט מארבע אמות. ועוד יש לפרש: דלכל הפחות הפתח רחב שתי אמות ומחצה, ואותו שבימיו רחוק אמה מקרן זוית, ושבשמאל חצי אמה. וכן נראה לרבינו יצחק. וצריך לדקדק: היאך יורדין מחצר למערה? שאם היה חצר משפיל והולך במקום שנכנסין לארבע מערות של ארבע רוחותיה — אם כן לא היה ראוי להשתמש מטה וקובריה אלא ראוי החצר היה שש על שש שוה, ודרך הסולם היו יורדין מן החצר למערה, או מורדות היו מן החצר למערה.

דעביד להו כמין נגר — והא דתנן בסוף נזיר (סד, ב): המוצא מת מושכב בדרכו,

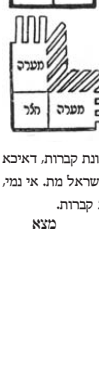
ואמר בגמרא: מושכב — פרט לישוב. לרבי יוסי ברבי חנינא דהכא, דוקא ישוב ממעט, ולא עומד.

דעביד להו בקרן זוית — ואם תאמר: כיון שהוא מעמיק, אמאי צריך שיעשה בקרן זוית? יעשה ברווחב המערה, או באורך המערה בין כך לכבך באמה שבניתים, ויעמיק ויש לומר: לפי שהיה מקלקל כותל המערה, והיה קרקע נופל והכובין היו מקלקלין, הואיל והה הכובך שמעמיק הולך באותו צד ששאר כובין הולכין. אבל בקרן זוית אינו כן. **המוצא** מת מושכב בדרכו —

בפרק שני דנזיר (סה, א) אמר: המוצא — פרט למצוי. ופירש הקונטרס: פרט לידוע, אם אחד מהן ידוע והשנים אינן ידועים. וקשה לפירושו: דמדממעט מצוי, משמע דגריע טפי אחד ידוע ושנים תחלה משנים ידועים ואחד תחלה, מדקממעט ליה. וזה אינו, דכך שוה זה כמו זה, דבין שנים ידועים ואחד תחלה בין אחד ידוע ושנים תחלה — אין להן שכונת קברות עד שיהו שלשתן ידועים או שלשתן תחלה, כדאמר בגזיר ונראה לרבינו יצחק:

פרט

ראי לא תימא הכי — אלא בל הכובין שבמערות בשוה הן, ואין זה גבוה מזה כלל. **אם כן אירבע מעירות לרבי שמעון חייבי עביד להו** — לכובין של מערה מזרחית ושל מערה דרומית. והוא הדין לכל שתי המערות הסמוכות זו לזו. **והא קגנגי כובין אהדדי** — כוך של מערה מזרחית שבקרן דרומית מערבית רחוק חצי אמה מן הזויות, נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית באותו שבכותל מזרחי, שהוא בקרן מזרחית צפונית. כזה: דיכון דאין זה רחוק מן הזויות אלא חצי אמה, וזה שבא ארבו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזויות אלא חצי אמה — נמצא כל אחד נכנס בשל חבירו שלש אמות ומחצה. **רב הונא בריה דרב יהושע אמר** — מהכא לא תפשוט, דלעולם שוין הן ואינו מעמיק. ואפילו הכי לא נגעי כובין דארבע מערות בהדדי, משום דעבידי כחרוותא — עשויין הכובין של שתי המערות באלכסון, כחריות של דקל בזה: **כמה היא להו** — הקרקע של בותלי שתי המערות,

שבהן יוצאין שמונה כובין כחרוותא — שמונה אמות של שמונה אמות מרובעות הוי אותו קרקע באורך שני הכתלים, אחד שתי ואחד ערב, דהוי להו אלכסונה שמונה אמות ושישה עשר חומשים, דהיינו חד סרי אמה וחומשא. היאך יתכן לצאת דרך אותו אלכסון? שמונה כובין של שמונה אמות ושבעה אוירים ביניהם של שבע אמות — הרי חמש עשרה אמה, ואיהו לא הוי אלא אחת עשרה אמה. ובעל כרחך, ביון דאורך הכובין ארבע אמות, כולן יוצאין ונוגעין באלכסון ויוצאין דרך שם **בריותא היא** — ולא מתוקמא דרבי שמעון אלא במעמיק, והכא נמי במעמיק, כדאמרן. **ואיבעית אימא** — לא תיקו להנך שני כובין ולא לארבע מערות דרבי שמעון במעמיק, אלא בדאמר רב שישא בר' לקמן בשמעתין. **הכי נמי בגיפלי** — אותן שני כובין עושה אותן בתוך חצי אמה הריקנית, וללשון אחרון — בתוך האמה הריקנית שבקרן זוית, בשוה לבוך, ויעשנו קצר לצורך לתת שם נפלים. וביון דקצר הוא אינו מזיק כל כך לבוך גדול שבצידו, אלא שיהא משהו כותל בינתים. ואתא רבי שמעון לאורויי דמנהג בונה קבר לעשות שני שכובין לצורך נפלים. ולרבי שמעון נמי, הכובין שתן בתוך הארבע אמות של מערה השניה קברי נפל הן, שאין ארבן אלא חצי אמה. הלכך אין כובין הללו נכנסין לתוך ארבן. **תנן התם** — בסוף מסכת נזיר. **המוצא מת** — תחלה, שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת. אי נמי, נודע שיש כאן מת ואחר כך מצא שנים אחרים תחלה, שלא היו יודעין — לא הוי שכונת קברות לקנות מקומן, אלא נוטלן ואת תפוסתן. עד שיהיו שלשה יודעין, או שלשה תחלה, כדתניא בשילהי מסכת נזיר. והכי גמירי לה. **מת מושכב בדרכו נוטלו ואת תפוסתו** — אם רוצה לעשות שם טהרות — מפנהו למת, משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוו שלשה. דאיכא למימר לא היה המקום הזה מקום קבורה, אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות, קברוהו לשם. ומיהו, ביון דמת הוא ולא הרוג, ומושכב בדרכו — נוטל גם את תפוסתו, כדמפרש במסכת נזיר (סה, א): כמה שיעור תפוסה? פירש רבי אליעזר (ברבי צדוק): נוטל עפר תיחוח וחופר שלשה טפחים בקרקע בתולה, ונוטל הכל, וחשיבי כרקב של מת. ונפקא לן מדכתיב "ונשאתני ממצרים" — ממצרים טול עמי, כלומר מקרקע מצרים. אבל אם הוי הרוג, שמצאוהו מגויד — לא קנה מקומו כלל, אפילו לתפוסתה. דאיכא למימר שם נהרג ונפל. וכן אם לא מושכב בדרכו — איכא לספוקי בגוי, ואין לו תפוסה. וגם אם יהיו שלשה — אין להם דין שכונת קברות, אלא נוטלן כולן משם, כדדייקינן התם להך משנה: "המוצא" — פרט למצוי, כלומר פרט לידוע, שאם אחד מהן ידוע ושנים תחלה — לא מיתני בסיפא גבי מצא שלשה הרי זו שכונת קברות. "מת" — פרט להרוג, שאם נמצאו מגוידין אפילו הן שלשה — אין להן שכונת קברות, דאיכא למימר כאן נהרגו ולא ניתנו לקבורה. "מושכב" — פרט לישוב. "בדרכו" — פרט לשראשו מונח לו בין ירכותיו, דאיכא למימר גוי הוא, הואיל ואין מושכב בדרך ישראל מת. אי נמי, אם ישראל הוא — באקראי בעלמא השליכוהו לשם עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מכאן לקברו בבית הקברות. הלכך אין להם לא תפוסה ולא שכונת קברות.

מצא

קבורת חמורים — שמשליכין בבור. יש מפרשים שיטה זו בך: דעביד להו בקרן זוית — בחצי אמה הפנויה בזוית מזה, ובחצי אמה שבזוית הכותל שכנגדו אצל הפתח בתחלת המערה, לשם חוקק הכובין בכתלים סמוך לכובין האחרים. והא נגעי כו' — שכוך זה שהוא רחב אמה נכנס חצי אמה בכוך שבכותל, המרחוק חצי אמה מן הזויות. ומשני: במעמיק — לא יחפור בשוה לאחרים, אלא מלמטה יחפור אותו, שיהא אמה בינתים בעין עילית ותחתית. ומיהו, בכל המערה לא היה מצריך רבי שמעון בן במעמיק, משום דבכאן סמוך לחצר הוי הקרקע קשה, שאינו חופר כלל לא למעלה ולא למטה. אבל באמצעית המערה, שיש מכל צד כוכין וחפירות — לא היה מצריך רבי שמעון לעשות כוכין למטה מן העליונה, פן תפול המערה. יש מפרשים כן, ולא נהירא. חדא — דאין זה לשון קרן זוית. ועוד: אם כן למה אינו עושה כמו כן בכל המערה כוכין הרבה זה תחת זה? דהא מוקי לה במעמיק. ואם תאמר: מפני שאינו רוצה לעשות כוך תחת כוך — והלא בעל כרחך, כוך זה שבסוף הכותל הסמוך לפתח, הלא יש על גביו כוכין ראשונים של מערה השנית הסמוך לה, אליבא דרבי שמעון הלכך הכי מפרשי לה: דעביד להו בקרן זוית ממש, מאחורי המערה ולא לצד פתח, בשני הזויות שבנגד הפתח, חצי הכוך בכותל זה וחצי הכוך בכותל זה, והיינו מימין הפתח ומשמאל הפתח דקתני מתניתין — כזה: א

ומקשינן: **והא קא נגעי כובין** — של זוית שני הכתלים (בהדי הדדי), והוו להו שלשה כוכין זה בתוך זה לכל זוית זוויה. דהך כוך דבקרן מחבר כוך שמכאן שהוא חצי אמה רחוק מן הקרן בסוף כותל מזרחי, וכוך שבסוף כותל דרומי, שאין בין כוך זה לכוך זה אלא חצי אמה על חצי אמה ואלכסונה. ומשני: במעמיק. ולפיכך עושה אותם לשם, שכל מה שנבנס הכוך שבקרן בקרקע מתרחק מן הכוכין שמכאן ומכאן הרבה. אבל בכל המערה אי אפשר עוד, שהרי יש כובין שיהו נוגעים בבל צד. כן נראה בעיני, ועיקר.

ראי לא תימא הכי — אלא בל הכובין שבמערות בשוה הן, ואין זה גבוה מזה כלל. **אם כן אירבע מעירות לרבי שמעון חייבי עביד להו** — לכובין של מערה מזרחית ושל מערה דרומית. והוא הדין לכל שתי המערות הסמוכות זו לזו. **והא קגנגי כובין אהדדי** — כוך של מערה מזרחית שבקרן דרומית מערבית רחוק חצי אמה מן הזויות, נכנס הוא לתוך כוך של מערה דרומית באותו שבכותל מזרחי, שהוא בקרן מזרחית צפונית. כזה: דיכון דאין זה רחוק מן הזויות אלא חצי אמה, וזה שבא ארבו כנגד רחבו אינו רחוק מן הזויות אלא חצי אמה — נמצא כל אחד נכנס בשל חבירו שלש אמות ומחצה. **רב הונא בריה דרב יהושע אמר** — מהכא לא תפשוט, דלעולם שוין הן ואינו מעמיק. ואפילו הכי לא נגעי כובין דארבע מערות בהדדי, משום דעבידי כחרוותא — עשויין הכובין של שתי המערות באלכסון, כחריות של דקל בזה: **כמה היא להו** — הקרקע של בותלי שתי המערות,

שבהן יוצאין שמונה כובין כחרוותא — שמונה אמות של שמונה אמות מרובעות הוי אותו קרקע באורך שני הכתלים, אחד שתי ואחד ערב, דהוי להו אלכסונה שמונה אמות ושישה עשר חומשים, דהיינו חד סרי אמה וחומשא. היאך יתכן לצאת דרך אותו אלכסון? שמונה כובין של שמונה אמות ושבעה אוירים ביניהם של שבע אמות — הרי חמש עשרה אמה, ואיהו לא הוי אלא אחת עשרה אמה. ובעל כרחך, ביון דאורך הכובין ארבע אמות, כולן יוצאין ונוגעין באלכסון ויוצאין דרך שם **בריותא היא** — ולא מתוקמא דרבי שמעון אלא במעמיק, והכא נמי במעמיק, כדאמרן. **ואיבעית אימא** — לא תיקו להנך שני כובין ולא לארבע מערות דרבי שמעון במעמיק, אלא בדאמר רב שישא בר' לקמן בשמעתין. **הכי נמי בגיפלי** — אותן שני כובין עושה אותן בתוך חצי אמה הריקנית, וללשון אחרון — בתוך האמה הריקנית שבקרן זוית, בשוה לבוך, ויעשנו קצר לצורך לתת שם נפלים. וביון דקצר הוא אינו מזיק כל כך לבוך גדול שבצידו, אלא שיהא משהו כותל בינתים. ואתא רבי שמעון לאורויי דמנהג בונה קבר לעשות שני שכובין לצורך נפלים. ולרבי שמעון נמי, הכובין שתן בתוך הארבע אמות של מערה השנית קברי נפל הן, שאין ארבן אלא חצי אמה. הלכך אין כובין הללו נכנסין לתוך ארבן. **תנן התם** — בסוף מסכת נזיר. **המוצא מת** — תחלה, שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת. אי נמי, נודע שיש כאן מת ואחר כך מצא שנים אחרים תחלה, שלא היו יודעין — לא הוי שכונת קברות לקנות מקומן, אלא נוטלן ואת תפוסתן. עד שיהיו שלשה יודעין, או שלשה תחלה, כדתניא בשילהי מסכת נזיר. והכי גמירי לה. **מת מושכב בדרכו נוטלו ואת תפוסתו** — אם רוצה לעשות שם טהרות — מפנהו למת, משום דלא קנה מקומו כל זמן דלא הוו שלשה. דאיכא למימר לא היה המקום הזה מקום קבורה, אלא על ידי הדחק שלא היה להם פנאי להוליכו לבית הקברות, קברוהו לשם. ומיהו, ביון דמת הוא ולא הרוג, ומושכב בדרכו — נוטל גם את תפוסתו, כדמפרש במסכת נזיר (סה, א): כמה שיעור תפוסה? פירש רבי אליעזר (ברבי צדוק): נוטל עפר תיחוח וחופר שלשה טפחים בקרקע בתולה, ונוטל הכל, וחשיבי כרקב של מת. ונפקא לן מדכתיב "ונשאתני ממצרים" — ממצרים טול עמי, כלומר מקרקע מצרים. אבל אם הוי הרוג, שמצאוהו מגויד — לא קנה מקומו כלל, אפילו לתפוסתה. דאיכא למימר שם נהרג ונפל. וכן אם לא מושכב בדרכו — איכא לספוקי בגוי, ואין לו תפוסה. וגם אם יהיו שלשה — אין להם דין שכונת קברות, אלא נוטלן כולן משם, כדדייקינן התם להך משנה: "המוצא" — פרט למצוי, כלומר פרט לידוע, שאם אחד מהן ידוע ושנים תחלה — לא מיתני בסיפא גבי מצא שלשה הרי זו שכונת קברות. "מת" — פרט להרוג, שאם נמצאו מגוידין אפילו הן שלשה — אין להן שכונת קברות, דאיכא למימר כאן נהרגו ולא ניתנו לקבורה. "מושכב" — פרט לישוב. "בדרכו" — פרט לשראשו מונח לו בין ירכותיו, דאיכא למימר גוי הוא, הואיל ואין מושכב בדרך ישראל מת. אי נמי, אם ישראל הוא — באקראי בעלמא השליכוהו לשם עד שיהא להם פנאי ויטלוהו מכאן לקברו בבית הקברות. הלכך אין להם לא תפוסה ולא שכונת קברות.

מצא

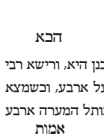
מצא שלשה — מתים מושכבים בדרכן, זה בצד זה. אם יש בין הראשון לשלישי קרוב לארבע אמות, או קרוב לשמונה — הרי זו שכונת קברות, ולא יטלם מכאן, דקנו מקומן. דסבירא ליה להאי תנא תוכה של מערה ארבע אמות על שמונה, וסבירא ליה נמי ששלשה מתים נקברים בבותל רחבה דלא הוי אלא ארבע אמות. כיצד? שלש אמות לשלשה בוכין, ושני טפחים בין בוך לבוך, וטפח לוזית — הרי ששה טפחים, סך הכל ארבע אמות. ובבותל הארוך שמונה אמות — יקבור לפי חשבון זה: ששה מתים בשש אמות, ושני אמות הנותרות הן שנים עשר טפחים, צא מהן עשרה טפחים לחמשה אוירות שבין ששת הבוכין, טפחיים לכל אויר ואויר, נשארו טפחיים לזוויות. והלכך, כשמוצאן שלשה בתוך ארבע אמות – איכא למימר זהו כותל קצר של מערה שבנגב הפתח, והכי נמי איכא לספוקי בבותל הארוך, אלא שעדיין לא נתמלאו כל הבוכין. וכן אם מצא שלשה מפוזרין בתוך שמונה — אמרינן: באורך המערה נקברו, אלא שעדיין יש כאן שלשה בוכין שנתמלאו עפר כשנפלה המערה, ועדיין לא נקבר בהן מת. אבל מצאן רצופין יותר משיעור הזה — אין זה שכונת קברות, אלא על ידי הדחק נקברו לשם, על מנת לפנותן היום ולמחר, ולא קנו מקומן, וגם אין צריך לבדוק יותר. הכא לא גרסינן "כמלא המטה וקובריה". **ובודק ממנו ולהלן עשרים אמה** — היכא דמצא שלשה בארבע, אמרינן: רוחב המערה הוא, וכנגדו פתח החדר, ויש עדיין מערה אחרת בנגדה חוץ לחדר, והחדר בין שניהן. הלכך בודק ממקום שכלים גוף המתים לצד המערה עשרים אמה. כיצד? שמונה אמות אורך המערה, ובודק בכתלים משני צדדין, ואחר כך בודק שש אמות דחדר מפני המערות הפתוחות לה מכאן ומכאן, לרבי שמעון נמי, דהיינו בדריקה עשרים אמות בנגד החדר בשביל שתי המערות מכאן ומכאן. וחוץ לחצר עדיין שמונה אמות מפני מערה חיצונה שבנגד זו — הרי עשרים ושתים אמה. ולקמייה פריך, אמאי לא קאמר: בודק עשרים ושתים אמה? והוא הדין דאיכא לספוקי בהנך שלשה מתים שבארבע אמות, שמא זהו אורך המערה שקוברין בה, ועדיין לא נתמלאת, וצריך נמי לבדוק בנגדן עד ארבע אמות שיש מכאן עד בותל האחרון שבנגדו, דשמא בנגד מתים הללו יש מתים אחרים הקבורים בבותל שהוא ארוך שמונה. ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה עשרים אמה, דהיינו ארבעים אמה, דשמא זוהי מערה שבמזרח החצר, ויש עדיין מערה אחרת בנגדה במערב החצר. אי נמי זוהי שבמערב החצר, ויש עדיין מערה אחרת במזרח החצר. ותנא לשון קצר נקט בדיקת עשרים אמה, לאשמועינן דאורך שתי מערות וחצר לא הוו אלא עשרים אמה, כדלקמן, ומדעתך צא ובדוק בדיקות עשרים טובא בכל צד דאיכא לספוקינהו כדפרישית. והיכא דהוו לה השלשה מתים מפוזרין בשמונה אמות — ודאי הדבר ידוע שבאורך המערה נקברין ולא ברחבה, ואין צריך לבדוק אלא בנגד ארבע אמות — דלמא מערה אחרת יש שבנגדו, ומלמעלה ומלמטה עשרים אמה — דלמא מערה זו במזרח החצר ויש עדיין מערה אחרת במערבו, או דלמא במערב החצר היא ויש עדיין אחרת במזרחו. וכללא דמילתא, כל היכא דמספקא ליה חצר — צריך לבדוק מארבע רוחותיו. לרבי שמעון בודק ממנו ולהלן עשרים, דמי יימר דמצית הקברות זה הויא החזיה מערה, שמא קבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר, וצריך לעשות גם לשם בדיקות דלעיל, דכמו שיש כאן קבר יש לומר עדיין יש כאן בהך שדה קברים אחרים טובא. **שרגלים לדבר** — אחרי שכבר נמצא בשדה זה שכונת קברות. **שאילו טותלה** — קודם שמצא שלשה מתים הללו, דליכא השתא רגלים לדבר — היה נוטלו ואת תפוסתו, דדאמרן: המוצא מת בו' נוטלו ואת תפוסתו. אבל עכשיו, שנמצא לבסוף — חשבינן להחזה יחידי שכונת קברות, אלא שעדיין לא נקבר בהחזה מערה יותר. **לעולם רבי שמעון היא** — דאמר: אורך מערה שמונה. והאי דאמר רחבה ארבע — תרי תנאי אליבא דרבי שמעון, והאי תנא דהך ברייתא אליבא דרבי שמעון. **יש להן תפוסה** — מאחר שמצאן מתים ולא דרוגים, וגם מושכבין בדרכן. והיינו החזה תנא דלעיל, ואליבא דרבי שמעון אתיא. **משום רבי שמעון הוי** — רבי שמעון סתם היינו רבי שמעון בן יוחי. **כאילו אינן** — וטעמא מפרש לקמן בשמעתין. **עשרים ושתים חוין** — שתי מערות של שמונה שמונה ושש דחצר — הרי עשרים ושתים. **ואי רבנן** — מוקי להך סיפא, אף על גב דרישא ודאי לא אתיא כרבנן, האמרי במתניתין: אורך מערה שש, ותמני סרי חויין, שתים עשרה דשני מערות ושש דחצר. **לעולם** — הך סיפא רבנן היא, ורישא רבי שמעון וסיפא רבנן. **הכי גרסינן: ובנון ובדיק באלכסונא** — וכן בתוב בפירוש רבינו חננאל: כלומר, שבדק מערה ראשונה באלכסון. כי המערה הויא לרבנן שש על ארבע, וכשמצא שלשה מתים ורוצה לבדוק לפניו כותלי המערה שיש בהן בוכין מכאן ומכאן באורך ארבע אמות, והן מסודרין בבותל שארבו שש — נמצא מקום הבוכין בתוך כותל המערה ארבע אמות

מָצָא שְׁלֹשָׁה, אִם יֵשׁ בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע עַד שְׁמוֹנֶה - הֲרֵי זוֹ שְׁכוּנַת קְבָרוֹת, וּבוֹדֵק מִמֶּנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה. מָצָא אֶחָד בְּסוֹף עֶשְׂרִים אַמָּה - בּוֹדֵק מִמֶּנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר, שֶׁאִילּוּ מְתַחְלָה מְצָאוֹ - נוֹטְלוֹ וְאֶת תְּפוּסָתוֹ. אָמַר מָר: מֵאַרְבַּע וְעַד שְׁמוֹנֶה. מַנִּי? אִי רַבָּנַן, הָא אָמְרִי: אַרְבַּע אַמּוֹת עַל שֵׁשׁ אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, הָא אָמַר: שֵׁשׁ עַל שְׁמוֹנֶה - לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְהַאי תַּנָּא הוּא; דְּתַנְיָא: מָצָאן רְצוּפִין וְאֵין בֵּינֵיהֶן מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה - יֵשׁ לָהֶן תְּפוּסָה וְאֵין לָהֶן שְׁכוּנַת קְבָרוֹת; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן: רוֹאִין אֶת הָאֲמָצָעִים כְּאִילּוּ אֵינָן, וְהַשְּׁאָר מְצֻטְרָפִין מֵאַרְבַּע אַמּוֹת עַד שְׁמוֹנֶה. - בְּמַאי אוֹקֵימְתָּא? בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן; אֵימָא סֵיפָא: בּוֹדֵק הֵימֶנּוּ וּלְהַלָּן עֶשְׂרִים אַמָּה; מַנִּי? אִי רַבִּי שִׁמְעוֹן, עֶשְׂרִים וְתַרְתֵּי הֵימֶנּוּ וּלְהַלָּן הֲוֵיִין אִי רַבָּנַן, תְּמָנֵי סְרֵי הֲוֵיִין - לְעוֹלָם רַבָּנַן הִיא, וּכְגוֹן דְּבָדַק בַּאֲלַכְסוֹנָא. - וּמִדְּהָא בַּאֲלַכְסוֹנָא הָא נָמֵי בַּאֲלַכְסוֹנָא, עֶשְׂרִים וְתַרְתֵּי הֲוֵיִין - הָדָא בַּאֲלַכְסוֹנָא אָמְרִינַן, תֵּרֵי בַּאֲלַכְסוֹן לָא אָמְרִינַן.

רב

היה ליה למידק נמי דלא אתיא לא כמר ולא כמר, דהא אין בין בוך לבוך בשיעור שיש במשנתינו, שהוא אמה ביתמים לכולי עלמא ומידה, איכא למימר דמתניתין כרבן שמעון בן גמליאל, דאמר: הכל בכך הסלע. ועוד הקשה רבינו יצחק: דהך משנה דהמדוא מת איתא נמי באהלות (פרק טו משנה ג), ותקני נמי התם בסיפא: הבודק בודק אמה ומניח אמה. ואי סבר האי תנא דליכא אלא שני טפחים בין בוך לבוך — אמאי מניח אמה? ומיהו, בלאו הכי צריך ליתן טעם אמאי דקתני בתוספתא דאהלות (פרק טז) דאיכא התם מאן דאמר [דלבית הלל] בודק אמה ומניח שתים, אמאי מניח שתים, כיון דאין בין אם אמה בין בוך לבוך? אבל ודאי קשה לפירוש הקונטרס, דאמר רבי שמעון בסמוך: רואין את האמצעיים כאילו אינן, והשאר מצטרפין מארבע אמות ועד שמונה. והיאך יצטרפו לשיעור ארבע אמות? אי רואין לאמצעיים כאילו אינן — אם כן הוי אמה בין בוך לבוך, ואין להיות אלא שני טפחים, כיון דשלשתן בארבע אמות ומפרש רבינו חם: דהנך שלשה דקתני הכא — שנים מהן מרוחב המערה ואחד מאורך, ויש בין בוך לבוך אמה, כשיעור דמתניתין. וארבע אמות — היינו לשנים שברוחב שתי אמות, ואמה ביניהם — דהיינו שלש, והשלישי יצמע בסוף אמה רביעית חצי אמה מרוחב המערה וחצי אמה מארבה, בווירי. והשתא אתי שפיר, דכשמצאן רצופין ממש — רואין אמצעיים כאילו אינן, וליכא אלא אמה בין בוך לבוך.

בודק הימנו ולהלן עשרים אמה — רגילין היו להניח צד מרגלותיו כלפי המערה. ומיירי כשנמצא ראשו לצד מערה ומרגלותיו הפוכין לצד אחרת, דאית לן למימר מעמרה אחרת הוא, לפיכך בודק להלן עשרים אמה. **כמאי** אוקימתא כרבי שמעון — הלשון דחוק מאד, דמשמע דמשום דאוקמה כרבי שמעון פריך. והדר פריך: מני, אי רבי שמעון אי רבנן, דלא אתיא כשום תנא. ועוד: דמגופה מצינו למיפרך, דכיון דקתני דהמערה ארכה שמונה — אם כן עשרים ותרתין הויא. **וכגון** שבדק באלכסונא — פירש הקונטרס: דאלכסון ארבע על שש הן שתי [אמות] באלכסון של חמש על חמש. ולא יתכן, שהרי בארבע על שש הן החוט באלכסון של ארבע על ארבע בזה: יהיה לו ארבע אמות ושמנה חומשין, ועוד נשאר צד למטה שתי אמות, ובין הכל לא יהא החוט ארוך אלא שבע אמות ושלשה חומשים. וכל שכן אם ילך החוט בישור, באלכסון מארבע על שש, שיהא פחות. ועוד: על ברחך אלכסון של חמש על חמש גדול יותר, דהא בחמש על חמש יש עשרים וחמש אמות, ובארבע על שש יש עשרים וארבע.

הכא

הכא במאי עסקינן בניפלי — אין לפרש דלא חששו לבדוק במערה שניה אלא עד עשרים, דלא החמירו בולי האי לבדוק רק למערת הנפלים. מדפריך בתר הכי: מדקך בניפלי — דנך נמי בניפלי, משמע דאותו שמציא מוקמי בניפלי. וקשה: דהא קתני מארבע אמות ועד שמונה, ומערת נפלים אינה אלא שש ורציך לומר: דאף על גב דרישא איירי בגדולים, מכל מקום הא דקתני: ובודק ממנו ולהלן עשרים — איירי בניפלי, ולא קאי ארישא.

הדרן עלך המוכר פירות

בית כור עפר — נראה דנקט "עפר" לרבותא, דאפילו הכי, פחות מעשרה טפחים נמדדין עמה. ולא כמו שפירש הקונטרס, דאי לא אמר ליה "עפר" אלא בית כור סתם, אפילו כולן סלעים — הגיעו.

המקדיש שדהו — פירוש בקונטרס: דלא גרסינן "בשנת היובל", דבשנת היובל עצמה פליגי רב ושמואל בפרק "אין מקדישין" (ערכין כד, א), ומיהו, ברוב ספרים גרסינן התם בסדר המשנה "בשנת היובל". ויש לומר: ד"בשנת היובל" משמע שפיר שנה שאחר היובל, ולא שנת חמשים ממש, מדלא קתני "בשנת היובל עצמה", כדקאמר בפלוגתא דרב ושמואל. ואף על גב דכתיב "בשנת היובל ישוב השדה" וגו', והתם על כרחך בשנת היובל עצמה — יש לחלק, דלשון תורה לחוד, דקרא לאו אורחיה לכתוב "עצמה". והתם נמי יליף רב מדכתיב "ואם משנת היובל" ושנת היובל בכלל, ופריך ליה שמואל: מי כתיב "משנת היובל".

אין

רַב שֵׁשֶׁת בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי אָמַר: לְעוֹלָם רַבִּי שִׁמְעוֹן הִיא, וְהָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּנִיפְלֵי. וּמִדְּהָא בְּנִיפְלֵי הָא נַמִּי בְּנִיפְלֵי, תְּמֵנֵי סְרֵי הָוְיָין - חָדָא בְּנִיפְלֵי אָמְרִינַן, תַּרְתֵּי בְּנִיפְלֵי לָא אָמְרִינַן. וְרָמֵי דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן, וְרָמֵי דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן, דְּתַנְיָא: פֶּרֶס הַנָּטוּעַ עַל פָּחוֹת מֵאַרְבַּע אַמּוֹת - רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵינוֹ פֶּרֶס. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: חֲרֵי זֶה פֶּרֶס, וְרוֹאִין אֶת הָאֶמְצָעִים כְּאִילּוּ אֵינָן; קַשְׁיָא דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן, וְקַשְׁיָא דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן - דְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אַדְּרַבִּי שִׁמְעוֹן לָא קַשְׁיָא: הָתָם לָא נָטְעֵי אֱנָשֵׁי אַדַּעְתָּא לְעָקָר, הָכָא זִימְנִין דְּמִיתְרְמָא לֵיהּ בֵּין הָשְׁמָשׁוֹת וּמִיקְרֵי וּמָנַחְ לֵיהּ. דְּרַבָּנַן אַדְּרַבָּנַן נַמִּי לָא קַשְׁיָא: הָכָא בְּיֵין דְּמִינּוֹל לָא מִיקְרֵי קֶבֶר, הָתָם בְּמֵימַר אָמַר: הֵי מִינַּיְיהוּ דְּשַׁפִּיר - שַׁפִּיר, וּדְלָא שַׁפִּיר - לֵיחֲוֵי לְצִיבֵי.

הדרן עלך המוכר פירות

הָאוֹמֵר לַחֲבִירוֹ "בֵּית כּוֹר עָפָר אֲנִי מוֹכֵר לְךָ", הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים - אֵינָן נִמְדָּדִין עִמָּהּ, פָּחוֹת מִכָּאן - נִמְדָּדִין עִמָּהּ. וְאִם אָמַר לוֹ "כְּבֵית כּוֹר עָפָר", אֲפִילּוּ הָיוּ שָׁם נְקָעִים עֲמוּקִים יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין יוֹתֵר מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - חֲרֵי אֵלּוּ נִמְדָּדִין עִמָּהּ.

גמרא תְּנַן הָתָם: הַמַּקְדִּישׁ שָׂדֵהוּ בְּשָׁעַת הַיּוֹבֵל - נוֹתֵן לוֹ לְבֵית וַרְע חוֹמֶר שְׂעוֹרִים, חֲמִשִּׁים שֶׁקֶל נְקָעִים עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טְפָחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוֹהִין עֲשָׂרָה טְפָחִים אֵין

כו׳ — והוה להו שמונה עשרה תרי **בניפלי לא אמרינן** — דדיו באחת לנפלים. ורמי דרבנן כו׳ — דלעיל לית להו רואין, ולרבי שמעון אית ליה רואין, וגבי כרם אפקה שמעינן להו. **מיקרי ומנח ליה** — בין שאר המתים הנקברין בסדרן, ואהדר אינפנייה. ושמא נאנס או שכח. **לא נטעי אינשי אדעתא למיעקרא** — מבינתיים. הלכך, לשם כרם נטע הכל, וכיון דלא נטע בהלכתו — לא חשיב כרם. **אדעתא למשלו** — לחזור ולפנותו משם. הלכך לגמרי נקברו לשם כולן על ידי הדחק, באקראי בעלמא, וכיון דאין זה מקומן — לא חשבינן ליה שכונת קברות. **כרם עביר אינש דנטע יותר מבשיעור דקמבר דשפיר שפיר וה״א שפיר ליהוי לציבי** — כלומר, הנטיעה שתקלוט ותצליח — תשאר, ואותה שלא תצליח — אעקור, ויהיה לעצים, לשריפה.

הדרן עלך המוכר פירות

משנה **האומר לחבירו** — כשיעור בית כור עפר אני מוכר לך, דהיינו לפי חשבון סאתים בחצר המשכון, דהיינו מאה על חמשים, ומכאן צא וחשוב לבית כור חמש עשרה פעמים מאה על חמשים. שבית כור הוא חומר, והוא עשרה איפות, שנאמר (יחזקאל מה) "כי עשרת הבתים חומר" וכתיב "האיפה והבת תוכן אחד להן", והאיפה שלש סאין — נמצא בית כור שלשים סאין. ולאו מקום הראוי לזרוע כור תבואה קאמר, אלא לפי חשבון שיעורו חכמים, כדפרישנא הכא. (והוא ברייבוע ארבע אמות חסר משהו פחות משליש רוחב אצבע ויתר על רובע. כך נראה לי). **בית כור עפר** — כלומר, דראוי לזריעה. אבל אם לא אמר "עפר", אפילו כולה סלעים — הגיעו, דשמא לבנות בית, או למישטח בה פירי זבין ליה, וידּ לוקח על התחתונה. ונראה בעיני ד"בית כור קרקע אני מוכר לך" — אפילו כולו סלעים הגיעו. **נקעים** — בקעים חריצים ונערים. **אין נמדדין עמה** — אלא נותן לו בית כור שלם מקרקע חלק. דכיון דעמוקים או גבוהין עשרה ובגון שרחבין ארבע על ארבע, דהוו מקום חשוב בפני עצמן אפילו לענין רשות היחיד דשבת — אין דעתו של אדם לקנות שדה אחד ויהיה לו טורח בשתי שדות, להרוש ולזרוע בשני מקומות, למעלה ולמטה, כדמפרש בגמרא. **פחות מיכן** — בגובה או בעומק. **נמדדין עמה** — דאין שדה בלא טרשים ונקעים פורתא, ובטלי להו. ובגמרא מפרש דעד ארבע קבין — בטילי בבית כור, אבל טפי לא. **בבית כור** — משמע: כמות שהוא, בין סלעים בין עפר. דהכי משמע: בבית כור עפר, ולא בית כור עפר ממש. **אפילו היו שם נקעים עמוקים כו׳ נמדדין עמה** — דלהכי אהני "בבית כור" לטפויי הני. ומיהו, אי הוי יותר מארבעה קבין — אין הלוקח מקבל, דלהכי אהני מאי דאמר ליה "עפר" — דראוי לחרישה וזריעה בעינן, כן נראה בעיני. **גמרא** **המקדיש שדהו בשעת היובל** — בזמן שהיובל נוהג. דאילו בזמן שאין היובל נוהג — תנן בערכין דנפדה בשוויו, כדתנן: המקדיש שדהו בשעה שאין היובל נוהג, אומר לו: את פתח ראשון כו׳, ובמקדיש שדה אחותו בתחלת היובל מיירי. ולא גרסינן "בשנת היובל", דפלוגתא דאמוראי היא בערכין: המקדיש שדהו בשנת היובל עצמה, רב אמר כו׳. **נותן לבית זרע** — קרקע הראוי לזריעה. **חמשים שקל בסף** — כדכתיב (ויקרא כז) "ואם משדה אחוזתו יקדיש איש לה׳ והיה ערכך לפי זרעו זרע חומר שעורים" וגו', והיינו בית כור.

אין

בּוֹ הֶדְיוֹט מַהוּ לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ גְּבוֹהַּ מִשֶּׁנִּשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ הֶדְיוֹט אָסוּר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ גְּבוֹהַּ וְהָא תָּנֵי הָעוֹשֶׂה כְּלִי לְהֶדְיוֹט אַל יִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ גְּבוֹהַּ ר׳ חוֹנָה בְּשֵׁם רַבָּנָן דְּתַמָּן תִּיפְתַּר שֶׁבָּא מִתְרוּמַת הַלִּשְׁכָּה וְלֵית שְׁמַע מִינָּהּ כְּלוּם כְּלִי שָׁרֵת מֵאֵימָתַי הֵן קְדוֹשִׁין מִיָּד אוֹ בְּשָׁעַת הַתַּשְׁמִישׁ אִין תֵּימַר מִיָּד נִיחָא אִין תֵּימַר בְּשָׁעַת הַתַּשְׁמִישׁ כְּאַחַת הֵן קְדוֹשִׁין נִיחָא שֶׁל מֹשֶׁה שֶׁנִּתְקַדְּשׁוּ בְּשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה בְּרֵם שֶׁל שְׁלֹמֹה כְּאַחַת הֵן קְדוֹשִׁין וּמִתְקַדְּשִׁין בִּכְנִיסָתָן לָאָרֶץ הָיוּ מְפֻנִּין מִתּוֹךְ שֶׁל מֹשֶׁה לְתוֹךְ

[דף י״ז ע״ב]

שֶׁל שְׁלֹמֹה לֹא הָיָה שָׁם שֶׁל מֹשֶׁה כְּאַחַת הֵן קְדוֹשִׁין וּמִתְקַדְּשִׁין וּבַעֲלִיָּתָן מִן הַגּוֹלָה הָיוּ מְפֻנִּין מִתּוֹךְ שֶׁל שְׁלֹמֹה לְתוֹךְ שֶׁלָּהֶם לֹא הָיָה שָׁם שֶׁל שְׁלֹמֹה כְּאַחַת הֵן קְדוֹשִׁין וּמִתְקַדְּשִׁין אֲבָנִים שֶׁהֲצָבָן לְשֵׁם מֵת אֲסוּרִים בַּהֲנָיָה לְשֵׁם חַי וּלְשֵׁם מֵת מוּתָּרִין בַּהֲנָיָה הַזּוֹרֵק כְּלִי לִפְנֵי מִטָּתוֹ שֶׁל מֵת לְתוֹךְ אַרְבַּע אַמּוֹת אָסוּר בַּהֲנָיָה לְשֵׁם חַי וּלְשֵׁם מֵת אַמּוֹת מַהוּ בַּהֲנָיָה נִמְצֵאתָ אוֹמֵר חָמֵשׁ טְבִילוֹת וַעֲשָׂרָה קִידּוּשִׁין טוֹבֵל וּמְקַדֵּשׁ בּוֹ בַּיּוֹם מִנַּיִן שְׁנֵי קִדּוּשֵׁי יָדַיִם וְרַגְלַיִם עַל כָּל טְבִילָה וּטְבִילָה תַּלְמוּד לוֹמַר וּפָשַׁט וְרָחַץ וְלָבַשׁ אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן וְדִין הוּא מַה אִם בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ טָעוּן טְבִילָה טָעוּן קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם כָּאן שֶׁהוּא טָעוּן טְבִילָה לֹא כָּל שֶׁכֵּן יְהֵא טָעוּן קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם טוֹל לְךָ מַה שֶּׁהֵבֵאתָה אִי מַה לְהַלָּן אַחַת כָּל הַיּוֹם אַף כָּאַחַת אַחַת כָּל הַיּוֹם תַּלְמוּד לוֹמַר וּפָשַׁט אֶת בִּגְדֵי הַבָּד שֶׁאֵין תַּלְמוּד לוֹמַר אֲשֶׁר לָבַשׁ וְכִי עָלְתָה עַל דַּעְתֵּנוּ כְּלוּם הוּא פּוֹשֵׁט אֶלָּא מַה שֶּׁהוּא לוֹבֵשׁ אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר אֲשֶׁר לָבַשׁ הֻקִּישׁ פְּשִׁיטָה לִלְבִישָׁה מַה לְבִישָׁה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אַף פְּשִׁיטָה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אָמַר רַבִּי מָנָא לֹא מִסְתַּבְּרָא אֶלָּא חִלּוּפִין הֻקִּישׁ לְבִישָׁה לִפְשִׁיטָה מַה פְּשִׁיטָה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אַף לְבִישָׁה בְּקִידּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם וְאֵין שֵׁנִי שֶׁל פִּילוּסִין יָפֶה מִן הָרִאשׁוֹן שֶׁל הִנְדְּוִין מִשֶּׁם מִילָּה דְּשָׁמְעָה פְּרוּטֵי תַּמָּן תְּנֵינַן הָרִאשׁוֹן שֶׁבָּרִאשׁוֹן אֵין לְמַעְלָה הֵימֶנּוּ הַשֵּׁנִי שֶׁבָּרִאשׁוֹן וְהָרִאשׁוֹן שֶׁבַּשֵּׁנִי שָׁוִין וְאֵין שֵׁנִי שֶׁבָּרִאשׁוֹן יָפֶה מִן הָרִאשׁוֹן שֶׁבַּשֵּׁנִי מִשֶּׁם מִילָּה דְּשָׁמְעָה פְּרוּטֵי מַאי כְּדוּן רַבִּי נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי מָנָא בַּשַּׁהַר כְּתִיב בַּד בַּד אַרְבָּעָה פְּעָמִים וּבְמִנְחָה כְּתִיב בַּד: מַעֲשֶׂה בֵּי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן פִּיאֲבִי שֶׁלָּבַשׁ כָּתָנוֹת בְּמֵאָה מָנֶה וְעָלָה וְהִקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ מַעֲשֶׂה בְּרַבִּי אֶלְיֹעֵזֶר בֶּן חַרְסוֹם שֶׁלָּבַשׁ כָּתָנוֹת בִּשְׁתֵּי רִבּוֹא וְעָלָה וְהִקְרִיב עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ וְהוֹרִידוּ אוֹתוֹ אֶחָיו הַכֹּהֲנִים שֶׁהָיָה נִרְאֶה מִתּוֹכָהּ עָרוּם מַה עָשָׂה מִילָּא אוֹתָהּ מִים וְסָבַב אֶת הַמִּזְבֵּחַ שֶׁבַע פְּעָמִים:

[דף י״ח ע״א]

הֲלָכָה ז מַתְנִיתִין בָּא לוֹ אֵצֶל פָּרוֹ וּפָרוֹ הָיָה עוֹמֵד בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ רֹאשׁוֹ לַדָּרוֹם וּפָנָיו לַמַּעֲרָב הַכֹּהֵן עוֹמֵד בַּמִּזְרָח וּפָנָיו לַמַּעֲרָב סָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וְנִתְוַדֶּה וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר אָנָּא הַשֵּׁם עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי

חָטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי אָנָּא הַשֵּׁם כַּפֵּר נָא לַעֲוֹנוֹת לִפְשָׁעִים וְלַחֲטָאִים שֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי וְשֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם וְגוֹ' וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:

גְּמָרָא אֵי זֶהוּ צִפּוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ שֶׁהוּא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטַת קָדָשֵׁי קָדָשִׁים מִקִּירוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ צִפּוֹנִי וְעַד כֹּתֶל הָעֲזָרָה צִפּוֹנִי עַד כְּנֶגֶד כָּל הַמִּזְבֵּחַ יֶשְׁנָן כִּשְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם אַמָּה דִּבְרֵי רַבִּי רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר מִכְּנֶגֶד בֵּית הַחֲלִיפוֹת עַד כְּנֶגֶד בֵּין הָאוּלָם וְלַמִּזְבֵּחַ וְעַד כֹּתֶל הָעֲזָרָה הַמִּזְרָחִי רַבִּי מוֹסִיף מָקוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי יִשְׂרָאֵל אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה מִקּוֹם דְּרִיסַת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אַחַת עֶשְׂרֵה אַמָּה מִקִּירוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הַצְּפוֹנִי וְעַד כֹּתֶל הָעֲזָרָה הַמִּזְרָחִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא מָצָאנוּ שְׁחִיטָה בְּשֵׁירָה בְּזָר רַב מִפְקָד לְתַלְמִידוֹ בְּכָל אֲתַר הֲוֹון תַּנַּיי שׁוֹחֵט חוּץ מִפָּרָה הֲוֹון תָּנֵי זוֹרֵק וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן לֹא מָצָאנוּ שְׁחִיטָה פְּסוּלָה בְּזָר הָתִיב ר' חִייָה בַּר בָּא וְהָא כְתִיב וְשָׁחַט וְהִזָּה מַה הַזָּיָיה לֹא הֶכְשֵׁרָה בְּאִשָּׁה כְּאִישׁ אַף שְׁחִיטָה לֹא הֶכְשֵׁרָה בְּאִשָּׁה כְּאִישׁ אָמַר לֵיהּ הֲרֵי הַזָּיָיה מֵיימֵיהּ הֲרֵי הִיא כְּשֵׁירָה בְּזָר וּפְסוּלָה בְּאִשָּׁה אָמַר לֵיהּ תַּמָּן לֵית כָּתַב כֹּהֵן וּלְיֵידָא מִילְּתָא כָּתַב אִישׁ לְהַכְשִׁיר אֶת הַזָּר הִיא אִישׁ הִיא אִשָּׁה בְּרַם הָכָא כְתִיב כֹּהֵן הִיא זָר הִיא אִשָּׁה אִין תֵּימַר שֶׁהִיא כְּשֵׁירָה בְּזָר תִּכְשַׁר בְּאִשָּׁה ר' יִשְׁמָעֵאל בַּר ר"ב יִצְחָק רַבִּי יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן יוֹחַי פַּר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים צָרִיךְ כֹּהֵן וְלָמָּה לֹא אָמַר וְשָׁעִיר דּוּ קְרָיֵיא וְשָׁחַט וְהֵבִיא מַה הָבָאָה בְּכֹהֵן אַף שְׁחִיטָה בְּכֹהֵן ר' יַעֲקֹב בַּר אַחָא ר' יֶסָא ר' יוֹחָנָן בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר יוֹחַאי פַּר וְשָׁעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּיפּוּרִים צְרִיכִין כֹּהֵן אָמַר רַבִּי חֲגַיָּא בָּרְאשׁוֹנָה הוּא אוֹמֵר אָנָּא הַשֵּׁם וּבַשְּׁנִיָּה הוּא אוֹמֵר

[דף י"ח ע"ב]

אָנָּא בַּשֵּׁם תָּנֵי בִּיצַד מִתְוַדֶּה עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי חָטָאתִי וְאוֹמֵר נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְאוֹמֵר וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר וַחֲכָמִים אוֹמְרִים עֲוֹנוֹת אֵילּוּ הַזְּדוֹנוֹת פְּשָׁעֵיהֶם אֵילּוּ הַמְּרָדִים חַטָּאתָם אֵילּוּ הַשְּׁגָגוֹת מֵאַחַר שֶׁהוּא מִתְוַדֶּה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים הוּא חוֹזֵר וּמִתְוַדֶּה עַל הַשְּׁגָגוֹת אֶלָּא כָּךְ הָיָה מִתְוַדֶּה אָנָּא הַשֵּׁם חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ לֵאמֹר כִּי בַיּוֹם הַזֶּה וְגוֹ' וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד וְכֵן מָצִינוּ דָּרָךְ כָּל הַמִּתְוַדִּים דָּוִד אָמַר חָטָאנוּ עָוִינוּ הִרְשָׁעְנוּ וּמָרָדְנוּ אַף הוּא כָּךְ הָיָה מִתְוַדֶּה חָטָאתִי עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי לְפָנֶיךָ מַה נּוֹשֵׂא אָמַר נוֹשֵׂא עָוֹן וָפֶשַׁע וְחַטָּאָה וְאוֹמֵר וְהִתְוַדָּה עָלָיו אֶת כָּל עֲוֹנוֹת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְגוֹ' אֶלָּא מִכָּאן שֶׁהוּא מִתְוַדֶּה עַל הַזְּדוֹנוֹת וְעַל הַמְּרָדִים כְּאֵילּוּ הֵן שְׁגָגוֹת לְפָנָיו. עֲשָׂרָה פְּעָמִים הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל מַזְכִּיר אֶת הַשֵּׁם בְּיוֹם הַכִּפּוּרִים שִׁשָּׁה בְּפַר וְגֹ' בְּשָׂעִיר וְאֶחָד בְּגוֹרָלוֹת הַקְּרוֹבִים הָיוּ נוֹפְלִין עַל פְּנֵיהֶן הָרְחוֹקִים הָיוּ אוֹמְרִים: בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד, אֵילּוּ וְאֵילּוּ לֹא הָיוּ זָזִים מִשָּׁם

עַד שֶׁהוּא מִתְעַלֵּם מֵהֶן זֶה שְׁמִי לְעוֹלָם זֶה שְׁמִי לְעָלַם. בָּרִאשׁוֹנָה הָיָה אוֹמְרוֹ בְּקוֹל גָּבוֹהַּ מְשֻׁרָבּוּ הַפְּרוּיצִין הָיָה אוֹמְרוֹ בְּקוֹל נָמוּךְ אָמַר רַבִּי טַרְפוֹן עוֹמֵד הָיִיתִי בֵּין אַחֵי הַכֹּהֲנִים בְּשׁוּרָה וְהִטֵּיתִי אָזְנִי כְּלַפֵּי כֹּהֵן גָּדוֹל וּשְׁמַעְתִּיו מַבְלִיעוֹ בִּנְעִימַת הַכֹּהֲנִים. בָּרִאשׁוֹנָה הוּא נִמְסָר לְכָל אָדָם מְשֻׁרָבּוּ הַפְּרוּיצִים לֹא הָיָה נִמְסָר אֶלָּא לִכְשֵׁרִים. שְׁמוּאֵל הָוָה עָבַר שָׁמַע פַּרְסָיָא מְקַלֵּל לִבְרֵיהּ בֵּיהּ וּמִית אָמַר אָזַל גּוּבְרָא וּמָאן דְּשָׁמַע שָׁמַע ר׳ אִינְיוּנֵי בַּר סוּסֵי סַלֵּק גַּבֵּי ר׳ חֲנִינָה לְצִיפּוֹרִין אָמַר אִיתָא וְאֶנָּא מָסַר יָתֵיהּ לְךְ עָאל לֵיהּ בְּרֵיהּ תְּחוֹתֵי עַרְסָא עָטַשׁ וְשָׁמַע קָלֵיהּ אָמַר מַה אַתּוּן נְהִיגִין גַּבֵּיכוֹן בִּרְמִיוּ אָזַל לֹא לְךְ וְלֹא לֵיהּ חַד אַפֵּי בְּצִיפּוֹרִין אָמַר לְרַבִּי פִּינְחָס בַּר חָמָא אִיתָא וְאֶנָּא מָסַר לֵיהּ לְךְ אָמַר לֵיהּ לֵית אֶנָּא יָכִיל אָמַר לָמָּה אָמַר לֵיהּ דַּאֲנָא אָבֵיל מַעֲשֵׂר וּמָאן דְּרָגִיל לֵיהּ לֹא יָכִיל מֵיכוּל מִבַּר נַשׁ כְּלוּם׃

הֲלָכָה ח מַתְנִיתִין בָּא לוֹ לִמְזְרָח הָעֲזָרָה לִצְפוֹן הַמִּזְבֵּחַ הַפָּנָן בִּימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמְאלוֹ וְשָׁם שְׁנֵי שְׁעִירִים וְקֻלְפֵּי הָיְתָה שָׁם וּבָהּ שְׁנֵי גּוֹרָלוֹת שֶׁל אֶשְׁפְּרוֹעַ הָיוּ וַעֲשָׂאָן בֶּן גַּמְלָא שֶׁל זָהָב וְהָיוּ מַזְכִּירִין אוֹתוֹ לְשֶׁבַח בֶּן קָטִין עָשָׂה שְׁנַיִם עָשָׂר דַּד לַכִּיּוֹר שֶׁלֹּא הָיוּ בוֹ אֶלָּא שְׁנַיִם. אַף הוּא עָשָׂה מוּכְנִי לַכִּיּוֹר שֶׁלֹּא יְהוּ מֵימָיו נִפְסָלִין בְּלִינָה. מוֹנְבַז הַמֶּלֶךְ עָשָׂה כָּל יְדוֹת הַכֵּלִים שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁל זָהָב. הֵילֶנִי אִמּוֹ עָשְׂתָה נִבְרֶשֶׁת שֶׁל זָהָב עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל. אַף הִיא עָשְׂתָה טַבְלָה שֶׁל זָהָב שֶׁפָּרְשַׂת סוֹטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ. נִיקָנוֹר נַעֲשׂוּ נִיסִּים לְדַלְתוֹתָיו וְהָיוּ מַזְכִּירִין אוֹתוֹ לְשֶׁבַח׃

גְּמָרָא אֵי זֶהוּ צִפּוּנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ שֶׁהוּא כָּשֵׁר בִּשְׁחִיטַת קָדְשֵׁי קָדָשִׁים מִקִּירוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ צִפּוּנִי גר״ש בְּהִלְכְתָא עִילִּית׳ עַד מִקִּירוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ הַצְּפוֹנִי וְעַד כֹּתֶל הָעֲזָרָה הַמִּזְרָחִי חֲמִשָּׁה דְּבָרִים הָיָה הַפָּנָן מְשַׁמֵּשׁ

[דף י״ט ע״א]

הַפָּנָן אוֹמֵר לוֹ אִישִׁי כֹּהֵן גָּדוֹל הַגְבֵּהַּ יְמִינְךָ פְּנֵן מִימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְׁמְאלוֹ הֵנִיחַ הַפָּנָן בְּסוֹגְרִין אֶחָז הַפָּנָן בִּימִינוֹ וְהֶעֱלָהוּ לֹא הָיָה כֹּהֵן גָּדוֹל מִתְמַנָּה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל עַד שֶׁהוּא נַעֲשֶׂה פְּנֵן׃ וְקֻלְפֵּי הָיָה שָׁם וּבָהּ ב׳ גּוֹרָלוֹת וְשֶׁל אֶשְׁפְּרוֹעַ הָיוּ׃ מַהוּ אֶשְׁפְּרוֹעַ פָּסְקִינַן רַבִּי שְׁמוּאֵל אַחוֹי דְּרַב בָּעֵי אָבְדוּ מַהוּ לַעֲשׂוֹת תַּחְתֵּיהֶן שֶׁל זָהָב יֵיבָא כַּהֲדָא שֶׁמַּעֲלִין בַּקֹּדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין וְיַעֲשׂוּ דַּדִּין זֶה עַל גַּבֵּי זֶה אָמַר רַבִּי יוֹנָה בְּיוֹם מְרוּבֶּה שֶׁל תָּמִיד הָעֲלְיוֹן מִשֵּׁם כְּלִי פְּחוֹת בְּרֵבּוֹ וְהַתַּחְתּוֹן אֵין בּוֹ מִשּׁוּם אֲווֹרוֹ שֶׁל כְּלִי אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אַמַּת הַמַּיִם הָיְתָה מוֹשֶׁכֶת לוֹ מֵעֵיטָם וְהָיוּ רַגְלֵי שָׁבַדָּרוֹם פְּחוּתִין כְּרִימוֹנִים רַבִּי שִׁמְעוֹן בַּר כָּרְסָנָא בְּשֵׁם ר׳ אַחָא הַיָּם בֵּית טְבִילָה לַכֹּהֲנִים הוּא וְחַיָּם לָרְחִיצָה לַכֹּהֲנִים בּוֹ וְלֹא כְּלִי הוּא אַמַּת הַמַּיִם מוֹשֶׁכֶת לוֹ מֵעֵיטָם וְהָיוּ רַגְלָיו שָׁבַדָּרוֹם פְּחוּתִים כְּרִמּוֹנִים כְּתִיב וְאֵלֶּה מִכְפָּרָם אַגַּרְטְלֵי זָהָב שְׁלֹשִׁים ר׳ שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן אָמַר מָקוֹם שֶׁאוֹגְרִין בּוֹ דָּמוֹ שֶׁל טָלֶה אַגַּרְטְלֵי כֶּסֶף אֶלֶף רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן

לָקִישׁ אָמַר מָקוֹם שֶׁאוֹגְרִין דָּמוֹ שֶׁל פַּר מְחַלְּפִים תִּשְׁעָה וְעֶשְׂרִים אָמַר רַבִּי סִימוֹן אֵלּוּ הַסַּפְּחִינִין כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן הוּא הָיָה נִקְרָא בֵּית הַחֲלִיפוֹת שֶׁשָּׁם הָיוּ גּוֹנְזִין אֶת הַסַּפְּחִינִין׃

הִילֶּנִי אִמּוֹ עָשְׂתָה נִבְרֶשֶׁת שֶׁל זָהָב עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכַל׃ תְּרֵין אָמוֹרִין חַד אָמַר מְנַרְתָּא וְחָרָנָא אָמַר קוֹנְבִּיתָא תִּרְגֵּם עֲקִילָס לְקֶבֶל נֶבְרֶשְׁתָּא לְקֶבֶל לְמִפְרַם׃

אַף הִיא עָשְׂתָה טַבְלָה שֶׁל זָהָב שֶׁפָּרְשַׂת סוֹטָה כְּתוּבָה עָלֶיהָ׃

שֶׁבְּשָׁעָה שֶׁהָיְתָה הַחַמָּה זוֹרַחַת הָיוּ הַנִּיצוֹצוֹת מְנַתְּזִין מִמֶּנָּה וְהָיוּ יוֹדְעִין שֶׁזָּרְחָה הַחַמָּה. וּמַה הָיָה כָּתוּב עָלֶיהָ רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ בְּשֵׁם ר׳ יַנַּאי אֶלֶ״ף בֵּי״ת הָיָה כָּתוּב עָלֶיהָ וְהָא תְּנֵי כִּכְתָב שֶׁבָּאן בֵּן כְּתַב שֶׁבָּאן לֹא מְעַבָּה וְלֹא מְיַדֵּק אֶלָּא בֵּינוֹנִי פְּתַר לָהּ כְּאֶלֶ״ף שֶׁבָּאן בֵּן אֶלֶ״ף שֶׁבָּאן כְּבֵי״ת שֶׁבָּאן בֵּן בֵּי״ת שֶׁבָּאן. תְּנֵי רַבִּי הוֹשַׁעְיָה כָּל פָּרָשַׁת סוֹטָה הָיָה כָּתוּב עָלֶיהָ שֶׁמְּמֻנָּה הָיָה קוֹרֵא וּמְתַרְגֵּם כָּל דִּקְדּוּקֵי הַפָּרָשָׁה׃

נִיקָנוֹר נַעֲשׂוּ נִיסִּים לְדַלְתוֹתָיו וּמַזְכִּירִין אוֹתוֹ לְשֶׁבַח׃

תָּנֵי מַעֲשֶׂה שֶׁהָיוּ בָּאִין בִּסְפִינָה וְעָמַד עֲלֵיהֶן סַעַר גָּדוֹל בַּיָּם וְנָטְלוּ אֶחָד מֵהֶם וֶהֱטִילוּהוּ בַּיָּם וּבִקְשׁוּ לְהַטִּיל עוֹד שְׁנֵי וְעָמַד

[דף י״ט ע״ב]

וְגִייפוֹ אָמַר לָהֶן אִם מַטִּילִין אַתֶּם אוֹתוֹ לַיָּם הַטִּילוּנִי עִמּוֹ וְהָיָה בּוֹכֶה וּמִתְאַבֵּל וּבָא עַד שֶׁהִגִּיעַ לְקֵמִינָהּ שֶׁל יָפוֹ כֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ לְקֵמִינָהּ שֶׁל יָפוֹ הִתְחִיל מְבַעְבֵּעַ מִתַּחַת הַסְּפִינָה כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן כָּל הַשְּׁעָרִים שֶׁהָיוּ שָׁם נִשְׁתַּנּוּ לְהְיוֹת שֶׁל זָהָב חוּץ מִשַּׁעֲרֵי נִיקָנוֹר מִפְּנֵי שֶׁנַּעֲשָׂה בָהֶן נֵס וְיֵשׁ אוֹמְרִים מִפְּנֵי שֶׁנִּתְחַשְׁתְּנוּ מַצְהִיב תָּנֵי בְּשֵׁם ר׳ אֶלְיֶעֶזֶר נִתְחַשְׁתְּנוּ הָיָה מַצְהִיב וְיוֹתֵר יָפֶה מִשֶּׁל זָהָב׃

הֲלָכָה ט׳ מַתְנִיתִין וְאִלּוּ לִגְנַאי בֵּית גַּרְמוּ לֹא רָצוּ לְלַמֵּד עַל מַעֲשֶׂה לֶחֶם הַפָּנִים בֵּית אַבְטִינָס לֹא רָצוּ לְלַמֵּד עַל מַעֲשֶׂה הַקְּטֹרֶת הוּגְרַם בֶּן לֵוִי הָיָה יוֹדֵעַ פֶּרֶק בַּשִּׁיר וְלֹא רָצָה לְלַמֵּד בּוֹ קַמְצָר לֹא רָצָה לְלַמֵּד עַל מַעֲשֶׂה הַכִּפּוּרִים נֶאֱמַר זֶכֶר צַדִּיק לִבְרָכָה וְעַל אֵילּוּ נֶאֱמַר וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב׃

גְּמָרָא בֵּית גַּרְמוּ הָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים וּבְרִדְיָיתוֹ וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד שֶׁלְּחוּ וְהֵבִיאוּ אֲמָנִים מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיאָה וְהָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה לֶחֶם הַפָּנִים וּבְרִדְיָיתוֹ לֹא הָיוּ בְּקִיאִין. בֵּית גַּרְמוּ הָיוּ מַסִּיקִין מִבִּפְנִים וְרוֹדִין מִבַּחוּץ וְלֹא הָיְתָה מְעַפֶּשֶׁת וְאִלּוּ הָיוּ מַסִּיקִין מִבִּפְנִים וְרוֹדִין מִבִּפְנִים וְהָיְתָה מְעַפֶּשֶׁת וְכֵיוָן שֶׁיָּדְעוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר אָמְרוּ כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְבוֹדוֹ בָּרָא כָּל פָּעַל ה׳ לַמַּעֲנֵהוּ

שָׁלְחוּ אַחֲרֵיהֶם וְלֹא רָצוּ לְבוֹא עַד שֶׁפָּפְלוּ לָהֶן שְׁכָרָן שְׁנַיִם עָשָׂר מָנֶה הָיוּ נוֹטְלִין וְנָתְנוּ לָהֶן עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע ר' יְהוּדָה אוֹמֵר עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע הָיוּ נוֹטְלִין וְנָתְנוּ לָהֶן אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנָה אָמְרוּ לָהֶן מִפְּנֵי מַה אֵין אַתֶּם רוֹצִין לְלַמֵּד אָמְרוּ לָהֶן מָסוֹרֶת הִיא בְּיָדֵינוּ מֵאֲבוֹתֵינוּ שֶׁהַבַּיִת הַזֶּה עָתִיד לִיחָרֵב שֶׁלֹּא יִלְמְדוּ אֲחֵרִים וְהָיוּ עוֹשִׂין כֵּן לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶן בַּדָּבָרִים הַלָּלוּ מַזְכִּירִין אוֹתָן לְשָׁבַח שֶׁלֹּא יָצָא בְּיַד בְּנֵיהֶם פַּת נְקָיָה מֵעוֹלָם שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים מִמַּעֲשֵׂה לָחֶם הַפָּנִים הֵן אוֹכְלִין שֶׁל בֵּית אַבְטִינָס הָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה הַקְּטוֹרֶת וּבְמַעֲלָה עָשָׁן וְלֹא רָצוּ לְלַמֵּד שָׁלְחוּ וְהֵבִיאוּ אַמָּנִים מֵאֲלֶכְסַנְדְּרִיאָה וְהָיוּ בְּקִיאִין בְּמַעֲשֵׂה הַקְּטוֹרֶת וּבְמַעֲלָה עָשָׁן לֹא הָיוּ בְּקִיאִין שֶׁל בֵּית אַבְטִינָס הָיְתָה מִתְפָּרֶרֶת וְעוֹלָה וּפוֹסָה וְיוֹרֶדֶת וְשֶׁל אֵלּוּ הָיְתָה פּוֹסָה מִיָּד וְכֵיוָן שֶׁיְּדָעוּ חֲכָמִים בַּדָּבָר אָמְרוּ כָּל מַה שֶּׁבָּרָא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא לִכְבוֹדוֹ בָּרָא שֶׁנֶּאֱמַר כָּל הַנִּקְרָא בִּשְׁמִי וְגוֹ' שָׁלְחוּ אַחֲרֵיהֶן וְלֹא רָצוּ לְבוֹא כוּ' עַד לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה שֶׁלָּהֶן בַּדְּבָרִים הַלָּלוּ מַזְכִּירִין אוֹתָן לְשֶׁבַח שֶׁלֹּא יָצְאָה אִשָּׁה שֶׁל אֶחָד מֵהֶן מְבֻשֶּׁמֶת מֵעוֹלָם וְלֹא עוֹד אֶלָּא כְּשֶׁהָיָה אֶחָד מֵהֶן נוֹשֵׂא אִשָּׁה מִמָּקוֹם אַחֵר הָיָה פּוֹסֵק עִמָּהּ שֶׁלֹּא תִתְבַּשֵּׂם אָמַר רַבִּי יוֹסֵי מָצָאתִי תִינוֹק אֶחָד מִבֵּית אַבְטִינָס אָמַרְתִּי לוֹ בְּנִי מֵאֵי זוֹ מִשְׁפָּחָה אַתָּה אָמַר לִי מִמִּשְׁפָּחוֹת פְּלוֹנִי אָמַרְתִּי לוֹ בְּנִי אֲבוֹתֶיךָ לְפִי שֶׁנִּתְבַּזְּנוּ לְרִבּוֹת כְּבוֹדָם וּלְמַעֵט כְּבוֹד שָׁמַיִם לְפִיכָךְ נִתְמַעֲטָה כְּבוֹדָם וּכְבוֹד שָׁמַיִם נִתְרַבָּה אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה שָׁם לִי שִׁמְעוֹן בֶּן לְגֶם מִלַּקֵּט הָיִיתִי עָשָׂבִים אֲנִי וְתִינוֹק אֶחָד שֶׁל בֵּית אַבְטִינָס וְרָאִיתִי אוֹתוֹ שֶׁבָּכָה וְרָאִיתִי אוֹתוֹ שֶׁשָּׂחַק אָמַרְתִּי לוֹ בְּנִי לָמָּה בָכִיתָה אָמַר לִי עַל כְּבוֹד בֵּית אַבָּא שֶׁנִּתְמַעֵט וְלָמָּה שָׂחַקְתָּה אָמַר לִי עַל הַכָּבוֹד הַמִּתְקַן לַצַּדִּיקִים לֶעָתִיד לָבֹא הֲרֵי מַעֲלָה עָשָׁן לְנָגְדִּי נוּמֵתִי לוֹ בְּנִי תַּרְאֶה לוֹ אָמַר לִי מָסוֹרֶת בְּיָדֵי מֵאֲבוֹתַי שֶׁלֹּא לְהַרְאוֹתוֹ לְבִירְיָיה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן נוּרִי פָּגְעוּ בִּי זְקֵן אֶחָד מִשֶּׁל בֵּית אַבְטִינָס אָמַר לִי רַבִּי לְשֶׁעָבַר הָיוּ בֵּית אַבָּא צְנוּעִין וְהָיוּ מוֹסְרִין אֶת הַמִּגְלָה הַזֹּאת אֵלּוּ לְאֵלּוּ וְעַכְשָׁיו שֶׁאֵינָן נֶאֱמָנִין הֵילַךְ אֶת הַמִּגְלָה וְתִזָּהֵר בָּהּ וּכְשֶׁבָּאתִי וְהִרְצִיתִי אֶת הַדְּבָרִים לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָא זָלְגוּ דְמָעָיו וְאָמַר מֵעַתָּה אֵין אָנוּ צְרִיכִין לְהַזְכִּירָן לִגְנַאי וְכוּלָּהֶן מָצְאוּ מַתְלָא לְדִבְרֵיהֶן חוּץ מִבֶּן קַמְצָר כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן אִלּוּ הֵן הַמְמוּנִין שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ ר' חִזְקִיָּה אָמַר ר' סִימוֹן וְרַבָּנָן חַד אָמַר כְּשֵׁירֵי כָּל דּוֹר וְדוֹר בָּא לִמְנוֹת וְהָרָנָה אָמַר מִי שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר מָנֶה מַה שֶּׁבְּדוֹרוֹ מַאן דְּאָמַר כְּשֵׁירֵי כָּל דּוֹר וְדוֹר בָּא לִמְנוֹת עַל פּוֹם הוּא אוֹמֵר וֶּבֶר צַדִּיק לִבְרָכָה מַאן דְּאָמַר שֶׁהָיָה בְּאוֹתוֹ הַדּוֹר מָנָה מַה שֶּׁבְּדוֹרוֹ עַל פּוֹם הוּא אוֹמֵר וְשֵׁם רְשָׁעִים יִרְקָב עַל מִי נֶאֱמַר וֶּבֶר צַדִּיק לִבְרָכָה עַל בֶּן קָטִין וַחֲבֵרָיו וְעַל כּוּלָּן הָיָה בֶּן זוֹמָא אוֹמֵר מִשָּׁלָךְ יִתְּנוּ לָךְ וּבִשְׁמְךָ קוֹרִין אוֹתָךְ וּבְשִׁבְחֵךְ מוֹשִׁיבִין אוֹתָךְ

[דף כ' ע"א]

וְאֵין שִׁכְחָה לִפְנֵי הַמָּקוֹם וְאֵין אָדָם נוֹגֵעַ בַּמּוּכָן לְךָ׃

פרק רביעי

הֲלָכָה א מַתְנִיתִין טָרַף בַּקְלִפֵּי וְהֶעֱלָה שְׁנֵי גוֹרָלוֹת אֶחָד כָּתוּב עָלָיו לַשֵּׁם וְאֶחָד כָּתוּב עָלָיו לַעֲזָאזֵל הַפְּנֵן בִּימִינוֹ וְרֹאשׁ בֵּית אָב מִשְּׁמֹאלוֹ אִם שֶׁל שֵׁם עָלָה בִּימִינוֹ הַפְּנֵן אוֹמֵר לוֹ אִישִׁי כֹּהֵן גָּדוֹל הַגְבֵּהַּ אֶת יְמִינְךָ וְאִם בִּשְׂמֹאלוֹ עָלָה רֹאשׁ בֵּית אָב אוֹמֵר לוֹ אִישִׁי כֹּהֵן גָּדוֹל הַגְבֵּהַּ אֶת שְׂמֹאלְךָ נְתָנָם עַל שְׁנֵי שְׂעִירִים וְאוֹמֵר לַיי חַטָּאת ר' יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר לֹא הָיָה צָרִיךְ לוֹמַר חַטָּאת אֶלָּא לַיי וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד׃

גְּמָרָא לֹא סוֹף דָּבָר קַלְפֵּי אֶלָּא אֲפִלּוּ קְלָתוֹת וְלָמָּה אָמְרוּ קַלְפֵּי כְּדֵי לַעֲשׂוֹת פַּמְבִּי לַדָּבָר וְיָבִיא שְׁנֵי חוּטִין אֶחָד שָׁחוֹר וְאֶחָד לָבָן וְיִקְשֹׁר עֲלֵיהֶם וְיֹאמַר זֶה לַשֵּׁם וְזֶה לַעֲזָאזֵל תַּלְמוּד לוֹמַר גּוֹרָל אֶחָד לַיי שֶׁיִּהֵא נִיכָּר שֶׁהוּא לַיי וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל שֶׁיִּהֵא נִיכָּר שֶׁהוּא שֶׁל עֲזָאזֵל וְיָבִיא שְׁנֵי צְרוֹרוֹת אֶחָד שָׁחוֹר וְאֶחָד לָבָן וְיִתֵּן עֲלֵיהֶם וְיֹאמַר זֶה לַשֵּׁם וְזֶה לַעֲזָאזֵל תַּלְמוּד לוֹמַר גּוֹרָל אֶחָד לַיי שֶׁיִּהֵא נִיכָּר שֶׁהוּא לַיי וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל שֶׁיִּהֵא נִיכָּר שֶׁהוּא לַעֲזָאזֵל וְיִכְתֹּב עֲלֵיהֶם וְיֹאמַר זֶה לַיי וְזֶה לַעֲזָאזֵל תַּלְמוּד לוֹמַר גּוֹרָל אֶחָד לַיי שֶׁיִּהֵא מוֹכִיחַ עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא לַיי לְעוֹלָם וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל שֶׁיִּהֵא מוֹכִיחַ עַל עַצְמוֹ שֶׁהוּא לַעֲזָאזֵל לְעוֹלָם הֲדָא אָמְרָה חֲקוּקִים הָיוּ וְתָנֵי כֵּן בְּשְׁתֵּי קַלְפָּיוֹת נִתְחַלְּקָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחַת שֶׁהַגּוֹרָלוֹת נְתוּנִין בְּתוֹכָהּ וְאַחַת שֶׁשְּׁמוֹת הַשְּׁבָטִים בְּתוֹכָהּ וּשְׁנֵי פְּרִחֵי כְהוּנָּה עוֹמְדִים מַה שֶּׁזֶּה מַעֲלֶה וְזֶה מַעֲלֶה זָכָה. בִּשְׁלֹשָׁה דְּבָרִים נִתְחַלְּקָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרָלוֹת בָּאוּרִים וְתוּמִים וּבְכָסָפִים הֲדָא הוּא דִכְתִיב וַיַּשְׁלֵךְ לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ גּוֹרָל לִפְנֵי ה' בַּמִּצְפָּה גּוֹרָל אֵלּוּ הַגּוֹרָלוֹת לִפְנֵי ה' אֵלּוּ אוּרִים וְתוּמִים בֵּין רַב לִמְעָט אֵלּוּ הַכְּסָפִים אָמַר רַבִּי אָבִין אִלְמָלֵא שֶׁנִּתַּן הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא חֵן בָּל מָקוֹם בְּעֵינֵי יוֹשְׁבָיו לֹא הָיְתָה אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל מִתְחַלֶּקֶת לְעוֹלָם. וְתָנֵי כֵּן ג' חִינִּין הֵן חֵן אִשָּׁה בְּעֵינֵי בַּעְלָהּ חֵן מָקוֹם בְּעֵינֵי יוֹשְׁבָיו חֵן מָקוֹם בְּעֵינֵי לוֹקְחָיו ר' אַבָּא בְּרֵיהּ דְּר' פַּפַּי רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ דְּסִכְנִין בְּשֵׁם לֵוִי אַף לָעָתִיד לָבֹא הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא עוֹשֶׂה כֵּן הֲדָא הוּא דִכְתִיב וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְגוֹ' וְנָתַתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר וְגוֹמֵר שֶׁהוּא בּוֹשֵׁר בְּחֶלְקוֹ שֶׁל חֲבֵירוֹ. נָגַע בְּהֶן בְּשֶׁהֵן לְמַטָּה וְנִתְעָרְבוּ

[דף כ' ע"ב]

אֵין הַשְּׂעִירִים כְּמִצְוָתָן וּמִשֶּׁהֶעֱלָה אוֹתָן נָגַע בָּהֶן וְנִתְעָרְבוּ הַשְּׂעִירִים כְּמִצְוָתָן וּבַעֲלֵייתוֹ נָגַע בָּהֶן וְנִתְעָרְבוּ אָמַר אִם שֶׁל שֵׁם יַעֲלֶה בִּימִינִי יִקְדֹּשׁ זֶה שֶׁעַל יְמִינִי קֹדֶשׁ אִם שֶׁל שֵׁם יַעֲלֶה בִּשְׂמֹאלִי יִקְדֹּשׁ זֶה שֶׁעַל שְׂמֹאלִי קֹדֶשׁ וַאֲפִלּוּ אִם אָמַר אִם שֶׁל שֵׁם יַעֲלֶה בִּימִינִי יִקְדֹּשׁ זֶה שֶׁעַל שְׂמֹאלִי קֹדֶשׁ אִם שֶׁל שֵׁם יַעֲלֶה בִּשְׂמֹאלִי יִקְדֹּשׁ זֶה שֶׁעַל יְמִינִי קֹדֶשׁ אֲבָל אִם אָמַר בֵּין שֶׁל שֵׁם יַעֲלֶה בִּימִינִי בֵּין שֶׁל שֵׁם יַעֲלֶה

בְּשְׁמָאלִי לֹא יְקַדֵּשׁ אֶלָּא זֶה שֶׁעַל יְמִינִי לֹא יְקַדֵּשׁ אֶלָּא זֶה שֶׁעַל שְׂמָאלִי לֹא קָדֵשׁ מִפְּנֵי מַה קוֹבְעָן בְּפֶה אָמְרָה הַתּוֹרָה גּוֹרְלוֹת גּוֹרְלוֹת שֶׁל כָּל דָּבָר יָכוֹל יִתֵּן שְׁנֵי גּוֹרָלוֹת עַל זֶה וּשְׁנֵי גּוֹרָלוֹת עַל זֶה תַּלְמוּד לוֹמַר גּוֹרָלוֹת גּוֹרָל אֶחָד לַיי וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל יָכוֹל יִתֵּן שֶׁל שֵׁם וְשֶׁל עֲזָאזֵל עַל זֶה וְשֶׁל שֵׁם וְשֶׁל עֲזָאזֵל עַל זֶה תַּלְמוּד לוֹמַר גּוֹרָל וְלֹא דָא קַדְמַיְיתָא. כֵּינִי יָכוֹל מִשֶּׁהוּא נוֹתֵן שֶׁל שֵׁם עַל שֶׁל שֵׁם וְשֶׁל עֲזָאזֵל עַל שֵׁם עֲזָאזֵל יַחֲזוֹר וְיַחֲלִיף תַּלְמוּד לוֹמַר גּוֹרָל א׳ לַיי אֵין כָּאן לַשֵּׁם אֶלָּא אֶחָד וְגוֹרָל אֶחָד לַעֲזָאזֵל וְאֵין כָּאן לַעֲזָאזֵל אֶלָּא אֶחָד צִיץ הָיָה כָּתוּב עָלָיו קֹדֶשׁ לַיי׳ קֹדֶשׁ מִלְּמַטָּן וְשֵׁם מִלְּמַעְלָן כְּמַלְּךְ שֶׁהוּא יוֹשֵׁב עַל כִּסֵּא דִּרְדּוֹר שֶׁלּוֹ וּדְכְוָותָהּ אֶחָד מִלְּמַטָּן וְשֵׁם מִלְּמַעְלָן אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר בֵּי רַבִּי יוֹסֵי אֲנִי רְאִיתִיו בְּרוֹמִי וְלֹא הָיָה כָּתוּב עָלָיו אֶלָּא שִׁיטָה אַחַת קֹדֶשׁ לַיי׳ וְנָתַן אַהֲרֹן אִם נָתַן זָר כָּשֵׁר וּדְכְוָותָהּ אִם הֶעֱלָה זָר פָּסוּל קַל וָחוֹמֶר מַה אִם נְתִינָה שֶׁכָּתוּב בָּהּ בְּנֵי אַהֲרֹן אִם נָתַן זָר כָּשֵׁר הָעֲלָיָה שֶׁאֵין כָּתוּב בָּהּ בְּנֵי אַהֲרֹן לֹא כָּל שֶׁכֵּן לֹא צוֹרְכָה דִּלֹּא נְתִינָה שֶׁהִיא מְעַכֶּבֶת אִם נָתַן זָר כָּשֵׁר הָעֲלָיָה שֶׁאֵינָהּ מְעַכֶּבֶת אִם הֶעֱלָה זָר פָּסוּל

[דף כ״א ע״א]

וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בַּר חֲקוֹלָא בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: הָעֲלָיָה מִתּוֹךְ קַלְפֵּי מְעַכֶּבֶת, אֵין נְתִינָה מְעַכֶּבֶת. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קוֹבְעָן אֲפִילּוּ בְּפֶה. סָבְרִין מֵימַר אֲפִילּוּ אֶחָד הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן, דּוּ אָמַר: אֲפִילּוּ אֶחָד הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר – נִיחָא. עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי: לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר גּוֹרָלוֹת? לְמִצְוָתוֹ! מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן – ״הַגּוֹרָל עוֹשֶׂה חַטָּאת וְאֵין הַשֵּׁם עוֹשֶׂהוּ חַטָּאת״! פְּתַר לָהּ, בְּמַצְלִיחַ בְּגוֹרָל. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יַנַּאי: לֹא הִגְרִיל וְלֹא נִתְוַדָּה – כָּשֵׁר, אֶלָּא שֶׁחִסֵּר מִצְוָה אַחַת. ״לַה״ – לְרַבּוֹת שָׁעִיר הַמִּשְׁתַּלֵּחַ שֶׁיְּהֵא פָּסוּל מִשּׁוּם מְחַסֵּר זְמַן. וְאִיתָא כַּיי דְּמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קוֹבְעָן אֲפִילּוּ בְּפֶה. סָבְרִין מֵימַר אֲפִילּוּ אֶחָד הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן דּוּ אָמַר אֲפִילּוּ אֶחָד הַיּוֹם וְאֶחָד לְמָחָר – נִיחָא, עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יַנַּאי, לְאֵי זֶה דָּבָר נֶאֱמַר גּוֹרָלוֹת? וְחָשׁ לוֹמַר שָׁמָּא יַעֲלֶה לַשֵּׁם, פְּתַר לָהּ בְּרוֹצֶה לְהַגְרִיל. שְׁנֵי שְׂעִירֵי יוֹם הַכִּפּוּרִים שֶׁשְּׁחָטָן בַּחוּץ, אִית תַּנַּיי תָּנֵי: חַיָּב. וְאִית תַּנַּיי תָּנֵי: פָּטוּר. אָמַר רַב חִסְדָּא: מַאן דְּאָמַר חַיָּב – שֶׁקָּרֵב הַשָּׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בִּפְנִים, מַאן דְּאָמַר פָּטוּר – בְּשֶׁלֹּא קָרַב

[דף כ״א ע״ב]

הַשָּׁעִיר הַנַּעֲשֶׂה בַּחוּץ. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: רַב חִסְדָּא בָּעֵי מְדַּמְתָּהּ לְפֶסַח, וְלֹא דָּמְיָא. אָמַר רַבִּי מָנָא בַּר תַּנְחוּם: רַבִּי לְעָזָר וְרַבִּי יוֹחָנָן תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: פֶּסַח שֶׁעִבֵּר זְמַנּוֹ, מַאֲלָיו הָיָה מִשְׁתַּנֶּה. בְּרַם הָכָא, בְּשְׁחִיטָה הוּא מִשְׁתַּנֶּה. מַאי כְּדוּון? מַאן דְּאָמַר חַיָּב – סָבְרִין מֵימַר הַגְרָלָה מְעַכֶּבֶת. מַאן דְּאָמַר פָּטוּר – סָבְרִין מֵימַר אֵין הַגְרָלָה מְעַכֶּבֶת. כְּלוּם יֵשׁ כָּאן לְשֵׁם אֶלָּא אֶחָד, אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל אָחוּי דְּרַבִּי בְּרֶכְיָה:

אוֹ זֶה אוֹ זֶה, מְשֻׁהָגְרִיל חַיָּב עַל שֵׁם וּפָטוּר עַל שֵׁם עֲזָאזֵל. אָמַר רַבִּי בָּא: וְהוּא שֶׁנָּתַן מַתָּנַת הַפָּר, אֲבָל אִם לֹא נָתַן מַתָּנַת הַפָּר – פָּטוּר, שֶׁשְּׁחִיטָתוֹ שֶׁל שָׂעִיר מְעַכֶּבֶת מַתַּן דָּמוֹ שֶׁל פָּר. רַבִּי בּוֹן בַּר חִיָּה בָּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעִירָה: שָׁחַט אֶת הַפָּר עַד שֶׁלֹּא יַגְרִיל, מַהוּ שֶׁיְּהֵא חַיָּב? אָמַר לֵיהּ: נִישְׁמְעִינָהּ מִן הָדָא – פַּר מְעַכֵּב אֶת הַשָּׂעִיר, הַשָּׂעִיר מְעַכֶּבֶת אֶת הַפָּר, הָדָא אָמְרָה: שָׁחַט אֶת הַפָּר עַד שֶׁלֹּא הִגְרִיל – חַיָּב. אִין תֵּימַר פָּטוּר, נִיתְנֵי אֵין הַשָּׂעִיר מְעַכֵּב אֶת הַפָּר! אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבְדִּימִי: הָדָא דְתֵימַר אֵין הַשָּׂעִיר מְעַכֶּבֶת אֶת הַפָּר בְּמַתָּנוֹת הַבַּדִּים, אֲבָל בְּמַתָּנוֹת הַפָּרֹכֶת – שָׂעִיר מְעַכֵּב אֶת הַפָּר. הֵיךְ עֲבִידָא? שֶׁאֵינוֹ יָכוֹל לִתֵּן מִדַּם הַפָּר עַל הַפָּרֹכֶת עַד שֶׁיִּתֵּן מִדַּם הַשָּׂעִיר עַל בֵּין הַבַּדִּים.

[דף כ"ב ע"א]

הֲלָכָה ב' מַתְנִיתִין – קָשַׁר לְשׁוֹן שֶׁל זְהוֹרִית בְּרֹאשׁ שָׂעִיר וְהֶעֱמִידוֹ כְּנֶגֶד בֵּית שִׁלּוּחוֹ, וְלַנִּשְׂחָט הַמִּשְׁתַּלֵּחַ כְּנֶגֶד בֵּית שְׁחִיטָתוֹ. בָּא לוֹ אֵצֶל פָּרוֹ שְׁנִיָּה, וְסוֹמֵךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו וּמִתְוַדֶּה. וְכָךְ הָיָה אוֹמֵר, אָנָּא הַשֵּׁם, עָוִיתִי פָּשַׁעְתִּי חָטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן עַם קְדוֹשֶׁיךָ. אָנָּא הַשֵּׁם כַּפֶּר נָא לָעֲוֹנוֹת וְלַפְּשָׁעִים וְלַחֲטָאִים, שֶׁעָוִיתִי וְשֶׁפָּשַׁעְתִּי וְשֶׁחָטָאתִי לְפָנֶיךָ אֲנִי וּבֵיתִי וּבְנֵי אַהֲרֹן עַם קְדוֹשֶׁךָ, כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ (וַיִּקְרָא טז, ל): כִּי בַיּוֹם הַזֶּה יְכַפֵּר עֲלֵיכֶם לְטַהֵר אֶתְכֶם מִכֹּל חַטֹּאתֵיכֶם לִפְנֵי ה' תִּטְהָרוּ. וְהֵן עוֹנִין אַחֲרָיו, בָּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד.

גְּמָרָא – רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר נַחְמָן בְּשֵׁם רַבִּי יוֹנָתָן: שָׁלֹשׁ לְשׁוֹנוֹת הֵן: שֶׁל שָׂעִיר בְּסָלַע וְשֶׁל מְצוֹרָע בְּשֶׁקֶל, וְשֶׁל פָּרָה בִּשְׁתֵּי סְלָעִים. אָמַר רַבִּי בָּא בַּר זַבְדָּא בְּשֵׁם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן חֲלַפְתָּא: שֶׁל פָּרָה בִּשְׁתֵּי סְלָעִים וּמֶחֱצָה, אִית דְּמַפְקִין לִישָּׁנָא בַּעֲשָׂרָה זוּזִין.

הֲלָכָה ג', מַתְנִיתִין – שְׁחָטוֹ וְקִבֵּל בַּמִּזְרָק אֶת דָּמוֹ, וּנְתָנוֹ לְמִי שֶׁהוּא מְמָרֵס בּוֹ עַל הָרִבּוֹד הָרְבִיעִי שֶׁבַּהֵיכָל, כְּדֵי שֶׁלֹּא יִקְרוֹשׁ. נָטַל מַחְתָּה וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ, וּפִנָּה גָּחָלִים אֵילָךְ וְאֵילָךְ, וְהוֹתָה מִן הַמְעֻכָּלוֹת הַפְּנִימִיּוֹת, וְיָרַד וְהִנִּיחָהּ עַל הָרִבּוֹד הָרְבִיעִי שֶׁבָּעֲזָרָה.

גְּמָרָא – כִּינִי מַתְנִיתָא עַל הָרִבּוֹד הָרְבִיעִי שֶׁבָּעֲזָרָה. תָּנֵי, שָׁחַט בַּחוּץ – חַיָּב. חָפַן בִּכְפָנִים – פָּטוּר. חָתָה וְהִקְטִיר וְנִשְׁפַּךְ הַדָּם – יָבִיא פַּר אַחֵר, וְנִכְנַס בְּדָמוֹ. עַד שֶׁלֹּא הִקְטִיר נִשְׁפַּךְ הַדָּם – חֲתָיָיה פְּסוּלָה הִיא וְהוּא צָרִיךְ לָחוּת כְּתְחִלָּה. פָּסַק עַד שֶׁלֹּא הִקְטִיר נִשְׁפַּךְ הַדָּם וְסָפַק מְשֻׁהִקְטִיר נִשְׁפַּךְ הַדָּם, לְהָבִיא פַּר אַחֵר וּלְהִכָּנֵס בְּדָמוֹ – אֵין אַתְּ יָכוֹל, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר עַד שֶׁלֹּא הִקְטִיר נִשְׁפַּךְ הַדָּם. וְהֵיא חֲתָיָיה פְּסוּלָה, וְהוּא צָרִיךְ לָחוּת כְּתְחִלָּה – אֵין אַתְּ יָכוֹל, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר מְשֻׁהִקְטִיר נִשְׁפַּךְ הַדָּם וְהֵיא חֲתָיָיה כְּשֵׁרָה, וְהוּא עוֹבֵר מִשֵּׁם הַכְנָסָה יִתְרָה וּבְטְלוּ הָעֲבוֹדוֹת. אַשְׁכָּחַת אָמַר: בְּטְלוּ עֲבוֹדוֹת שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם.

[דף כ"ב ע"ב]

שָׁחַט וּמֵת, אַחֵר מַהוּ שֶׁיִּפָּגֵם בְּדָמוֹ? רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: בַּפָּר אֲבָל לֹא בַּדָּם. רַבִּי חֲנִינָה וְרַבִּי יוֹנָתָן: תְּרֵיהוֹן אָמְרִין, אֲפִלּוּ בְּדָם, מִלְּתֵיהּ דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: אֲפִלּוּ בְּדָם. דְּאָמַר רַבִּי חֲנִינָה רַבִּי בָּא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוּדָה: אֲפִלּוּ בְּדָם. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שָׁאַל: חָפַן וּמֵת, מַהוּ שֶׁיִּפָּגֵם בְּחָפְנָיו? מַה צְרִיכָא לֵיהּ, בְּחָפְנָיו, דִּכְתִיב "וּמִלֹּא חָפְנָיו", בְּרַם הָכָא לֵית כְּתִיב "בְּדָמוֹ", פְּשִׁיטָא לֵיהּ אֲפִלּוּ בְּדָם.

הֲלָכָה ד' מַתְנִיתִין – בְּכָל יוֹם הָיָה חוֹתֶה בְּשֶׁל כֶּסֶף וּמְעָרֶה בְּתוֹךְ שֶׁל זָהָב, וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֶׁל זָהָב וּבָהּ הָיָה מַכְנִיס. בְּכָל יוֹם חוֹתֶה בְּשֶׁל אַרְבַּעַת קַבִּין וּמְעָרֶה בְּתוֹךְ שֶׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֶׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין וּבָהּ הָיָה מַכְנִיס. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם חוֹתֶה בְּשֶׁל סְאָה וּמְעָרֶה בְּתוֹךְ שֶׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וְהַיּוֹם חוֹתֶה בְּשֶׁל שְׁלֹשֶׁת קַבִּין, וּבָהּ הָיָה מַכְנִיס. בְּכָל יוֹם הָיְתָה כְּבֵדָה, וְהַיּוֹם קַלָּה. בְּכָל יוֹם הָיְתָה יָדָהּ קְצָרָה, וְהַיּוֹם אֲרֻכָּה. בְּכָל יוֹם הָיָה זְהָבָהּ יָרוֹק, וְהַיּוֹם אָדֹם, דִּבְרֵי רַבִּי מְנַחֵם:

גְּמָרָא – כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן: נִתְפַּזֵּר מִמֶּנָּה כְּקֶב גֶּחָלִים הָיָה מְכַבְּדָן לָאַמָּה וּבְשַׁבָּת כּוֹפִין עָלָיו פְּסַכְתֵּר. בְּכָל יוֹם הָיְתָה כְּבֵדָה וְהַיּוֹם קַלָּה שֶׁלֹּא לְיַגְּעוֹ, בְּכָל יוֹם הָיְתָה יָדָהּ קְצָרָה וְהַיּוֹם אֲרֻכָּה שֶׁלֹּא לְיַגְּעוֹ, בְּכָל יוֹם לֹא הָיָה בָּהּ אַמָּה גְמוּדָה וְהַיּוֹם הָיָה בָּהּ אַמָּה וּמֶחֱצָה כְּדֵי שֶׁתְּהֵא הַזְּרוֹעַ מְסַיַּעַת, בְּכָל יוֹם לֹא הָיָה בָּהּ נַרְתִּיק וְהַיּוֹם הָיָה בָּהּ נַרְתִּיק כְּדֵי שֶׁלֹּא תִכָּבֶה, וְאֵינוֹ חוֹצִין? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בּוֹן: קוֹבְעוֹ בַּמַּסְמֵר. שְׁבָעָה וְזָהֳבִים הֵן: זָהָב טוֹב, זָהָב טָהוֹר, זָהָב סָגוּר, זָהָב מוּפָז, זָהָב מְזֻקָּק, זָהָב שָׁחוּט, זָהָב פַּרְוִוים. זָהָב טוֹב – כְּמַשְׁמָעוֹ, "וְזָהָב בָּאָרֶץ הַהִיא טוֹב". אָמַר רַבִּי יִצְחָק: טִיבוֹי דּוּ בְּבֵיתֵיהּ טִיבוֹ דּוּ בְּלֶוְיָתֵיהּ. זָהָב טָהוֹר – שֶׁמַּכְנִיסִין אוֹתוֹ לְאוּר וְאֵינוֹ חָסֵר כְּלוּם. וְאָתְיָא כִּדְתָנֵי, מַעֲשֶׂה בִּמְנוֹרַת זָהָב שֶׁעָשָׂה מֹשֶׁה בַּמִּדְבָּר וְהָיְתָה יְתֵרָה דִּינָר זָהָב, וְהִכְנִיסוּהָ לְכוּר שְׁמוֹנִים פַּעַם וְלֹא חֲסֵרָה כְּלוּם. וְיָאוּת עַד דְּלֹא יָקוּם עַל בָּרְרֵיהּ הוּא חָסֵר סַגִּין, מִן דּוּ קָיֵם עַל בָּרְרֵיהּ לֹא חָסֵר כְּלוּם. זָהָב סָגוּר – שֶׁהָיָה מַכְנִיס בְּעַד כָּל הַזָּהָבִים שֶׁהָיוּ שָׁם. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: כְּתִיב (דִּבְרֵי הַיָּמִים–א כט, ד): "וְשִׁבְעַת אֲלָפִים כִּכַּר כֶּסֶף מְזֻקָּק לְטוֹחַ קִירוֹת הַבָּתִּים". וּכְתִיב (מְלָכִים–א ו, כב): "וְאֶת כָּל הַבַּיִת צִפָּה זָהָב", וְאַתְּ אָמַר אֶבֶן?! אֶלָּא שֶׁהָיָה מַכְנִיס בְּעַד כָּל הַזָּהָבִים שֶׁהָיוּ שָׁם. מוּפָז – רַבִּי פַּטְרוֹקִי אַחוּהָ דְּרַבִּי דְּרוֹסָא בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר בִּינָה:

[דף כ"ג ע"א]

דּוֹמֶה לְאֵשׁ מַצֶּתֶת בְּנָפְרִית. אָמַר רַבִּי אָבִין: לְשֵׁם מְקוֹמוֹ הוּא נִקְרָא זָהָב מֵאוּפָּז. זָהָב מְזֻקָּק – שֶׁהָיוּ מְחַתְּכִין אוֹתוֹ כְּזֵיתִים וְטָחִים אוֹתוֹ בְּצֵק וּמַאֲכִילִין אוֹתָן לְנָעֲמִיּוֹת, וְהֵן מְסַנְּנוֹת אוֹתָן. וְיֵשׁ אוֹמְרִים:

שֶׁהָיוּ טוֹמְנִין אוֹתוֹ בְּזֶבֶל שִׁבְעָה שָׁנִים. זָהָב שָׁחוּט – שֶׁהָיָה נִמְשָׁךְ כְּשַׁעֲוָה. אַדְרִינוּם הָיָה לוֹ מִשְׁקַל בֵּיצָה. דוֹקְלְטִינוּם הָיָה לוֹ מִשְׁקַל דִּינָר גּוֹרְדִינוֹן. זָהָב פַּרְוִים – רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: אָדוֹם, דּוֹמֶה לְדָמוֹ שֶׁל פַּר. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זָהָב שֶׁהוּא עוֹשֶׂה פֵּרוֹת, כַּיי דְּתָנֵינַן תַּמָּן – וְגֶפֶן שֶׁל זָהָב הָיְתָה עוֹמֶדֶת עַל פִּתְחוֹ שֶׁל הֵיכָל. אָמַר רַבִּי אַחָא בַּר יִצְחָק: בְּשָׁעָה שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ צָר כָּל מִינֵי אִילָנוֹת לְתוֹכוֹ, וּבְשָׁעָה שֶׁהָיוּ אֵלּוּ שֶׁבַּחוּץ עוֹשִׂין פֵּרוֹת, הָיוּ אֵלּוּ שֶׁבִּפְנִים עוֹשִׂין פֵּרוֹת, הַדָּא הוּא דִכְתִיב (יְשַׁעְיָה לה, ב): "פָּרֹחַ תִּפְרַח וְתָגֵל אַף גִּילַת וְרַנֵּן" וְגוֹ'. אֵימָתַי יָבְשׁוּ? אָמַר רַבִּי יִצְחָק חִינָּנָא בַּר יִצְחָק: בְּשָׁעָה שֶׁהֶעֱמִיד מְנַשֶּׁה צֶלֶם בַּהֵיכָל – יָבְשׁוּ, דִכְתִיב (נַחוּם א, ד): "וּפָרַח לְבָנוֹן אָמְלָל".

הֲלָכָה ה' מַתָּנִיתִין – בְּכָל יוֹם מַקְרִיב פָּרָם בְּשַׁחֲרִית וּפָרָם בֵּין הָעַרְבַּיִם, וְהַיּוֹם מוֹסִיף מִלֹּא חָפְנָיו. בְּכָל יוֹם הָיְתָה דַקָּה, וְהַיּוֹם דַּקָּה מִן הַדַּקָּה. בְּכָל יוֹם כֹּהֲנִים עוֹלִים בְּמִוְזָרְחוֹ שֶׁל כֶּבֶשׁ וְיוֹרְדִין בְּמַעֲרָבוֹ, וְהַיּוֹם כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹלֶה בָּאֶמְצַע וְיוֹרֵד בָּאֶמְצַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם כֹּהֵן גָּדוֹל עוֹלֶה בָּאֶמְצַע וְיוֹרֵד בָּאֶמְצַע. בְּכָל יוֹם כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַכִּיּוֹר, וְהַיּוֹם מִן הַקֵּיתוֹן שֶׁל זָהָב. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, לְעוֹלָם כֹּהֵן גָּדוֹל מְקַדֵּשׁ יָדָיו וְרַגְלָיו מִן הַקֵּיתוֹן שֶׁל זָהָב.

גְּמָרָא – פִּטּוּם הַקְּטֹרֶת: הַצָּרִי, וְהַצִּפּוֹרֶן, הַחֶלְבְּנָה, וְהַלְּבוֹנָה מִשְׁקַל שִׁבְעִים שִׁבְעִים מָנֶה, מוֹר וּקְצִיעָה, שִׁבֹּלֶת נֵרְדְּ וְכַרְכֹּם – מִשְׁקַל שִׁשָּׁה עָשָׂר שִׁשָּׁה עָשָׂר מָנֶה, קִשְׁטְ – שְׁנֵים עָשָׂר, קְלוּפָּהּ – שְׁלֹשָׁה, קִנּוּן מִתְּשְׁעָה, נִמְצֵאתָ אוֹמֵר: שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וְחֲמֵשׁ מָנִים הָיוּ כְּנֶגֶד יְמוֹת הַשָּׁנָה. וּשְׁלֹשָׁה שֶׁל אוֹתוֹ הַיּוֹם, הֲדָא הִיא דְתָנֵינַן: וְהַיּוֹם מוֹסִיף מִלֹּא חָפְנָיו, כַּרְשִׁינָה תִּשְׁעָה קַבִּין, יֵין קַפְרִיסִין שְׁלֹשָׁה תְּאִין וּשְׁלֹשָׁה קַבִּין, אִם אֵין לוֹ יֵין קַפְרִיסִין מֵבִיא חֲמַר חִוָּרִין עַתִּיק, מֶלַח סְדוֹמִית רֹבַע מַעֲלֶה עָשָׂן כָּל שֶׁהוּא. רַבִּי נָתָן אוֹמֵר: אַף כִּפַּת הַיַּרְדֵּן כָּל שֶׁהוּא. נָתַן בָּהּ דְּבַשׁ – פְּסָלָהּ. חִפֵּר בָּהּ אַחַת מִמַּמְתָּנֶיהָ – חַיָּב מִיתָה. תָּנֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הַצָּרִי אֵינוֹ אֶלָּא שָׂרַף שֶׁל עֲצֵי קְטָף, בּוֹרִית בַּרְשִׁינָה לָמָּה הָיְתָה בָּאָה? שֶׁבָּהּ שְׁפִין אֶת הַצִּפּוֹרֶן מִפְּנֵי שֶׁהִיא נָאָה. יֵין קַפְרִיסִין לָמָּה הִיא בָאָה? שֶׁבָּהּ שׁוֹרִין אֶת הַצִּפּוֹרֶן מִפְּנֵי שֶׁהִיא עַזָּה. וְהֲלֹא מֵי רַגְלַיִם יָפִין לָהּ? אֶלָּא שֶׁאֵין מַכְנִיסִין רֵיחַ רַע לַעֲזָרָה מִפְּנֵי הַכָּבוֹד. וּכְשֶׁהָיָה מֵיַדַּק הָיָה אוֹמֵר: 'הָדֵק הֵיטֵב, הָדֵק הֵיטֵב' – שֶׁהַקּוֹל יָפֶה לַבָּשָׂמִים. חִפֵּר בָּהּ אַחַת מִמַּמְתָּנֶיהָ אוֹ שָׁנַתַן בָּהּ מְעַט דְּבַשׁ הָיְתָה פְּסוּלָה, לֹא נָתַן לְתוֹכָהּ מֶלַח, אוֹ שֶׁנָּתַן לְתוֹכָהּ מַעֲלֶה עָשָׂן – נִתְחַיֵּב מִיתָה. אָמַר רַבִּי זְעִירָה: וְעוֹבֵר מִשּׁוּם הַכְנָסָה יִתְרָה. תָּנֵי בַּר קַפָּרָא: הַפַּטְמִין שֶׁבִּירוּשָׁלַיִם הָיוּ אוֹמְרִים: אִילּוּ הָיָה נוֹתֵן לְתוֹכָהּ מְעַט דְּבַשׁ לֹא הָיָה כָּל הָעוֹלָם כֻּלּוֹ יָכוֹל לַעֲמֹד בְּרֵיחָהּ. תָּנֵי, פִּטְמָהּ חָצִיָּם – כְּשֵׁרָה, שְׁלֹשִׁים וְרִבְּעִים לֹא שָׁמַעְנוּ. רַבִּי אוֹמֵר: כְּמִדָּתָהּ הָיְתָה כְּשֵׁרָה,

[דף כ"ג ע"ב]

וְדָא דְּאַתְּ מַר: פִּטְמָהּ חֲצָיִם בְּשָׁרָה – חֲצִי כָּל סַמְמָן וְסַמְמָן. אַחַת לְשִׁשִּׁים לְשִׁבְעִים שָׁנָה הִיא הָיְתָה בָּאָה חֲצָיִם מִן הַשִּׁירַיִם, הֲדָא הִיא מוֹתָר הַקְּטֹרֶת, מַה הָיוּ עוֹשִׂין בָּהּ? תָּנֵי, הִקְטִיר כַּזַּיִת בַּחוּץ – חַיָּב. פְּחוֹת מִכַּזַּיִת בִּפְנִים – פָּטוּר. רַבִּי זְעֵירָה בְּשֵׁם רַב יִרְמְיָה: נִפְטְרוּ הַצְּבּוּר יְדֵי חוֹבָתָן. רַבִּי יוֹסֵי בֵּי רַבִּי בוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יִרְמְיָה: מִן מַה דְּתָנֵי הִקְטִיר כַּזַּיִת בַּחוּץ חַיָּב, מִינָּהּ אַתְּ שְׁמַע פְּחוֹת מִכַּזַּיִת בִּפְנִים פָּטוּר. "דַּקָּה" מַה תַלְמוּד לוֹמַר? לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר: "וְשָׂחַקְתָּ מִמֶּנָּה הָדֵק", אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר "דַּקָּה"? שֶׁתְּהֵא דַּקָּה מִן הַדַּקָּה! כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? מַפְרִישׁ שְׁלֹשֶׁת מָנִים מֵעֶרֶב יוֹם הַכִּפּוּרִים וּמַחֲזִירָן לַמַּכְתֶּשֶׁת, כְּדֵי לְמַלְּאוֹת מִמֶּנָּה חָפְנָיו כְּדֵי לְקַיֵּם בָּהּ דַּקָּה מִן הַדַּקָּה. אָמַר רַבִּי יוֹנָה: חוּץ מִקְּדוּשׁ הָרִאשׁוֹן. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: וַאֲפִילוּ מִקְּדוּשׁ הָרִאשׁוֹן. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹנָה – כָּל הַכֵּלִים שֶׁהָיוּ בַּמִּקְדָּשׁ הָיוּ רְאוּיִין לְקִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם! פָּתַר לָהּ חוּץ מִקְּדוּשׁ הָרִאשׁוֹן. מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יוֹסָה – הַכִּיּוֹר וְהַכַּן מְעַכְּבִין! פָּתַר לָהּ: מְקוֹמָן מְעַכֵּב.

הֲלָכָה ו' מַתְנִיתִין – בְּכָל יוֹם הָיוּ שָׁם אַרְבַּע מַעֲרָכוֹת, וְהַיּוֹם חֲמִשָּׁה, דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם שָׁלֹשׁ, וְהַיּוֹם אַרְבַּע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, בְּכָל יוֹם שְׁתַּיִם, וְהַיּוֹם שָׁלֹשׁ.

גְּמָרָא – מַה טַעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? "וְהָאֵשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוּקַד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה" – זוֹ מַעֲרֶכֶת קְיוּמֵי אֵשׁ. "וּבִעֵר עָלֶיהָ הַכֹּהֵן" – זוֹ מַעֲרֶכֶת אֵיכּוּל אֵיבָרִין וּפְדָרִים. "וְעָרַךְ עָלֶיהָ הָעוֹלָה" – זוֹ מַעֲרֶכָה גְּדוֹלָה. "וְהִקְטִיר עָלֶיהָ חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים" – זוֹ קְטֹרֶת. וְלֵית לְרַבִּי יוֹסָה מַעֲרֶכֶת אֵיכּוּל אֵיבָרִין. וְלֵית לְרַבִּי יוּדָה: מַעֲרֶכֶת קְיוּמֵי אֵשׁ. מַה מְקַיֵּם רַבִּי יְהוּדָה אֵשׁ תָּמִיד? אֵשׁ שֶׁאָמַרְתִּי לְךָ תְּהֵא תָמִיד – לֹא תְּהֵא אֶלָּא עַל מִזְבֵּחַ הַחִיצוֹן. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: הָאֵיבָרִין וְהַפְּדָרִים שֶׁלֹּא נִתְאַכְּלוּ מְבָעֲרִב – עוֹשֶׂה אוֹתָן מְדוּרָה, וְשׁוֹרְפָן בִּפְנֵי עַצְמָן, וְדוֹחִין עֲלֵיהֶן אֶת הַשַּׁבָּת. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא: מַתְנִיתָא אָמְרָה כֵּן, בְּכָל יוֹם הָיוּ שָׁם אַרְבַּע מַעֲרָכוֹת, מַה אַתְּ שְׁמַע מִינָּהּ? אָמַר רַבִּי מָנָא: וְהַיּוֹם חֲמִשָּׁה. רַבִּי בוֹן בַּר חִיָּה בְּעָא קוֹמֵי רַבִּי זְעֵירָה: דָּבָר שֶׁאֵינוֹ מְעַכֵּב – דּוֹחֶה. אָמַר לֵיהּ: עֲדַי הַחֹדֶשׁ הָרֵי

[דף כ"ד ע"א]

אֵינָן מְעַכְּבִין וְדָחִין, דְּתָנֵינַן תַּמָּן, שֶׁעַל מַהֲלָךְ לַיְלָה וְיוֹם מְחַלְּלִין אֶת הַשַּׁבָּת וְיוֹצְאִין לְעֲדוּת הַחֹדֶשׁ. מִנַּיִן לְמַעֲרֶכֶת יוֹם הַכִּפּוּרִים? רַבִּי יִרְמְיָה בְּשֵׁם רַבִּי פְּדָת: "נַחֲלֵי" – מַה תַלְמוּד לוֹמַר "אֵשׁ"? שֶׁהִיא בְטֵלָה עַל גַּבֵּי גֶּחָלֶיהָ. "נַחֲלֵי" יָכוֹל עוֹמְמוֹת? תַּלְמוּד לוֹמַר "אֵשׁ". אִי אֵשׁ יָכוֹל שַׁלְהֶבֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר "נַחֲלֵי אֵשׁ". הָא כֵּיצַד? מִן הַלּוֹחֲשׁוֹת הַלָּלוּ. וּמִנַּיִן שֶׁתְּהֵא הָאֵשׁ בְּטֵלָה עַל גַּבֵּי גֶּחָלִים? תַּלְמוּד לוֹמַר "נַחֲלֵי

אֵשׁ". רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: אֵין לָהֶם הַפָּנִים נִפְסָל בִּשְׁעַת מַפָּעוֹת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: לָהֶם הַפָּנִים נִפְסָל בִּשְׁעַת מַפָּעוֹת. רַבִּי חִיָּה בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "כַּאֲשֶׁר יַחֲנוּ בֵּן יִסְעוּ" – מַה בַּחֲנָיָתָם אֵינוֹ נִפְסָל אַף בִּנְסִיעָתָם אֵינוֹ נִפְסָל. רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "וְנָסַע אֹהֶל מוֹעֵד מַחֲנֵה הַלְוִיִּם בְּתוֹךְ הַמַּחֲנֹת (בַּמִּדְבָּר ב, יז) – בְּבִתּוֹךְ הַמַּחֲנוֹת. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא רַבִּי אַמִּי בְּשֵׁם רַבִּי אֶלְעָזָר: הַשּׁוֹרֵף קָדָשִׁים בַּחוּץ בִּשְׁעַת מַפָּעוֹת לוֹקֶה. אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: קָדָשִׁים נִדְחִין בִּשְׁעַת מַפָּעוֹת, טְמֵאִים פְּרוּשִׁים כָּל אֶחָד וְאֶחָד בִּמְחִצָּתוֹ. אָמַר רַבִּי יוֹסָה: תְּדִירָא הָא מִילְּתָא בְּפוּמֵהוֹן דְּרַבָּנָן, נִסְתַּלְּקוּ הַפָּרָכֶת חֲתִירוּ הַמְּחִצּוֹת לְזָבִין וְלַמְצוֹרָעִין. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין וּמַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְדֵין, מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "תָּמִיד" – תָּמִיד אַפִּילּוּ בְּשַׁבָּת. "תָּמִיד" – אַף בְּטֻמְאָה. מַתְנִיתָא מְסַיְּעָא לְרַבִּי יוֹחָנָן "לֹא תִכְבֶּה" – אַף בַּמַּפָּעוֹת. בִּשְׁעַת מַפָּעוֹת מַה הָיוּ עוֹשִׂין לָהּ? הָיוּ כוֹפִין עָלֶיהָ פִּסְכְּתֵר; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף בִּשְׁעַת מַפָּעוֹת הָיוּ מְדַשְּׁנִין אוֹתָהּ שֶׁנֶּאֱמַר (בַּמִּדְבָּר ד, יג): "וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ וּפָרְשׂוּ עָלָיו בֶּגֶד אַרְגָּמָן"; הָא אִילּוּ הָיָה הַמִּזְבֵּחַ דָּלִיק לֹא הָיָה בֶּגֶד אַרְגָּמָן נִשְׂרָף? מַה עָבַד לָהּ רַבִּי יוּדָה? פִּסְכְּתֵר הָיוּ כוֹפִין עָלָיו מִלְמַעְלָה, מַה מְקַיֵּם רַבִּי יוּדָה "וְדִשְּׁנוּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ"? – וְיִרְווּזוּ! כַּיי דְּאָמַר רַבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי: "וְאָכַל וְשָׂבֵעַ וְדָשֵׁן".

פֶּרֶק חֲמִישִׁי

הֲלָכָה א' מַתְנִיתִין – הוֹצִיאוּ לוֹ אֶת הַבַּף וְאֶת הַמַּחְתָּה, וְחָפַן מְלֹא חָפְנָיו וְנָתַן לְתוֹךְ הַבַּף, הַגָּדוֹל לְפִי גָדְלוֹ, וְהַקָּטָן לְפִי קָטְנוֹ, וְכָךְ הָיְתָה מִדָּתָהּ. נָטַל אֶת הַמַּחְתָּה

[דף כ"ד ע"ב]

בִּימִינוֹ וְאֶת הַבַּף בִּשְׂמֹאלוֹ. הָיָה מְהַלֵּךְ בַּהֵיכָל, עַד שֶׁמַּגִּיעַ לְבֵין שְׁתֵּי הַפָּרוֹכוֹת הַמַּבְדִּילוֹת בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים, וּבֵינֵיהֶן אַמָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, לֹא הָיְתָה שָׁם אֶלָּא פָּרֹכֶת אַחַת בִּלְבָד, שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת כו, לג) "וְהִבְדִּילָה הַפָּרֹכֶת לָכֶם בֵּין הַקֹּדֶשׁ וּבֵין קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים".

גְּמָרָא – וְלֹא כְּבָר תְּנִינָתָהּ: נָטַל אֶת הַמַּחְתָּה וְעָלָה לְרֹאשׁ הַמִּזְבֵּחַ. כְּנֵי מַתְנִיתָא: אֶת הַבַּף וְאֶת הַבָּזְךְ, מַהוּ כַּף מֵגִים? אָמַר רַבִּי יוֹסָה: הֲדָא אָמְרָה כְּלִי חוֹל הוּא. אֵין תֵּימַר כְּלִי קֹדֶשׁ דָּבָר שֶׁקִּדֵּשׁ בִּכְלִי כַּפָּרָה, דְּאִיתְפַּלְגוּן: פִּטְמָהּ בְּחַלִּין, רַבִּי יוֹסָה בֶּן חֲנִינָה אָמַר: פְּסוּלָה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי אָמַר: כְּשֵׁרָה. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה? "קֹדֶשׁ הִיא" – שֶׁתְּהֵא הֲבָאָתָהּ בַּקֹּדֶשׁ. מַאי טַעֲמָא דְּרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: "קֹדֶשׁ הִיא" – שֶׁתְּהֵא בָאָה מִתְּרוּמַת הַלִּשְׁכָּה. אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן: אַתְיָא דְּרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה כְּשִׁמְאֵל, וּדְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי כִּרְבִּי יוֹחָנָן, דְּתַנִּינָן: הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו וְהָיוּ בָהֶן דְּבָרִים רְאוּיִין לְקָרְבָּנוֹת

צִבּוּר. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: קְטוֹרֶת. אָמַר רַבִּי הוֹשַׁעְיָה: תִּפְתַּר בְּאוּמָן מִשָּׁל בֵּית אַבְטִינָס שֶׁהָיָה נוֹטֵל בְּשָׂכָרוֹ קְטוֹרֶת, וּדְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר רַבִּי חוֹנָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל: מַכְתֶּשֶׁת עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּלִי שָׁרֵת לַקֹּדֶשׁ. אָמַר רַבִּי יוֹסָה בֵּי רַבִּי בוֹן: אָמְרָהּ רַבִּי הוּנָה קוֹמֵי רַבִּי יוֹסָה: דָּבָר שֶׁקִּדֵּשׁ בַּכְּלִי נִפְדֶּה. אָמַר לֵיהּ: וְלָאו שְׁמוּאֵל הוּא? וּשְׁמוּאֵל אָמַר: קַל הוּא בַּמּוֹתָר. דְּאִיתְפַּלְגוּן: הוֹתִירוּ תְּמִידִין. שְׁמוּאֵל אָמַר: נִפְדִּין כִּתְמִימִין. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: נִפְדִּין כִּפְסוּלֵי הַמֻּקְדָּשִׁין. הוֹתִירוּ שְׁעִירִים, עַל דַּעְתֵּיהּ דִּשְׁמוּאֵל,

[דף כ"ה ע"א]

אִם עוֹלָה נִפְדֵּית, לֹא כָל שֶׁכֵּן חַטָּאת? עַל דַּעְתֵּיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: רַבִּי זְעֵירָא אָמַר: יִרְעוּ. אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר רַב יִצְחָק: מְקַיְּצִים בָּהּ אֶת הַמִּזְבֵּחַ. וְקַשְׁיָא יֵשׁ חַטָּאת קְרֵבָה עוֹלָה? אָמַר רַבִּי יוֹסָה: שַׁנְיָא הִיא שֶׁאֵין קָרְבָּנוֹת צִבּוּר נִקְבָּעִין אֶלָּא בִּשְׁחִיטָה. אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָה בֶּן תְּרַדְיוֹן: תְּנֵי בֵּית דִּין הוּא עַל הַמּוֹתָרוֹת שֶׁיִּקְרְבוּ עוֹלוֹת. מִלֹּא קֶמְצוֹ, יָכוֹל מָלֵא קֶמְצוֹ מְבוֹרִין, תַּלְמוּד לוֹמַר "בְּקֶמְצוֹ", אִי בְּקֶמְצוֹ יָכוֹל יִקְמֹץ בְּרֹאשֵׁי אֶצְבְּעוֹתָיו? תַּלְמוּד לוֹמַר: "מְלֹא קֶמְצוֹ", הָא כֵּיצַד? חוֹפֶה אֶת פַּס יָדוֹ בְּמַחֲבַת וּבְמַרְחֶשֶׁת וּמוֹחֵק בְּאֶצְבָּעוֹ מִלְמַעְלָן לְמַטָּן. תַּמָּן אַתְּ אָמַר "מְלֹא קֶמְצוֹ" בְּקֶמְצוֹ, וְהָכָא אַתְּ אָמַר "מְלֹא קֶמְצוֹ"? רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי? מַה לְהַלָּן מַקִּין הֶחָסֵר פָּסוּל, וְהָכָא מַקִּין הֶחָסֵר פָּסוּל.

[דף כ"ה ע"ב]

חֲפָנִים מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה כִּכְלִי שָׁרֵת לַקֹּדֶשׁ? אַחֵר מַהוּ שֶׁיַּחְפּוֹן וְיִתֵּן לְתוֹךְ חֲפָנָיו? מַהוּ שֶׁיֵּעָשֶׂה מִדָּה לְחֲפָנָיו? בְּכָל חֲפָנִים מִשַּׁעֲרִין אוֹ אֵין מִשַּׁעֲרִין אֶלָּא בְּחֲפָנָיו? רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי שָׁאַל: חָפַן וָמֵת, אַחֵר מַהוּ שֶׁיִּפְגֹּם בְּחֲפָנָיו. אֵין תֵּימַר חֲפָנִים עָשׂוּ אוֹתָן כִּכְלִי שָׁרֵת לַקֹּדֶשׁ, הֲדָא אָמְרָה חָפַן וָמֵת אֵין אַחֵר נִכְנָס בְּחֲפָנָיו, אֵין אַחֵר חוֹפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹךְ חֲפָנָיו. וְעוֹשִׂין מִדָּה לְחֲפָנָיו וְאֵין מְעַשְּׂרִין בְּכָל חֲפָנִים. אֵין תֵּימַר חֲפָנִים לֹא עָשׂוּ אוֹתָן כִּכְלִי שָׁרֵת לַקֹּדֶשׁ, הֲדָא אָמְרָה: חָפַן וָמֵת אֶחָד נִכְנָס בְּחֲפָנָיו אַחֵר, חוֹפֵן וְנוֹתֵן לְתוֹךְ חֲפָנָיו וְאֵין עוֹשִׂין מִדָּה לְחֲפָנָיו, וּמְשַׁעֲרִין בְּכָל חֲפָנִים הַגָּדוֹל לְפִי גָּדְלוֹ, אֲפִילוּ כְּבֶן קִמְחִית שֶׁהָיְתָה יָדוֹ מַחְזֶקֶת כְּאַרְבַּעַת קַבִּין, וְהַקָּטָן לְפִי קוֹטְנוֹ, אֲפִילוּ כְּבֶן גַּמְלָא שֶׁלֹּא הָיְתָה יָדוֹ מַחְזֶקֶת אֶלָּא כִּשְׁנֵי זֵיתִים, הִלּוּךְ בְּזָר מַהוּ? חִזְקִיָּה אָמַר: הִלּוּךְ בְּזָר – כָּשֵׁר. רַבִּי יַנַּאי אָמַר: הִלּוּךְ בְּזָר פָּסוּל.

מַתְנִיתָא פְּלִיגָא עַל רַבִּי יַנַּאי, קִבֵּל בִּימִינוֹ וְנָתַן בִּשְׂמֹאלוֹ יַחֲזִיר לִימִינוֹ,

[דף כ"ו ע"א]

וּשְׂמֹאלוֹ לֹא כְזָר הִיא? תִּפְתַּר שֶׁהָיְתָה שְׂמֹאלוֹ כְּלֵפֵי לְפָנִים. אָמַר רַבִּי בָּא: וַאֲפִילוּ תֵּימַר כְּלַפֵּי לַחוּץ – שַׁנְיָא הִיא הִלּוּךְ בְּזָר, וְשַׁנְיָא הִיא מֵאֵלָיו. אָמַר רַבִּי זְעֵירָה: פְּשִׁיטַת יָד לֹא עָשׂוּ אוֹתָהּ כְּהִלּוּךְ. מַתְנִיתָא

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת נְגָעִים פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. הַבָּא כֻּלּוֹ נֶגַע - יַסְגִּיר. עָמַד בּוֹ שְׁבוּעַ אֶחָד - נוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ שֵׁנִי. עָמַד בּוֹ שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת, אוֹ שֶׁכָּנַס וּפָשָׂה בְּסוֹף שָׁבוּעַ - הֲרֵי זוֹ חוֹלֶץ אֶת כֻּלּוֹ. נֶגַע כִּשְׁנֵי גְרִיסִין בְּסוֹף שָׁבוּעַ וּפָרַח בְּכֻלּוֹ - הֲרֵי זֶה חוֹלֵץ אֶת כֻּלּוֹ. אֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ לְבָנוֹת אַחֵר תַּחְתָּיו, וְלֹא עוֹד אֶלָּא אֲפִלּוּ נִרְאָה בּוֹ נֶגַע בְּרוּחַ אַחַת - הֲרֵי חוֹלֵץ אוֹתָהּ הָרוּחַ, וְאֵין מְחַיְּבִים אוֹתוֹ לְבָנוֹת אַחֶרֶת תַּחְתֶּיהָ. אִם בָּנָאוֹ וְאַחַר כָּךְ נִרְאָה בּוֹ נֶגַע - יֵרָאֶה כַּתְּחִלָּה. אֵין הַבַּיִת נִתָּץ, אֶלָּא הַחוֹזֵר אַחַר חֲלִיצָה בִּלְבַד:

ב. בַּיִת הַנָּתוּץ, מַצִּיל עַל הָעֵצִים וְעַל הָאֲבָנִים וְעַל הֶעָפָר שֶׁהֵבִיא לוֹ מִשֶּׁבָּנָאוֹ, וְאֵין מַצִּיל, לֹא עַל הָעֵצִים, וְלֹא עַל הָאֲבָנִים, וְלֹא עַל הֶעָפָר שֶׁבָּנָאוֹ עִמּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מַלְבֵּן הַבָּנוּי עַל גַּבָּיו - נוֹתֵץ עִמּוֹ. אֲבָנָיו עֵצָיו וְעֶפְרָיו - מְטַמְּאִין בְּכֹזַיִת. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן חִסְמָא אוֹמֵר: בְּמַה שֶּׁהֵן. עֶפֶר שְׁרָפָתָן - מְטַמְּאִין בְּבִיאָה. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר:

ג. הַמַּאֲהִיל יָדָיו עַל הָאָבֶן הַמְנֻגַּעַת, בֵּין מִלְמַעְלָה וּבֵין מִלְמָטָה - טָהוֹר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַמֵּא. כִּפֵּר תְּרוּמָה לִכְרֵךְ בַּסִּיב אוֹ בִנְיָר, וְנָתוּן עַל גַּבֵּי אֶבֶן הַמְנֻגַּעַת, בֵּין מִלְמַעְלָה בֵּין מִלְמָטָה - טָהוֹר. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַמֵּא: הַמַּכְנִיס יָדוֹ לְבֵית הַמְנֻגָּע, וְנָגַע בּוֹ מִבִּפְנִים; רַבִּי מְטַמֵּא, וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן מְטַהֵר, עַד שֶׁיַּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לְתוֹכוֹ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קָרְחָה מְטַהֵר מִשּׁוּם רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה:

ד. בֵּית הַמִּסְגָּר - טָמֵא מִתּוֹכוֹ. וְהַמַּחְלָט - מֵאֲחוֹרָיו וּמִתּוֹכוֹ, וְזֶה וְזֶה - מְטַמֵּא בְּבִיאָה, וַאֲבָנִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶן נֶגַע - מְטַמְּאוֹת מֵאֲחוֹרֵיהֶן:

ה. בַּיִת שֶׁהוּא מֻסָּךְ עַל גַּבֵּי בֵּית הַמְנֻגָּע, וְכֵן אִילָן שֶׁהוּא מֻסָּךְ עַל בַּיִת הַמְנֻגָּע, נִכְנָס לַחִיצוֹן - טָהוֹר. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֶבֶן אַחַת מִמֶּנּוּ מְטַמֵּא בְּבִיאָה, כֻּלּוֹ - אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּבִיאָה. טָמֵא עוֹמֵד תַּחַת הָאִילָן וְטָהוֹר עוֹבֵר תַּחַת הָאִילָן - טָמֵא. טָהוֹר עוֹמֵד תַּחַת הָאִילָן וְטָמֵא עוֹבֵר - טָהוֹר, וְאִם עָמַד - טָמֵא. וְכֵן בְּאֶבֶן הַמְנֻגַּעַת, הַטָּהוֹר עוֹמֵד וְנִזְרָקוּ אֲבָנִים מְנֻגָּעוֹת תַּחַת הָאִילָן - טָהוֹר, וְאִם נָחוּ - טָמֵא, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יג, מו): "מוֹשָׁבוֹ טָמֵא":

ו. טַלִּית טְמֵאָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ וְאֵין בּוֹ כַּזַּיִת, וְהִכְנִיס רֻבָּהּ לַבַּיִת טָהוֹרָה - טְמֵאָתוֹ. וְרַבִּי נְחֶמְיָה מְטַהֵר עַד שֶׁיַּכְנִיס אֶת כֻּלָּהּ. וּטְהוֹרָה שֶׁהִכְנִיס מִמֶּנָּהּ שָׁלֹשׁ עַל שָׁלֹשׁ לְבַיִת טָמֵא - נִטְמָאָה. רַבִּי נְחֶמְיָה מְטַהֵר עַד שֶׁיַּכְנִיס אֶת רֻבָּהּ. וּטְמֵאָה שֶׁהִכְנִיס מִמֶּנָּהּ אֲפִלּוּ כַּזַּיִת לְבַיִת טָהוֹר - טְמֵאָתוֹ:

ז. הַמַּכְנִיס רֹאשׁוֹ וְרֻבּוֹ לְבֵית הַמְנֻגָּע - טְמֵאָה. כְּלִי חֶרֶס שֶׁהִכְנִיס אֲוִירוֹ לְבֵית הַמְנֻגָּע - טָמֵא. הַסַּפְסָלִין וְהַקַּתְדְּרָאוֹת שֶׁהִכְנִיס רֻבָּן לְבֵית הַמְנֻגָּע - טְמֵאִים:

ח. מִי שֶׁנִּכְנַס לְבֵית הַמְנֻגָּע, וְכֻלָּיו מְקֻפָּלִין וּמְנֻחִים עַל כְּתֵפָיו, וְסַנְדָּלָיו וְטַבָּעוֹתָיו בְּקָמְצוֹ, וְהִכְנִיסָן, הוּא וְהֵן - טְמֵאִין מִיָּד, וְאִם הָיָה מְלֻבָּשׁ בָּהֶן - טְהוֹרִין עַד שֶׁיִּשְׁהֶא בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. הָיָה עוֹמֵד בְּפָנִים, וּפָשַׁט יָדוֹ לַחוּץ, וְנָתַן לוֹ חֲבֵרוֹ סַנְדָּלוֹ וְטַבָּעוֹתָיו בְּאֶצְבָּעוֹתָיו, הוּא וְהֵן - טְמֵאִין מִיָּד, שֶׁאִם מְלֻבָּשׁ בָּהֶן - טָהוֹר, עַד שֶׁיִּשְׁהֶא בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. הָיָה עוֹמֵד בַּחוּץ, וְסַנְדָּלָיו בְּרַגְלָיו וְטַבַּעְתּוֹ בְּאֶצְבָּעוֹ, וּפָשַׁט לִפְנִים, רַבִּי יְהוּדָה מְטַמֵּא מִיָּד, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁיִּשְׁהֶא בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס. אָמַר לוֹ לְרַבִּי יְהוּדָה: מַה אִם בִּזְמַן שֶׁכָּל גּוּפוֹ טָמֵא, לֹא טָמֵא אֶת מַה שֶּׁעָלָיו עַד שֶׁיִּשְׁהֶא בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס, בִּזְמַן שֶׁאֵין כָּל גּוּפוֹ טָמֵא, אֵינוֹ דִין שֶׁלֹּא יִטְמָא מַה שֶּׁעָלָיו עַד שֶׁיִּשְׁהֶה בְּכְדֵי אֲכִילַת פְּרָס! אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוּדָה: מְצִינוּ שֶׁיָּפֶה כֹּחַ הַטֻּמְאָה לְהַצִּיל מִכֹּחַ הַטָּהוֹר:

ט. יִשְׂרָאֵל מְקַבְּלִין טְמֵאָה וּמַצִּילִין בְּגָדִים בְּבֵית הַמְנֻגָּע. וְהַבְּהֵמָה וְהָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים -

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

אֵין מְקַבְּלִין טֻמְאָה, וְאֵין מַצִּילִין בִּגְדִים בְּבֵית הַמְּנַגָּע:

י. וְכַמָּה הוּא פְּרָס? חֲצִי כְּבֵר מִשָּׁלֹשׁ לַקַּב, מֵיסֵב וְאוֹכֵל בְּלִפְתָּן בַּאֲכִילָה בֵּינוֹנִית שֶׁל כָּל אָדָם. וּשְׁלֹשָׁה שִׁעוּרִין הָיָה רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר בּוֹ: שְׁתֵּי יָדוֹת מִמֶּנּוּ כְּמָזוֹן שְׁתֵּי סְעוּדוֹת לָעֲרוֹב, חֲצִיוֹ נִקְרָא פְּרָס לֶאֱכוֹל בְּבֵית הַמְּנַגָּע, וַחֲצִי מִמֶּנּוּ נִקְרָא חֲצִי פְּרָס לִפְסֹל אֶת הַגְּוִיָּה:

יא. מְצוֹרָע שֶׁנִּכְנַס לַבַּיִת, כָּל הַכֵּלִים שֶׁשָּׁם - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין מִיָּד. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁנִּכְנַס בִּרְשׁוּת, אֲבָל נִכְנַס שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, כָּל הַכֵּלִים שֶׁשָּׁם - טְהוֹרִים עַד שֶׁיִּשְׁהֶה כְּדֵי הַדְלָקַת הַנֵּר. כֵּלִים הַתְּלוּיִן בַּכֹּתֶל לְמַעְלָה מֵעֲשָׂרָה טְפָחִים - טְהוֹרִין; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: לְמַעְלָה מֵאַרְבַּע אַמּוֹת. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֵּלִים הַטְּמוּנִין בְּקַרְקַע הַבַּיִת לְמַטָּה מִשָּׁלֹשׁ אֶצְבָּעוֹת - טְהוֹרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַשְּׁדָה וְתֵבָה וּמִגְדָּל שֶׁבְּבֵית הַמְּנַגָּע, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן מְכַסִּין, כֵּלִים שֶׁבְּתוֹכָן - טְמֵאִים:

יב. הַבּוֹר וְהַדּוּת שֶׁבְּבֵית הַמְּנַגָּע, אַף עַל פִּי שֶׁמְּגַלִּים - כֵּלִים שֶׁבְּתוֹכָן טְהוֹרִים. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: כָּל הַמַּצִּיל בְּצָמִיד פְּתִיל שֶׁבְּאֹהֶל הַמֵּת - מַצִּיל מִכְסֶה בְּבֵית הַמְּנַגָּע. כָּל הַמַּצִּיל מִכְסֶה בְּאֹהֶל הַמֵּת, אֲפִלּוּ מְגִלָּה בְּבֵית הַמְּנַגָּע - טָהוֹר. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: בַּיִת הַמְּנַגָּע כְּאֹהֶל הַמֵּת, הַמַּצִּיל בְּצָמִיד פְּתִיל בְּאֹהֶל הַמֵּת - מַצִּיל בְּצָמִיד פְּתִיל בְּבֵית הַמְּנַגָּע, וְכָל הַמַּצִּיל מִכְסֶה בְּאֹהֶל הַמֵּת - מַצִּיל מִכְסֶה בְּבֵית הַמְּנַגָּע:

יג. חֹמֶר בָּאָדָם מַה שֶּׁאֵין בִּבְגָדִים, וְחֹמֶר בִּבְגָדִים מַה שֶּׁאֵין בָּאָדָם. חֹמֶר רַבִּי בְּאָדָם: שֶׁבָּאָדָם סִימָנֵי טֻמְאָה לְטַמֵּא בְּשֶׁעָר לָבָן וּבְמִחְיָה, וּלְטַמֵּא בְּאַרְבַּע מַרְאוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, וּלְטַמֵּא בְּפִיתוּךְ, וּמְטַמֵּא בְּכַגְּרִיס, וּמְטַמֵּא בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, וְחַיָּב בְּקָרְבָּן מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבְּתִּים. חֹמֶר בַּבְּתִּים: שֶׁהֶעוֹמֵד שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת בַּבְּתִּים - טָמֵא, וְהַפְּסִיוֹן הָרָחוֹק בַּבְּתִּים - טָמֵא, וּמְשַׁתֵּלַח חוּץ לְכָל עִיר וְאָדָם אֶלָּא חוּץ לַעֲיָרוֹת חוֹמָה, וְאֵין לָהֶן טָהֳרָה מִטָּמְאָתָן. הַלּוֹקֵחַ בֵּית מִן הַנָּכְרִי - יֵרָאֶה כַּתְּחִלָּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָדָם:

יד. חֹמֶר בַּבְּגָדִים, שֶׁהֶעוֹמֵד בִּשְׁנֵי שָׁבוּעוֹת בַּבְּגָדִים - טְמֵאִים, וְהַפְּסִיוֹן הָרָחוֹק בַּבְּגָדִים - טְמֵאִין, וְהַפּוֹרֵחַ בַּבְּגָדִים - טְמֵאִין, וּמְשַׁתֵּלְחִין מִכָּל עִיר, וְאָדָם - אֶלָּא חוּץ לָעֲיָרוֹת הַמֻּקָּפוֹת חוֹמָה, וְאֵין לָהֶן טָהֳרָה מִטָּמְאָתָן. הַלּוֹקֵחַ בֶּגֶד מִן הַנָּכְרִי - יֵרָאֶה כַּתְּחִלָּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָדָם:

טו. חֹמֶר בָּאָדָם שֶׁאֵין בַּבָּתִּים, וּבַבָּתִּים שֶׁאֵין בָּאָדָם. שֶׁבָּאָדָם: סִימָן טֻמְאָה לְטַמֵּא בְּשֶׁעָר לָבָן וּבְמִחְיָה, וּמְטַמֵּא בַּתְּחִלָּה, וּלְטַמֵּא בְּאַרְבַּע מַרְאוֹת זוֹ עַל גַּבֵּי זוֹ, וּלְטַמֵּא בְּפִיתוּךְ, וּמְטַמֵּא בְּכַגְּרִיס, וּמְטַמֵּא בְּאֶרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ, וְחַיָּב בְּקָרְבָּן מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבָּתִּים. חֹמֶר בַּבָּתִּים: שֶׁהֶעוֹמֵד שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת בַּבָּתִּים - טָמֵא, וְהַפְּסִיוֹן הָרָחוֹק בַּבָּתִּים - טָמֵא, וּמְשַׁתֵּלַח חוּץ לְכָל עִיר וְאָדָם אֶלָּא חוּץ לַעֲיָרוֹת חוֹמָה, וְאֵין לָהֶן טָהֳרָה מִטָּמְאָתָן. הַלּוֹקֵחַ בַּיִת מִן הַנָּכְרִי - יֵרָאֶה כַּתְּחִלָּה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּאָדָם:

טז. חֹמֶר בַּבְּגָדִים שֶׁאֵין בַּבָּתִּים, וּבַבָּתִּים שֶׁאֵין בַּבְּגָדִים. חֹמֶר בַּבְּגָדִים, שֶׁהֶעוֹמֵד שְׁנֵי שָׁבוּעוֹת בַּבְּגָדִים - יִשָּׁרֵף מִיָּד, וְהַפּוֹשֶׁה בְּרֹאשׁוֹן - יִשָּׁרֵף מִיָּד, וּמְטַמֵּא כְּגְרִיס, וּמְטַמֵּא בְּשָׁתִי וָעֵרֶב, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבָּתִּים. חֹמֶר בַּבָּתִּים, שֶׁבַּבָּתִּים נִזְקָקָה לָהֶן שְׁלֹשָׁה שָׁבוּעוֹת, וּמְטַמֵּא צְבוּעִין, וּטְעוּנִין צִפּוֹרִין, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּבְּגָדִים:

מַסֶּכֶת נְגָעִים פָּרָק שְׁמִינִי

א. אֵין מְצוֹרָע מִטַּהֵר מְצוֹרָע אַחֵר, אֲבָל נִשְׁאָל הוּא עַל הַטֻּמְאָה וְעַל הַטָּהֳרָה. הַכֹּל כְּשֵׁרִין לְטַהֵר אֶת הַמְּצֹרָע, וַאֲפִלּוּ זָב, וַאֲפִילּוּ טְמֵא-מֵת. וּכְשֵׁם שֶׁמְּצָוָה לְטַהֲרָן - כָּךְ מְצָוָה לְטַמְּאָן. וְכֹהֵן שֶׁטִּמֵּא - מְצָוָה לְטַהֵר, שֶׁנֶּאֱמַר (ויקרא יג, נט): "לְטַהֲרוֹ אוֹ לְטַמְּאוֹ", בָּאָרֶץ וּבְחוּצָה לָאָרֶץ:

ב. אֵזוֹב הַכָּשֵׁר לַחַטָּאת - כָּשֵׁר לַמְּצֹרָע. הָזֶה בּוֹ לַחַטָּאת - כָּשֵׁר לַמְּצֹרָע. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: "עֵץ אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנִי תוֹלַעַת" (ויקרא

תּוֹסֶפְתָּא

יד, מט) הָאָמוּר בַּתּוֹרָה - שֶׁלֹּא נֶעֱשְׂתָה בָּהֶן מְלָאכָה:

ג. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: שַׁבָּתִי הָיְתָה, וְהָלְכְתִי אֵצֶל רַבִּי טַרְפוֹן בְּבֵיתוֹ, אָמַר לִי: ׳יְהוּדָה בְּנִי! תֵּן לִי סַנְדָּלַי׳, וְנָתַתִּי לוֹ. פָּשַׁט יָדוֹ לַחֲלוֹן וְנָתַן לִי מַקֵּל. אָמַר לִי: ׳בְּנִי! בְּזוֹ טְהֲרָתִי שִׁלְשָׁה מִצְרָעִים׳, וְלָמַדְתִּי בָּהּ שֶׁבַע הֲלָכוֹת, שֶׁהֵן שֶׁל בְּרוֹשׁ, וְרֹאשָׁהּ טָרוּף, אָרְכָּהּ אַמָּה, וְעָבְיָהּ כִּרְבִיעַ כֶּרַע הַמִּטָּה, חָלוּק לְאֶחָד, וּשְׁנַיִם לְאַרְבָּעָה, מַזִּין וְשׁוֹנִין מְשַׁלְשְׁלִין וּמְטַהֲרִין, בְּפְנֵי הַבַּיִת וְשֶׁלֹּא בִּפְנֵי הַבַּיִת, וּמְטַהֲרִין בַּגְּבוּלִין.

ד. הָיָה מֵבִיא שְׁתֵּי צִפֳּרִים דְּרוֹר, וְאֵלּוּ הֵן: הַדְּרוֹת בָּעִיר. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֵלּוּ הַקַּפְלָאוֹת. שָׁחַט אֶת אַחַת מֵהֶן ״אֶל כְּלִי חֶרֶשׂ עַל מַיִם חַיִּים״ (וַיִּקְרָא יד, ה). חָפַר וְקָבְרָהּ לְפָנָיו - אָסוּר בַּהֲנָאָה. טָבַל וְהִזָּה שֶׁבַע פְּעָמִים עַל אֲחוֹרֵי יָדוֹ שֶׁל מְצוֹרָע, וְיֵשׁ אוֹמְרִים: עַל מִצְחוֹ. וְאִם הִזָּה עָלָיו מִכָּל מָקוֹם - יָצָא. וְכֵן הָיָה מַזֶּה עַל הַשָּׁקוּף שֶׁל הַבַּיִת מִבַּחוּץ, וְאִם הִזָּה עָלָיו מִכָּל מָקוֹם - יָצָא. שִׁלְּחָהּ וְחִזְּרָה - מֻתֶּרֶת בָּאֲכִילָה. וּכְשֶׁרָה לְטַהֵר מְצוֹרָע אַחֵר, אֲפִלּוּ שֵׁשׁ וְחָמֵשׁ פְּעָמִים, מֻתֶּרֶת בַּאֲכִילָה, וּכְשֶׁרָה לְטַהֵר זוֹ בְּמִצְרָע אַחֵר:

ה. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: רִיסֵי עֵינָיו אֵין צָרִיךְ לְגַלֵּחַ. גִּלַּח וְשִׁיֵּר שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת בְּתִגְלַחְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה, וְחָזַר וְגִלְּחָן בְּתִגְלַחְתּוֹ שְׁנִיָּה - לֹא עָלְתָה לוֹ שְׁנִיָּה, אֶלָּא תִּגְלַחְתּוֹ הָרִאשׁוֹנָה בִּלְבַד:

ו. תִּגְלַחַת שֶׁל מְצוֹרָע - טְבִילָתוֹ מְעַכַּבְתּוֹ, וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - אֵין מְעַכְּבִין. שְׁחִיטַת צִפֳּרִים וְהַזָּאָתוֹ וְתִגְלַחְתּוֹ - בַּיּוֹם. וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בַּיּוֹם וּבֵין בַּלַּיְלָה. אֵלּוּ - בַּאֲנָשִׁים. וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין בַּאֲנָשִׁים בֵּין בַּנָּשִׁים. אֵלּוּ - בְּכֹהֲנִים. וּשְׁאָר כָּל מַעֲשָׂיו - בֵּין כֹּהֲנִים בֵּין בַּלְוִיִּם בֵּין בְּיִשְׂרְאֵלִים:

הַשָּׁלֵם

ז. מְצוֹרָע - מָתָר בְּתַשְׁמִישׁ הַמִּטָּה בְּמֵי גְּמָרוֹ, וְאָסוּר בִּימֵי סְפָרוֹ. רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם בִּימֵי סְפָרוֹ אָסוּר, קַל וָחֹמֶר בִּימֵי גְּמָרוֹ. אָמַר רַבִּי חִיָּא: אָמַרְתִּי לִפְנֵי רַבִּי, לִמַּדְתַּנִי רַבֵּנוּ שֶׁלֹּא הָיָה יוֹתֵם לְעַזִּיָּה אֶלָּא בִּימֵי חֻלּוּטוֹ. אָמַר לוֹ: אַף אֲנִי כָּךְ אָמַרְתִּי:

ח. שְׁתֵּי צִפֳּרִים שֶׁל מְצוֹרָע שֶׁמֵּתָה אַחַת מֵהֶן, אוֹ שֶׁנִּבְרְחָה, אוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂית טְרֵפָה - יִקַּח זוּג לַשְּׁנִיָּה. שָׁחַט אַחַת מֵהֶן, וְנִמְצֵאת שְׁנִיָּה שֶׁלֹּא דְרוֹר, אוֹ טְרֵפָה - שְׁתֵּיהֶם מַתְּרוֹת, וְיָבִיא שְׁתַּיִם בַּתְּחִלָּה. שְׁחָטָהּ וְמֵתָה חֲבֵרְתָּהּ, אוֹ שֶׁנַּעֲשֵׂית טְרֵפָה - שְׁתֵּיהֶן אֲסוּרוֹת, וְיָבִיא שְׁתַּיִם בַּתְּחִלָּה. שְׁחָטָהּ שֶׁלֹּא עַל אֶרֶז וְאֵזוֹב וּשְׁנֵי תּוֹלַעַת, רַבִּי אוֹמֵר: הוֹאִיל וְהָקְצָה לְמִצְוָתָהּ - אֲסוּרָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: הוֹאִיל וְנִשְׁחֲטָה שֶׁלֹּא כְּמִצְוָתָהּ - מֻתֶּרֶת:

ט. מְצוֹרָע טוֹבֵל בְּלִשְׁכַּת הַמִּצְרָעִים, וּבָא וְעוֹמֵד בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר, רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵין צָרִיךְ טְבִילָה, שֶׁכְּבָר טָבַל מִבְּעֶרֶב. אָמְרוּ לוֹ: לֹא מִן הַשֵּׁם הוּא זֶה, אֶלָּא כָּל הַנִּכְנָס לְעֲזָרָה, הָיָה טוֹבֵל, וּמֵבִיא אֲשָׁמוֹ וְלָגוֹ בְּיָדוֹ, וּמַעֲמִידוֹ בְּשַׁעַר נִקָּנוֹר, וְהַכֹּהֵן עוֹמֵד מִבִּפְנִים, וּמְצָרֵע מִבַּחוּץ, וּמְצָרֵע מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת הַכֶּבֶשׁ, וְכֹהֵן מַנִּיחַ יָדוֹ תַּחַת יָדוֹ שֶׁל הַמְצֹרָע, וּמוֹלִיךְ וּמֵבִיא וּמַעֲלֶה וּמוֹרִיד, וְסוֹמֵךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו, וְנִכְנָס וְשׁוֹחֵט בַּצָּפוֹן:

י. כָּל הַסְּמִיכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ - תֵּכֶף לִסְמִיכָה שְׁחִיטָה, חוּץ מִזּוֹ שֶׁהָיְתָה בְּשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר. כָּל הַסְּמִיכוֹת שֶׁבַּמִּקְדָּשׁ - הָיוּ לִצְפוֹנוֹ שֶׁל מִזְבֵּחַ, חוּץ מִזּוֹ שֶׁהָיְתָה בְּשַׁעֲרֵי נִקָּנוֹר, שֶׁלֹּא יְכוֹל לִכְנַס בָּעֲזָרָה עַד שֶׁיְּזוֹרֵק עָלָיו מִדַּם חַטָּאתוֹ וַאֲשָׁמוֹ:

יא. הַקְּדִים עוֹלָתוֹ לְחַטָּאתוֹ - מַה שֶּׁעָשׂוּי עָשׂוּי. הַקְּדִים עוֹלָתוֹ לַאֲשָׁמוֹ - עוֹלָה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְטָעוּן נְסָכִים, אֶלָּא שֶׁלֹּא עָלוּ לַבַּעֲלִים לְשׁוּם חוֹבָה. הַקְּדִים חַטָּאתוֹ לַאֲשָׁמוֹ - תֵּעָבֵר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה:

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת נְגָעִים פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. אֵשֶׁם מְצוֹרָע שֶׁנִּשְׁחַט שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, אוֹ שֶׁלֹּא נָתַן מִדָּמוֹ עַל גַּבֵּי בְּהוֹנוֹת - הֲרֵי זֶה עוֹלֶה לְגַבֵּי מִזְבֵּחַ וְטָעוּן נְסָכִיו, אֲבָל שֶׁלֹּא עָלָה לַבְּעָלִים לְשֵׁם חוֹבָה, וְצָרִיךְ לְהָבִיא אָשָׁם אַחֵר לְהַכְשִׁירוֹ:

ב. שְׁחָטוֹ חוּץ לִזְמַנּוֹ וְחוּץ לִמְקוֹמוֹ - תְּעַבֵּר צוּרָתוֹ וְיֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. הָיוּ שְׁנֵי כֹּהֲנִים מְקַבְּלִין אֶת דָּמוֹ, אֶחָד בַּכְּלִי וְאֶחָד בְּיָד, זֶה שֶׁקִּבֵּל בַּכְּלִי - מְקַבֵּל תְּחִלָּה, וְזֶה שֶׁקִּבֵּל בְּיָד - מְקַבֵּל אַחֲרָיו. וְאִם שִׁנָּה - כָּשֵׁר. זֶה שֶׁקִּבֵּל בַּכְּלִי - מְקַבֵּל בְּיָמִין, וְזֶהוּ שֶׁקִּבֵּל בְּיָד - מְקַבֵּל. וְאִם שִׁנָּה - פָּסוּל: זֶה שֶׁקִּבֵּל בַּכְּלִי - בָּא וְזוֹרְקוֹ עַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, וְזֶה שֶׁקִּבֵּל בְּיָד - בָּא לוֹ אֶצֶל מְצוֹרָע. אִם שִׁנָּה - פָּסוּל. נִשְׁפַּךְ שֶׁל יָד - לֹא יִתֵּן מִשֶּׁל כְּלִי. נִשְׁפַּךְ שֶׁל כְּלִי - לֹא יִתֵּן מִשֶּׁל יָד. אִם יֵשׁ דָּם נֶפֶשׁ - יַחֲזוֹר וְיִקַּבֵּל. עַד מָתַי מוֹעֲלִין בַּשֶּׁמֶן? עַד שֶׁיִּזְרֹק אֶת הַדָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁיְּזֶה הַזָּאוֹתָיו. וְשָׁוִין, שֶׁאִסּוּר בַּאֲכִילָה עַד שֶׁיִּתֵּן מַתַּן שֶׁבַע וּמַתַּן בְּהוֹנוֹתָיו. הִקְדִּים מַתַּן שֶׁמֶן לְמַתַּן דָּם - יְמַלְּאֶנּוּ שֶׁמֶן, וְיִתֵּן מַתַּן שֶׁמֶן אַחַר מַתַּן דָּם. הִקְדִּים מַתַּן בְּהוֹנוֹת לְמַתַּן שֶׁבַע - יְמַלְּאֶנּוּ שֶׁמֶן, וְיִתֵּן מַתַּן בְּהוֹנוֹת אַחַר מַתַּן שֶׁבַע. הִקְדִּים מַתַּן בְּהוֹנוֹת זוֹ לְזוֹ - יַחֲזוֹר וְיִתֵּן עַל גַּבֵּי בְּהוֹנוֹת כְּסִדְרָן:

ג. שִׁירֵי הַשֶּׁמֶן שֶׁבַּלּוֹג, הָיָה נֶאֱכָל לִזְכָרִי כְּהוּנָה, וְשֶׁבַּיָּד - נוֹתְנוֹ עַל רֹאשׁ הַמְּטַהֵר וְכָפֶר. חָסַר הַלּוֹג עַד שֶׁלֹּא יִצּוֹק - יְמַלְּאֶנּוּ. מִשֶּׁיָּצַק - יָבִיא אַחֵר כַּתְּחִלָּה; דִּבְרֵי רַבִּי טַרְפוֹן. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַף עַל פִּי שֶׁיָּצַק - יְמַלְּאֶנּוּ. וְאִם מִשֶּׁהִזָּה חָזַר הַלּוֹג - הַכֹּל מוֹדִים שֶׁיָּבִיא אַחֵר בַּתְּחִלָּה. נָתַן מִקְצָת הַמַּתָּנוֹת בִּפְנִים וְנִשְׁפַּךְ הַלּוֹג - יָבִיא לוֹג אַחֵר וְיַתְחִיל בַּתְּחִלָּה בִּפְנִים. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: יַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק:

ד. גָּמַר הַמַּתָּנוֹת שֶׁבִּפְנִים, וְנִשְׁפַּךְ הַלּוֹג - יָבִיא לֹג אַחֵר וְיִתֵּן עַל הַבְּהוֹנוֹת. נָתַן מִקְצָת שֶׁבִּבְהוֹנוֹת וְנִשְׁפַּךְ הַלּוֹג - יָבִיא לוֹג אַחֵר

הַשָּׁלֵם

וְיַתְחִיל תְּחִלָּה עַל הַבְּהוֹנוֹת. רַבִּי אֶלְעָזָר וְרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמְרִים: יַתְחִיל מִמָּקוֹם שֶׁפָּסַק. גָּמַר הַמַּתָּנוֹת שֶׁל הַבְּהוֹנוֹת - דִּבְרֵי הַכֹּל מַתָּנוֹת הָרֹאשׁ אֵינָן מְעַכְּבִין. כֵּלָן אֵינָן נֶאֱכָלִין חוּץ מִן הָאַחֲרוֹן שֶׁהוּא נֶאֱכָל. וְרַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כֻּלָּן נֶאֱכָלִין:

ה. מְצוֹרָע שֶׁהֵבִיא עָנִי וְהֶעֱשִׁיר אוֹ עָשִׁיר וְהֶעֱנִי - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר חַטָּאת; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָאָשָׁם. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר צִפֳּרִים.

ו. שְׁנֵי מְצוֹרָעִים שֶׁנִּתְעָרְבוּ עוֹלוֹתֵיהֶן - זֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה. נִתְעָרְבוּ פְּרֵדוֹתֵיהֶן - זֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה. נִתְעָרְבוּ לוֹגֵיהֶן - זֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה, וְזֶה נוֹתֵן שֶׁלּוֹ לָזֶה. וְאִם הִזָּה מִשְּׁנֵיהֶן עַל אֶחָד מֵהֶן - יָצָא. נִתְעָרְבוּ אֲשָׁמוֹתֵיהֶן, זֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מִטַּהֵר וְזֶה יִשְׁחַט לְשֵׁם מְטַהֵר. מַזֶּה מִשְּׁנֵיהֶן עַל שְׁנֵיהֶן. נִתְעָרְבוּ חַטֹּאתֵיהֶם - זֶה תִּשְׁחַט לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא, וְזֶה תִּשָּׁחֵט לְשֵׁם מִי שֶׁהוּא. מֻתָּה אַחַת מִן הַחַטָּאוֹת - יָבִיאוּ חַטָּאת בִּשְׁתָּפוּת, וְיִתְּנֶה עָלֶיהָ וְתֹאכַל:

ז. נִזְרַק דַּם שֶׁל אֶחָד מֵהֶן, וּמֵת אֶחָד מִן הַמְצֹרָעִין - חַטָּאת הַשְּׁנִיָּה מֻתָּה. וְאִם שְׁחוּטָה הִיא - הַדָּם יִשָּׁפֵךְ וּתְעוּבַּר צוּרָתָהּ וְתֵצֵא לְבֵית הַשְּׂרֵפָה. מָה עוֹשִׂין לְתַקֵּן מְצוֹרָע הַנִּשְׁאָר? זוֹ הַשְּׁאֵלָה שָׁאֲלוּ אַנְשֵׁי אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּא אֶת רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ, וְאָמַר לָהֶן: לְהָבִיא חַטָּאת בְּהֵמָה אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁאֵין חַטַּאת בְּהֵמָה בָּאָה עַל הַסָּפֵק, וְחַטַּאת הָעוֹף אֵינוֹ יָכוֹל, שֶׁעָשִׁיר שֶׁהֵבִיא קָרְבַּן עָנִי לֹא יָצָא. הָא כֵיצַד? יִכְתֹּב נִכְסָיו לַאֲחֵרִים, וְנִמְצָא עָנִי, וּמֵבִיא חַטָּאת הָעוֹף. אָמַר לָהֶן רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: עַכְשָׁיו שְׁאֲלָתְכֶם דִּבֵּר חָכְמָה:

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק רִאשׁוֹן

א. פַּר בֶּן עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ וְיוֹם אֶחָד - הֲרֵי זֶה פַּר שָׁלֵם. וְרַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: נוֹתְנִים לוֹ שְׁלֹשִׁים יוֹם אַחַר עֶשְׂרִים

תּוֹסֶפְתָּא

וְאַרְבָּעָה חֹדֶשׁ, שֶׁכָּל פָּרִים שֶׁבַּתּוֹרָה "בֶּן בָּקָר" - בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים. "פַּר" - בֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: "פָּרִים" - בְּנֵי שְׁתַּיִם, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ח, ח): "וּפַר שְׁנֵי בֶן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת". רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר "וּפַר שֵׁנִי"? אֶלָּא שֶׁנִּי לָרִאשׁוֹן, מַה הָרִאשׁוֹן לֹא נֶאֱכַל - אַף שֵׁנִי לֹא נֶאֱכַל. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: חַטָּאת לְמָה הוּא דּוֹמֶה? לְפַרַקְלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרַצּוֹת, רְצָה פְּרַקְלִיט וְנִכְנַס הַדּוֹרוֹן.

ב. רַבִּי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּפַר שֵׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת"? אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵם שְׁנַיִם, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: "וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה", מִפְּנֵי שֶׁיָּכוֹל, תַּקְדִּים חַטָּאת לְעוֹלָה בְּכָל מַעֲשֶׂה, תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּפַר שֵׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת". אִי "פַּר שֵׁנִי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת" יָכוֹל תַּקְדִּים עוֹלָה לְחַטָּאת בְּכָל מַעֲשֶׂה? תַּלְמוּד לוֹמַר (בְּמִדְבַּר ח, ח): "וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". הָא כֵּיצַד? דַּם חַטָּאת קוֹדֵם לְדַם עוֹלָה, מִפְּנֵי שֶׁהוּא מְרַצֶּה. אִבְרֵי עוֹלָה קוֹדְמִין לְאִמּוּרֵי חַטָּאת, מִפְּנֵי שֶׁהֵן כְּלִיל לָאִשִּׁים. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: חַטָּאת לְמָה הִיא דּוֹמָה? לְפַרַקְלִיט שֶׁנִּכְנַס לְרַצּוֹת, רְצָה הַפַּרַקְלִיט וְנִכְנַס דּוֹרוֹן אַחֲרָיו. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר: "וּפַר שְׁנֵי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת", אִם לְלַמֵּד שֶׁהֵן שְׁנַיִם, הֲרֵי כְּבָר נֶאֱמַר: "וְעָשָׂה אֶת הָאֶחָד חַטָּאת וְאֶת הָאֶחָד עוֹלָה". אִם כֵּן לָמָּה נֶאֱמַר: "וּפַר שְׁנֵי בֶּן בָּקָר תִּקַּח לְחַטָּאת", יָכוֹל תְּהֵא חַטָּאת הַלְּוִים נֶאֱכֶלֶת? תַּלְמוּד לוֹמַר "שְׁנֵי"! - שֵׁנִי לְעוֹלָה. מַה עוֹלָה לֹא נֶאֱכֶלֶת - אַף חַטָּאת לֹא נֶאֱכֶלֶת. כֵּיוֹצֵא בוֹ אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: - "הַבָּאִים מֵהַשְׁבִי בְּנֵי הַגּוֹלָה הִקְרִיבוּ עֹלוֹת לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל, פָּרִים שְׁנֵים עָשָׂר עַל כָּל יִשְׂרָאֵל, אֵילִים תִּשְׁעִים, וְשִׁשָּׁה כְּבָשִׂים, שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה צְפִירֵי חַטָּאת, שְׁנֵים עָשָׂר - הַכֹּל עוֹלָה לַה'" (עֶזְרָא ח, לה). אֶפְשָׁר שֶׁחַטָּאת עוֹלָה? אֶלָּא מַה עוֹלָה לֹא נֶאֱכֶלֶת, אַף חַטָּאת אֵינָהּ נֶאֱכֶלֶת, שֶׁהָיָה רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: עַל עֲבוֹדָה זָרָה הֲבִיאוּם.

הַשָּׁלֵם

ג. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: כָּל מָקוֹם שֶׁנֶּאֱמַר בַּתּוֹרָה "עֵגֶל" סְתָם - בֶּן שָׁנָה, שֶׁנֶּאֱמַר (וַיִּקְרָא ט, ג): "וְעֵגֶל וָכֶבֶשׂ בְּנֵי שָׁנָה". בֶּן בָּקָר - בֶּן שְׁתֵּי שָׁנִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם ט, ב): "קַח לְךָ עֵגֶל בֶּן בָּקָר לְחַטָּאת וְאַיִל לְעוֹלָה תְּמִימִם"; תְּמִימִם - לַשָּׁנִים. וּתְמִימִם - מִכָּל מוּם. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: נֶאֱמַר (בְּרֵאשִׁית טו, ט): "עֶגְלָה מְשֻׁלֶּשֶׁת וְעֵז מְשֻׁלֶּשֶׁת וְאַיִל מְשֻׁלָּשׁ" - שְׁלֹשָׁה מִן הַפָּרִים וּשְׁלֹשָׁה מִן הָאֵילִים, וּשְׁלֹשָׁה מִן שְׂעִירִים. שְׁלֹשָׁה מִן פָּרִים - פַּר הַבָּא עַל כָּל הַמִּצְוֹת, וּפַר יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְעֶגְלָה עֲרוּפָה. שָׁלֹשׁ מִן אֵילִים - אָשָׁם וַדַּאי, וְאָשָׁם תָּלוּי, וְכֶבְשָׂה שֶׁל יָחִיד. שָׁלֹשׁ מִן שְׂעִירִים - שְׂעִירֵי הָרְגָלִים, שָׂעִיר שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים, וְשָׂעִיר שֶׁל נָשִׂיא.

ד. "כְּבָשִׂים בְּנֵי שָׁנָה" הָאָמוּר בַּתּוֹרָה - שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וְשִׁשִּׁים וַחֲמִשָּׁה כְּנֶגֶד יְמוֹת הַחַמָּה; דִּבְרֵי רַבִּי. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מֵאֶחָד בְּנִיסָן לְאֶחָד בְּנִיסָן, מֵחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב לַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בְּאָב, אִם נִתְעַבְּרָה שָׁנָה - נִתְעַבְּרָה לוֹ.

ה. שָׁנָה הָאֲמוּרָה בְּבָתֵּי עָרֵי חוֹמָה וּשְׁתַּיִם שֶׁבִּשְׂדֵה אֲחוּזָה, וְשֵׁשׁ שֶׁבְּעֶבֶד עִבְרִי, וּשְׂאָר כָּל הַשָּׁנִים שֶׁל בֶּן וְשֶׁל בַּת - כֻּלָּן מִיּוֹם לְיוֹם. וְעוֹלַת חוֹבָה לְיָחִיד - כְּשֵׁרוֹת מִיּוֹם שְׁלִשִּׁים וְהָלְאָה, וְאַף בְּיוֹם שְׁלִשִּׁים. וְאִם הִקְרִיבָן בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי - כְּשֵׁרוֹת. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: הַפֶּסַח אֵינוֹ כָּשֵׁר אֶלָּא מִיּוֹם שְׁלִשִּׁים וְהָלְאָה. זֶה הַכְּלָל שֶׁאָמְרוּ מִשּׁוּם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: כָּל שֶׁנֶּאֱמַר בּוֹ "בֶּן שָׁנָה" - כָּשֵׁר מִיּוֹם שְׁלוֹשִׁים וְהָלְאָה. וְאִם הִקְרִיבָן מִיּוֹם הַשְּׁמִינִי - כָּשֵׁר. בְּכוֹר שֶׁנּוֹלַד בּוֹ מוּם - שׁוֹחֲטִין וְאוֹכְלִין אוֹתוֹ, וַאֲפִלּוּ בֶּן יוֹמוֹ.

מַסֶּכֶת פָּרָה פָּרָק שֵׁנִי

א. רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אוֹמֵר: אֵינָהּ נִקַּחַת מִן הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֶׂה וּלְקָחוּהָ מִבֵּין הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים בְּצִידֹן וְ׳דוּמָא׳ שְׁמוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: מְשַׁמְּרִין אוֹתָהּ שֶׁלֹּא לַעֲבֹד בָּהּ כָּל עֲבוֹדָה. אָמְרוּ לוֹ: אִם כֵּן, אֵין לַדָּבָר סוֹף! אֶלָּא הֲרֵי הִיא בְּחֶזְקַת כְּשֵׁרָה.

תּוֹסֶפְתָּא

רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: פָּרָה שֶׁגַּלְגַּלֵּי עֵינֶיהָ שְׁחוֹרִין, אִם אֵין פָּרָה אַחֶרֶת כַּיּוֹצֵא בָּהּ - כְּשֵׁרָה. נִטְלוּ קַרְנַיִם וּטְלָפַיִם וְהָזְכָּר עִמָּהֶן - כְּשֵׁרָה יוֹצֵא דֹּפֶן. רַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר אֶתְנַן, וּמְחִיר - פְּסוּלָה. וְרַבִּי אֶלְיעֶזֶר מַכְשִׁיר, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כג, יט): "לֹא תָּבִיא אֶתְנַן זוֹנָה וּמְחִיר כֶּלֶב בֵּית ה' אֱלֹהֶיךָ" - אֵין זוֹ בָּאָה לַבַּיִת.

ב. כָּל עֲבוֹדוֹת שֶׁחַיְּבִין עֲלֵיהֶן בַּמְקֻדָּשִׁין - פְּסוּלָה בַּפָּרָה. נִכְנְסָה לָרֶבֶקָה וְדָשָׁה עִם אִמָּהּ - כְּשֵׁרָה. בִּשְׁבִיל שֶׁתִּינֵק וְתִידּוֹשׁ - פְּסוּלָה. זֶה הַכְּלָל, כָּל שֶׁלְּצָרְכָהּ - כְּשֵׁרָה. לְצֹרֶךְ אַחֶרֶת - פְּסוּלָה. וְהָעֹל פּוֹסֵל לַעֲבוֹדָה וְשֶׁלֹּא לַעֲבוֹדָה. נִפְדֵּית עַל כָּל פְּסוּל שֶׁבָּהּ מֵתָה - תִּפָּדֶה. מָצָא אַחֶרֶת נָאָה הֵימֶנָּה - תִּפָּדֶה. שְׁחָטָהּ עַל גַּבֵּי מַעֲרֶכְתָּהּ - אֵין לָהּ פִּדְיוֹן. אִם מִתְרוֹמֵמֶת הַלִּשְׁכָּה הָיְתָה בָּאָה - דָּמֶיהָ נוֹפְלִין לִתְרוֹמֵת הַלִּשְׁכָּה.

ג. חֹמֶר בַּפָּרָה מַה שֶּׁאֵין בַּמְקֻדָּשִׁין, וּבַמְקֻדָּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בַּפָּרָה, שֶׁהַפָּרָה אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא אֲדָמָה, וַעֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמְקֻדָּשִׁין.

ד. חֹמֶר בַּמְקֻדָּשִׁין, שֶׁהַמְקֻדָּשִׁין אֵינָן נִפְדִּין אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ, וְאֵין יוֹצְאִין לְחֻלִּין לִגְזֵז וְלֵעָבֵד. וְהַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - סוֹפֵג אֶת הָאַרְבָּעִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּפָּרָה. חֹמֶר בָּעֶגְלָה מַה שֶּׁאֵין בַּמְקֻדָּשִׁין, חֹמֶר בַּמְקֻדָּשִׁין מַה שֶּׁאֵין בָּעֶגְלָה, שֶׁהָעֶגְלָה - שְׁנַיִם פּוֹסֶלֶת בָּהּ, וְהָעֲבוֹדָה פּוֹסֶלֶת בָּהּ, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּמְקֻדָּשִׁין. חֹמֶר בַּמְקֻדָּשִׁין, שֶׁהַמְקֻדָּשִׁין אֵינָן נִפְדִּין אֶלָּא עַל מוּם קָבוּעַ, וְאֵין יוֹצְאִין לְחֻלִּין לִגְזֵז וְלֵעָבֵד, וְהַגּוֹזֵז וְהָעוֹבֵד בָּהֶן - לוֹקֶה אֶת הָאַרְבָּעִים, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּעֶגְלָה. חֹמֶר בַּפָּרָה מַה שֶּׁאֵין בָּעֶגְלָה וְחֹמֶר בָּעֶגְלָה מַה שֶּׁאֵין בַּפָּרָה, שֶׁהַפָּרָה אֵינָהּ כְּשֵׁרָה אֶלָּא אֲדָמָה, וּמוּמִין פּוֹסְלִים בָּהּ, וְשֶׁעָשָׂה עִמָּהּ מְלָאכָה - פְּסוּלָה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בָּעֶגְלָה. חֹמֶר בָּעֶגְלָה, שֶׁהָעֶגְלָה שְׁנַיִם פּוֹסֶלֶת [בָּהּ] - מַה שֶּׁאֵין כֵּן בַּפָּרָה.

הַשָּׁלֵם

ה. הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת שְׁחוֹרוֹת אוֹ לְבָנוֹת. בְּתוֹךְ גּוּמָא אַחַת - פְּסוּלָה. בִּתּוֹךְ שְׁתֵּי גּוּמּוֹת - כְּשֵׁרָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֶפִלּוּ שְׁתֵּי גּוּמּוֹת וְהֵן מוֹכִיחוֹת זֶה אֶת זֶה - פְּסוּלָה. הָיוּ בָהּ שְׁתֵּי שְׂעָרוֹת עֻקָּרוֹת מַאֲדִים וְרֹאשָׁן מַשְׁחִיר. רַבִּי יוֹסֵי בֶּן הַמְשֻׁלָּם אוֹמֵר: מְסַפֵּר אֶת הָעֶלְיוֹן וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ מִשּׁוּם גּוֹזֵז.

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. מַה בֵּין כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה לְכֹהֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים? אֶלָּא כֹּהֵן שֶׁל יוֹם הַכִּפּוּרִים - הַפָּרָשָׁתוֹ לְקֻדָּשָׁה וְאֶחָיו הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ. כֹּהֵן הַשּׁוֹרֵף אֶת הַפָּרָה - הַפָּרָשָׁתוֹ לְטָהֳרָה וְאֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים נוֹגְעִין בּוֹ, חוּץ מִן הַמְסַיְּעִין אוֹתוֹ וְאוֹתָן שֶׁהֵן מַזִּין עָלָיו.

ב. חֲצֵרוֹת הָיוּ בִירוּשָׁלַיִם בְּנוּיוֹת עַל גַּבֵּי הַסֶּלַע, וְתַחְתֵּיהֶן חָלָל, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם. וּמְבִיאִין נָשִׁים מְעֻבָּרוֹת וְיוֹלְדוֹת שָׁם, וּמְגַדְּלוֹת שָׁם אֶת בְּנֵיהֶן עַד שֶׁיִּהְיוּ כִּבְנֵי שֵׁבַע כִּבְנֵי שְׁמֹנֶה שָׁנָה, וּמְבִיאִין שְׁרָרִים וְעַל גַּבֵּיהֶן דְּלָתוֹת, וְתִינוֹקוֹת יוֹשְׁבִין עֲלֵיהֶן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיוּ מְבִיאִין דְּלָתוֹת כָּל עִקָּר, מִפְּנֵי שֶׁדַּעְתּוֹ שֶׁל תִּינוֹק גַּסָּה עָלָיו, שֶׁמָּא יוֹצִיא רֹאשׁוֹ אוֹ אֶחָד מֵאֲבָרָיו וְיִטָּמֵא בְּקֶבֶר הַתְּהוֹם, אֶלָּא מְבִיאִין שְׁרָרִים הַמְצָרִים שֶׁכְּרֵיסָן רְחָבוֹת, וְהַתִּינוֹקוֹת יוֹשְׁבִין עַל גַּבֵּיהֶן, וְכוֹסוֹת שֶׁל אֶבֶן בְּיָדָם. הִגִּיעוּ לַשִּׁילוֹחַ, יָרְדוּ וּמִלְּאוּ וְיָשְׁבוּ לָהֶן עַל גַּבֵּיהֶן, וְהַכֹּל שָׁוִין שֶׁהַתִּינוֹקוֹת צְרִיכִין טְבִילָה. אָמַר לְפָנָיו רַבִּי יַעֲקֹב: כּוֹסוֹת הָיוּ תְּלוּיִין בְּקַרְנֵי שְׁרָרִים, כֵּיוָן שֶׁשָּׁהוּ שְׁרָרִים לִשְׁתּוֹת - נִתְמַלְּאוּ הַכּוֹסוֹת. אָמַר לָהֶם: אַל תִּתְּנוּ מָקוֹם לַצְּדוּקִים לִרְדּוֹת אַחֲרֵיהֶם.

ג. בָּאוּ לְשַׁעַר הִיצֹּא מֵעֻזָּרַת נָשִׁים לַחֵיל, וְקֶלֶל שֶׁל אֶבֶן הָיוּ קְבוּעִין בְּכֹתֶל שֶׁל עֻזָּרַת נָשִׁים, וְכִסּוּיֵהֶן שֶׁל אֶבֶן. נִרְאִין בַּחֵיל, וּבְתוֹכָן אֵפֶר מִכָּל פָּרָה וּפָרָה שֶׁהָיוּ שׁוֹרְפִים, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר יט, ט): "וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת". מַכֶּה אֶת הַזָּכָר וְנִרְתָּע לַאֲחוֹרָיו, וְאָפְרוֹ נִשְׁפָּךְ, נוֹטֵל וּמְקַדֵּשׁ מִזֶּה שֶׁמִּשֶּׁפֶךְ. מַעֲשִׂים אֵלּוּ עָשׂוּ כְּשֶׁעָלוּ מִן

תּוֹסֶפְתָּא

הַגּוֹלָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֶפְרָן יְרֻדָּה עִמָּהֶן לְבָבֶל וְעָלָה. אָמְרוּ לוֹ: וַהֲלֹא נִטְמָא בְּאֶרֶץ הָעַמִּים! אָמְרוּ לָהֶם: לֹא גְּזְרוּ טֻמְאָה עַל אֶרֶץ הָעַמִּים אֶלָּא לְאַחַר שֶׁעָלוּ מִן הַגּוֹלָה.

ד. יִשְׁמָעֵאל בֶּן פָּאבִי שָׂרַף שְׁתִּים, אַחַת בְּטָבוּל יוֹם וְאַחַת שֶׁנַּעֲשֵׂית בְּמַעֲרְבֵי הַשֶּׁמֶשׁ הָיוּ דָנִים עָלֶיהָ. אָמְרוּ לוֹ: מַעֲשֵׂר נֶאֱכָל בְּטָבוּל יוֹם וּתְרוּמָה נֶאֱכֶלֶת לְמַעֲרְבֵי שֶׁמֶשׁ. מַעֲשֵׂר שֶׁנֶּאֱכַל לְמַעֲרְבֵי שֶׁמֶשׁ - כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסִיפוּ לוֹ קְדֻשָּׁה. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים נֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים וְקָדָשִׁים קַלִּים חוּץ מִן הַקְּלָעִים. קָדָשִׁים קַלִּים נֶאֱכָלִין לִפְנִים מִן הַקְּלָעִים - כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסִיפוּ לָהֶן קְדֻשָּׁה. קָדְשֵׁי קָדָשִׁים נֶאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד וְקָדָשִׁים קַלִּים נֶאֱכָלִים לִשְׁנֵי יָמִים. קָדָשִׁים קַלִּים הַנֶּאֱכָלִים לְיוֹם אֶחָד - כָּל שֶׁכֵּן שֶׁהוֹסִיפוּ לָהֶן קְדֻשָּׁה. אָמַר לָהֶם: אִם מְקַיְּמִין אָנוּ אוֹתָהּ, מוֹצִיאִין אָנוּ שֵׁם רַע עַל הָרִאשׁוֹנוֹת, שֶׁהָיוּ אוֹמְרִים טֻמְאוֹת הָיוּ, גְּזְרוּ עָלֶיהָ וְשָׁפְכָה וְעָשָׂה אַחֶרֶת בְּטָבוּל יוֹם.

ה. וְכֶבֶשׁ הָיוּ עוֹשִׂים מֵהַר הַבַּיִת לְהַר הַמִּשְׁחָה, כִּפִּין עַל גַּבֵּי כִּפִּין, וְכִפָּה כְּנֶגֶד הָאֻטָּם, מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לֹא הָיָה שָׁם כֶּבֶשׁ אֶלָּא עַמּוּדִים שֶׁל שַׁיִשׁ הָיוּ קְבוּעִין בָּאָרֶץ, וּכְלוּנְסָאוֹת שֶׁל אֶרֶז עַל גַּבֵּיהֶן, וְהַפָּרָה לֹא הָיְתָה צְרִיכָה לָצֵאת בַּכֶּבֶשׁ. וּמִטַּמְּאִין הָיוּ הַכֹּהֵן הַשּׂוֹרֵף אֶת הַפָּרָה, מִפְּנֵי הַצְּדוֹקִין, שֶׁלֹּא יְהוּ אוֹמְרִים: 'בְּמַעֲרְבֵי שֶׁמֶשׁ הָיְתָה נַעֲשֵׂית'. וּמַעֲשֶׂה בְּצְדוֹקִי אֶחָד שֶׁהֵעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ, וּבָא לִשְׂרֹף אֶת הַפָּרָה. וְיָדַע בּוֹ רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי, וּבָא וְסָמַךְ שְׁתֵּי יָדָיו עָלָיו. וְאָמַר לוֹ: 'אִישִׁי כֹּהֵן גָּדוֹל! מַה אַתָּה נָאֶה לִהְיוֹת כֹּהֵן גָּדוֹל! רֵד וּטְבוֹל אֶחָד'! יָרַד וְטָבַל, וְעָלָה. לְאַחַר טְבִילָה צָרַם לוֹ בְּאָזְנוֹ. אָמַר לוֹ: 'בֶּן זַכַּאי! לְכִשֶּׁאֶפְנֶה לְךָ'. אָמַר לוֹ: 'כְּשֶׁתִּפְנֶה'. לֹא שָׁהָה שְׁלֹשָׁה יָמִים עַד שֶׁנִּתְנוּהוּ בַּקֶּבֶר. בָּא אֶבְיוֹ אֵצֶל רַבָּן יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי. אָמַר לוֹ: לֹא נִפְנָה בְּנִי שֶׁהֵעֲרִיב שִׁמְשׁוֹ. מָקוֹם גְּתָה

הַשָּׁלֵם

וּמַעֲרָכְתָּהּ הָיוּ תַּחְתֵּיהֶן חֲלָלִין מִפְּנֵי קֶבֶר הַתְּהוֹם.

ו. כְּפָתוּהָ בְּחֶבֶל שֶׁל מֶגֶג, וּנְתָנוּהָ עַל גַּבֵּי הַמַּעֲרָכָה. וְיֵשׁ אוֹמְרִים בְּמוּכְנֵי הָיְתָה עוֹלָה. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: כֶּבֶשׁ הָיוּ עוֹשִׂין לָהּ שֶׁהָיְתָה עוֹלָה בּוֹ, רֹאשָׁהּ לַדָּרוֹם וּפָנֶיהָ לַמַּעֲרָב. כֵּיצַד הָיָה עוֹשֶׂה? שׁוֹחֵט בִּימִינוֹ וּמְקַבְּלוֹ בִּשְׂמֹאלוֹ, וּמַזֶּה בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית. וְאִם שִׁנָּה - פָּסוּל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בִּימִינוֹ הָיָה שׁוֹחֵט, וְנוֹתֵן הַסַּכִּין לְפָנָיו, אוֹ לְזֶה שֶׁעוֹמֵד בְּצִדּוֹ, וּמְקַבֵּל בִּימִינוֹ, וְנוֹתֵן בִּשְׂמֹאלוֹ, וּמַזֶּה בְּאֶצְבָּעוֹ הַיְמָנִית, וְאִם שִׁנָּה - פָּסוּל. נִתַּז בְּיָדוֹ, כְּשֶׁהוּא מַזֶּה, בֵּין חוּץ לְגָתָהּ וּבֵין חוּץ לְמַעֲרָכְתָּהּ - פָּסוּל. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמֵר: חוּץ לְגָתָהּ - פָּסוּל. חוּץ לְמַעֲרָכְתָּהּ - יַחֲזִיר. וְאִם לֹא הֶחֱזִיר - כָּשֵׁר. וְאִם הוֹצִיא הַדָּם שֶׁבְּיָדוֹ וְהֶחֱזִירוֹ - כָּשֵׁר.

ז. פָּקַע מֵעוֹרָהּ וּמִשְׁעָרָהּ וּמִבְשָׂרָהּ חוּץ לְגָתָהּ - יַחֲזִיר. וְאִם לֹא הֶחֱזִיר - פָּסוּל. חוּץ מִמַּעֲרָכְתָּהּ - הֲרֵי זֶה מְרַבֶּה עָלָיו עֲצִים, וְשׁוֹרְפוֹ בִּמְקוֹמוֹ. רַבִּי אֶלְעָזָר בֶּן רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: כַּזַּיִת - מְעַכֶּבֶת. פָּחוֹת מִכַּזַּיִת - אֵין מְעַכֶּבֶת. פָּקַע מִקָּרְנָהּ וּמִטַּלְפָּהּ וּמִפִּרְשָׁהּ - אֵינוֹ צָרִיךְ לְהַחֲזִיר, שֶׁכָּל דָּבָר שֶׁאֵין מְעַכֵּב בְּחַיָּה - אֵין מְעַכֵּב בִּשְׁרָפָתָהּ. רַבִּי אֶלְיעֶזֶר בַּר צָדוֹק מוֹסִיף: "אֹשֶׁלִיךְ? אֹשֶׁלִיךְ? אֹשֶׁלִיךְ?" וְהֵם אָמְרוּ לוֹ: "הֵן! הֵן! הֵן!" שָׁלֹשׁ פְּעָמִים עַל כָּל דָּבָר וְדָבָר. בֵּין שֶׁקָּרְעָהּ בַּיָּד בֵּין שֶׁקָּרְעָהּ בַּסַּכִּין, וּבֵין שֶׁנִּקְרְעָה מֵאֵלֶיהָ וּבֵין שֶׁהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ גּוּפָהּ, בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ לְתוֹךְ שִׂרְפָתָהּ, בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ שְׁלָשְׁתָּן כְּאַחַת, בֵּין שֶׁהִשְׁלִיךְ שְׁלָשְׁתָּן זֶה אַחַר זֶה - כָּשֵׁרָה.

ח. נִתָּן עַד שֶׁלֹּא הֻצַּת הָאוּר בְּרֻבָּהּ, אוֹ מִשֶּׁנַּעֲשֵׂית אֵפֶר - פְּסוּלָה. נָטַל עֵצֶם אוֹ שָׁחוֹר וְקִדֵּשׁ בּוֹ - הֲרֵי זֶה לֹא עָשָׂה בּוֹ כְּלוּם. אִם יֵשׁ בּוֹ אָבָק כָּל שֶׁהוּא, אוֹ עֵצֶם מִגּוּפוֹ - כּוֹתְשׁוֹ וּמְקַדֵּשׁ בּוֹ וְכָשֵׁר. וְחוֹלְקִין אוֹתוֹ לִשְׁלֹשָׁה חֲלָקִים: אֶחָד נִתָּן בַּחֵיל, וְאֶחָד נִתָּן

תוֹסֶפְתָּא

בְּהַר הַמִּשְׁחָה, וְאֶחָד מִתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמָרוֹת. זֶה שֶׁמִּתְחַלֵּק לְכָל הַמִּשְׁמָרוֹת - הָיוּ יִשְׂרָאֵל מַזִּין הֵימֶנּוּ. זֶה שֶׁנִּתַּן בְּהַר הַמִּשְׁחָה - הָיוּ כֹּהֲנִים מְקַדְּשִׁין בּוֹ. זֶה שֶׁנִּתַּן בַּחֵיל - הָיוּ מְשַׁמְּרִין אוֹתָהּ, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יט, ט): "וְהָיְתָה לַעֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְמִשְׁמֶרֶת".

מַסֶּכֶת פָּרָה פֶּרֶק רְבִיעִי

א. פָּרָה אֵינָהּ נִפְסֶלֶת בִּלְינָה, וַאֲפִילּוּ שְׁחָטָהּ הַיּוֹם וּשְׁרָפָהּ לְמָחָר - כְּשֵׁרָה. הִזָּה בַּלַּיְלָה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ כֻלָּן בַּיּוֹם, וְאַחַת בַּלַּיְלָה - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. הִזָּה בִּכְלִי - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ כֻלָּן בַּיָּד וְאַחַת בַּכְּלִי - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. הִזָּה בִּשְׂמֹאל - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. וַאֲפִלּוּ כֻלּוֹ בִּימִין וְאַחַת בִּשְׂמֹאל - הַזָּאָתוֹ פְּסוּלָה. הִזּוּ שִׁבְעָה כֹּהֲנִים כְּאַחַת - הַזָּאָתָן פְּסוּלָה. זֶה אַחַר זֶה - הַזָּאָתָן כְּשֵׁרָה. הַזָּאוֹת שֶׁבַּפָּרָה שֶׁהִזּוּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָן, אוֹ שֶׁאֵינָהּ מְכֻוֶּנֶת, אוֹ שֶׁחִסֵּר אַחַת מֵהֶן, אוֹ שֶׁטָּבַל אַחַת וְהִזָּה שְׁתַּיִם, שְׁתַּיִם וְהִזָּה אַחַת - הֲרֵי אֵלּוּ פְּסוּלוֹת.

ב. שְׁמֹנָה מִתּוֹךְ שִׁבְעָה, אִם הוּא בְּכֹהֵן אֶחָד - פְּסוּלָה, שֶׁעָשָׂה עִמָּהּ מְלָאכָה. וְאִם כֹּהֵן אַחֵר - כְּשֵׁרָה. שְׂרָפָהּ אוֹנֵן וּמְחַסֵּר כִּפּוּרִים - כְּשֵׁרָה. אִיסִי הַבַּבְלִי אוֹמֵר: מְחַסֵּר כִּפּוּרִים - פְּסוּלָה. שְׂרָפָהּ שֶׁלֹּא רָחוּץ יָדַיִם וְרַגְלַיִם - פְּסוּלָה. וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר מַכְשִׁיר, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ל, כ): "בִּבֹאָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד יִרְחֲצוּ מַיִם" - אֵין קִדּוּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם אֶלָּא לִפְנִים.

ג. רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי אוֹמֵר: עוֹלוֹת שֶׁהִקְרִיבוּ אֲבוֹתֵינוּ עַל הַר סִינַי לֹא הָיָה בָּהֶם הֶפְשֵׁט וְנִתּוּחַ אֶלָּא מִמַּתַּן תּוֹרָה וְאֵילָךְ. שְׂרֵפַת פָּרָה וְהַזָּאוֹתֶיהָ - בְּכֹהֵן גָּדוֹל. כָּל מַעֲשֶׂיהָ - בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יט, ג): "וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן"; אוֹתָהּ בְּאֶלְעָזָר - שֶׁהוּא סְגָן. וּשְׁאָר כָּל הַפָּרוֹת - בְּכֹהֵן גָּדוֹל; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי וְרַבִּי שִׁמְעוֹן וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בֶּן יַעֲקֹב אוֹמְרִים: אוֹתָהּ בְּאֶלְעָזָר שֶׁהוּא סְגָן. וּשְׁאָר כָּל הַפָּרוֹת אֲפִלּוּ בְּכֹהֵן הֶדְיוֹט.

הַשָּׁלֵם

ד. מִצְוָתָהּ בְּאַרְבָּעָה בִּגְדֵי לָבָן שֶׁל כֹּהֵן הֶדְיוֹט. עֶשְׂאָהּ בִּבְגְדֵי זָהָב וּבִבְגְדֵי חוֹל - פְּסוּלָה. שָׁאֲלוּ תַּלְמִידָיו אֶת רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן זַכַּאי: פָּרָה בַּמֶּה נַעֲשֵׂית? אָמַר לָהֶם: בְּבִגְדֵי זָהָב. אָמְרוּ לוֹ: לְמַדְתָּנוּ רַבֵּנוּ בִּבְגְדֵי לָבָן! אָמַר לָהֶם: יָפָה אֲמַרְתֶּם, אִם מַעֲשֶׂה שֶׁעָשׂוּ יָדַי, וְרָאוּ עֵינַי - שָׁכַחְתִּי, שֶׁשָּׁמְעוּ אָזְנַי - עַל אַחַת כַּמָּה וְכַמָּה! וְלֹא שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ לְזָרֵז אֶת הַתַּלְמִידִים. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: אֶת הַלֵּל הַזָּקֵן שָׁאֲלוּ, לֹא שֶׁלֹּא הָיָה יוֹדֵעַ, אֶלָּא שֶׁהָיָה מְבַקֵּשׁ לְזָרֵז אֶת הַתַּלְמִידִים. שֶׁהָיָה רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ אוֹמֵר: הַשּׁוֹנֶה וְאֵינוֹ עָמֵל - דּוֹמֶה לְזוֹרֵעַ וְאֵינוֹ קוֹצֵר. הַלּוֹמֵד תּוֹרָה וּמְשַׁכְּחָהּ, דּוֹמֶה לְאִשָּׁה שֶׁיּוֹלֶדֶת וְקוֹבֶרֶת. רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר: זַמֵּר בָּהּ תְּדִירָא זַמֵּר.

ה. אֵין שׁוֹרְפִין שְׁתֵּי פָּרוֹת בְּבַת אַחַת. מִשֶּׁנַּעֲשֵׂית אֹפֶר - מֵבִיא אַחֶרֶת, וְשׁוֹרֵף עַל גַּבָּהּ וְאֵינוֹ חוֹשֵׁשׁ. שְׂרָפָהּ בִּשְׁנֵי חֲצָאִין, זוֹ אַחַר זוֹ; רַבִּי אוֹמֵר: אוֹמֵר אֲנִי בְּזוֹ, שֶׁהִיא כְשֵׁרָה. אֵרַע בָּהּ פְּסוּל בִּשְׁחִיטָתָהּ, בֵּין קֹדֶם פְּסוּלָהּ בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים. בְּהַזָּאָתָהּ, קֹדֶם פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: בֵּין לִפְנֵי פְּסוּלָהּ בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵין מְטַמְּאָה בְּגָדִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִדּוֹנִית עַל שֵׁם סוֹפָהּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מָצָאתִי חֲנִינָא בֶּן גַּמְלָא בְּצִיפּוֹרִין, וְאָמַר: פָּרָה שֶׁאֵרַע בָּהּ פְּסוּל, מַהוּ? אָמַרְתִּי לוֹ: לִפְנֵי פְּסוּלָהּ - מְטַמְּאָה בְּגָדִים. אַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינוֹ מְטַמֵּא בְּגָדִים. אָמַר לִי: וַהֲלֹא מִשְׁמָךְ אָמַר לִי רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: 'בֵּין לִפְנֵי פְּסוּלָהּ, בֵּין לְאַחַר פְּסוּלָהּ - אֵינָהּ מְטַמְּאָה בְּגָדִים, מִפְּנֵי שֶׁהִיא נִדּוֹנֶת עַל שֵׁם סוֹפָהּ'?! אָמַרְתִּי לוֹ: לֹא אָמַרְתִּי! אֶבֶל בֵּין אָמַרְתִּי בֵּין לֹא אָמַרְתִּי - נִרְאִין דְּבָרַי!

ו. לְעוֹלָם מַרְבִּין לָהּ עֵצִים עַד שֶׁנַּעֲשֵׂית אֹפֶר. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אַף כְּשֶׁהֵיוּ מַרְבִּים -

תּוֹסֶפְתָּא

הַשָּׁלֵם

לֹא הָיוּ מַרְבִּים, אֶלָּא חֲבִילֵי אֵזוֹב, שֶׁאֲפָרָן מְרֻבֶּה וְיָפֶה. כָּל מַעֲשֶׂה פָּרָה בַּיּוֹם, חוּץ מֵאֲסִיפַת הָאֵפֶר וְהַמְלוּי וְהַקִּדּוּשׁ. כָּל מַעֲשֶׂיהָ בְּכֹהֲנִים, חוּץ מֵאֲסִיפַת הָאֵפֶר וְהַמְלוּי וְהַקִּדּוּשׁ. לְעוֹלָם אֵין מְמַלְּאִין וְאֵין מְקַדְּשִׁין וְאֵין מַזִּין מִמֶּנָּה עַד שֶׁתֵּעָשֶׂה אֵפֶר. כָּל מַעֲשֶׂיהָ - מְלָאכָה פּוֹסֶלֶת, חוּץ מֵאֲסִיפַת אֶפְרָהּ וְהַזָּאַת מֵימֶיהָ.

ז. שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַחַטָּאת: מְמַלְּאִין וּמְקַדְּשִׁין מֵי חַטָּאת בְּכָל מָקוֹם. מַזִּין מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת בְּכָל מָקוֹם. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר: ׳טָהֲרוּתִי לַחַטָּאת׳ - מְקַבְּלִין אוֹתוֹ. ׳כֵּלִים הַלָּלוּ טְהוֹרִין לַחַטָּאת׳ - מְקַבְּלִין הֵימֶנּוּ. טָבַל לְהַזּוֹת וְלֹא הִזָּה - אוֹכֵל בִּתְרוּמָתוֹ לָעֶרֶב. רָאוּ בְיָדוֹ מֵי חַטָּאת וְאֵפֶר חַטָּאת - עוֹשִׂין עַל גַּבָּיו טָהֳרוֹת, וְעַל גַּבֵּי בְגָדָיו וְעַל גַּבֵּי סַנְדָּלָיו.

ח. עַם הָאָרֶץ שֶׁהֵבִיא כֵּלִים לְחַטָּאתוֹ - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. אֲבָל הֵבִיא לִתְרוּמָתוֹ - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. הֵבִיא לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ, שֶׁל חַטָּאת - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ; שֶׁל תְּרוּמָה - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. חָבֵר שֶׁאָמַר לָעַם הָאָרֶץ: ׳הֵבִיא כֵּלִים לְחַטָּאתוֹ׳ - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. ׳הֵבִיא לִתְרוּמָתוֹ׳ - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. ׳הֵבִיא לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ׳, שֶׁל חַטָּאת - חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ בֵּין לוֹ וּבֵין לְאַחֵר לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ, וּבִלְבַד שֶׁלֹּא יַעֲרִים. וְאִם הֶעֱרִים - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין. וְשֶׁל תְּרוּמָה - אֵין חָבֵר לוֹקֵחַ מִמֶּנּוּ לְחַטָּאתוֹ וּלְתִרוּמָתוֹ. עַם הָאָרֶץ שֶׁאָמַר: ׳כֵּלִים הַלָּלוּ לְחַטָּאתִי הֵבֵאתִי, וְנִמְלַכְתִּי עֲלֵיהֶן לְתִרוּמָתִי׳, הוֹאִיל וְנִתְיַחֲדוּ בִּרְשׁוּת עַם הָאָרֶץ שָׁעָה אַחַת - הֲרֵי אֵלּוּ טְמֵאִין.

דברי הימים ב פרק א

א וַיִּתְחַזֵּק שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד עַל־מַלְכוּתֹו וַיהוָה
אֱלֹהָיו עִמֹּו וַיְגַדְּלֵהוּ לְמָעְלָה: **ב** וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה
לְכָל־יִשְׂרָאֵל לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים וְהַמֵּאוֹת וְלַשֹּׁפְטִים
וּלְכֹל נָשִׂיא לְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאשֵׁי הָאָבוֹת: **ג** וַיֵּלְכוּ
שְׁלֹמֹה וְכָל־הַקָּהָל עִמֹּו לַבָּמָה אֲשֶׁר בְּגִבְעֹון כִּי־
שָׁם הָיָה אֹהֶל מוֹעֵד הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה
עֶבֶד־יְהוָה בַּמִּדְבָּר: **ד** אֲבָל אֲרֹון הָאֱלֹהִים הֶעֱלָה
דָּוִיד מִקִּרְיַת יְעָרִים בַּהֵכִין לֹו דָּוִיד כִּי נָטָה־לֹו
אֹהֶל בִּירוּשָׁלִָם: **ה** וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה
בְצַלְאֵל בֶּן־אוּרִי בֶן־חּור שָׂם לִפְנֵי מִשְׁכַּן יְהוָה
וַיִּדְרְשֵׁהוּ שְׁלֹמֹה וְהַקָּהָל: **ו** וַיַּעַל שְׁלֹמֹה שָׁם עַל־
מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר לְאֹהֶל מוֹעֵד וַיַּעַל
עָלָיו עֹלֹות אָלֶף: **ז** בַּלַּיְלָה הַהּוא נִרְאָה אֱלֹהִים
לִשְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר לֹו שְׁאַל מָה אֶתֶּן־לָךְ: **ח** וַיֹּאמֶר
שְׁלֹמֹה לֵאלֹהִים אַתָּה עָשִׂיתָ עִם־דָּוִיד אָבִי חֶסֶד
גָּדֹול וְהִמְלַכְתַּנִי תַּחְתָּיו: **ט** עַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים
יֶאֱמַן דְּבָרְךָ עִם דָּוִיד אָבִי כִּי אַתָּה הִמְלַכְתַּנִי עַל־
עַם רַב כֶּעָפָר הָאָרֶץ: **י** עַתָּה חָכְמָה וּמַדָּע תֶּן־לִי
וְאֵצְאָה לִפְנֵי הָעָם־הַזֶּה וְאָבֹואָה כִּי־מִי יִשְׁפֹּט
אֶת־עַמְּךָ הַזֶּה הַגָּדֹול: {ס} **יא** וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים |
לִשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה זֹאת עִם־לְבָבֶךָ וְלֹא־
שָׁאַלְתָּ עֹשֶׁר נְכָסִים וְכָבוֹד וְאֶת נֶפֶשׁ שֹׂנְאֶיךָ וְגַם־
יָמִים רַבִּים לֹא שָׁאָלְתָּ וַתִּשְׁאַל־לְךָ חָכְמָה וּמַדָּע
אֲשֶׁר תִּשְׁפּוֹט אֶת־עַמִּי אֲשֶׁר הִמְלַכְתִּיךָ
עָלָיו: **יב** הַחָכְמָה וְהַמַּדָּע נָתוּן לָךְ וְעֹשֶׁר וּנְכָסִים
וְכָבוֹד אֶתֵּן־לָךְ אֲשֶׁר | לֹא־הָיָה כֵן לַמְלָכִים אֲשֶׁר
לְפָנֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא יִהְיֶה־כֵּן: **יג** וַיָּבֹא שְׁלֹמֹה
לַבָּמָה אֲשֶׁר־בְּגִבְעֹון יְרוּשָׁלַ͏ִם מִלִּפְנֵי אֹהֶל מוֹעֵד
וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל: {פ}
יד וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי־לֹו אֶלֶף
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת רֶכֶב וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים
וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ
בִּירוּשָׁלִָם: **טו** וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב
בִּירוּשָׁלִַם כָּאֲבָנִים וְאֶת הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים
אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב: **טז** וּמוֹצָא הַסּוסִים אֲשֶׁר
לִשְׁלֹמֹה מִמִּצְרָיִם וּמִקְוֵה סֹחֲרֵי הַמֶּלֶךְ מִקְוֵא
יִקְחוּ בִּמְחִיר: **יז** וַיַּעֲלוּ וַיֹּוצִיאוּ מִמִּצְרַיִם מֶרְכָּבָה
בְּשֵׁשׁ מֵאוֹת כֶּסֶף וְסוּס בַּחֲמִשִּׁים וּמֵאָה וְכֵן לְכָל־
מַלְכֵי הַחִתִּים וּמַלְכֵי אֲרָם בְּיָדָם
יוֹצִיאוּ: **יח** וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה לִבְנֹות בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה
וּבַיִת לְמַלְכוּתֹו:

דברי הימים ב פרק ב

א וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ סַבָּל וּשְׁמוֹנִים
אֶלֶף אִישׁ חֹצֵב בָּהָר וּמְנַצְּחֵים עֲלֵיהֶם שְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: {פ}
ב וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל־חוּרָם מֶלֶךְ־צֹר לֵאמֹר
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתָ עִם־דָּוִיד אָבִי וַתִּשְׁלַח־לֹו אֲרָזִים
לִבְנֹות־לֹו בַּיִת לָשֶׁבֶת בֹּו: **ג** הִנֵּה אֲנִי בֹונֶה־בַּיִת
לְשֵׁם | יְהוָה אֱלֹהָי לְהַקְדִּישׁ לֹו לְהַקְטִיר לְפָנָיו
קְטֹרֶת־סַמִּים וּמַעֲרֶכֶת תָּמִיד וְעֹלֹות לַבֹּקֶר
וְלָעֶרֶב לַשַּׁבָּתוֹת וְלֶחֳדָשִׁים וְלִמֹועֲדֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
לְעוֹלָם זֹאת עַל־יִשְׂרָאֵל: **ד** וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־אֲנִי
בוֹנֶה גָּדֹול כִּי־גָדֹול אֱלֹהֵינוּ מִכָּל־הָאֱלֹהִים: **ה** וּמִי
יַעֲצָר־כֹּחַ לִבְנֹות־לֹו בַּיִת כִּי הַשָּׁמַיִם וּשְׁמֵי
הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלֻהוּ וּמִי אֲנִי אֲשֶׁר אֶבְנֶה־לֹו בַּיִת
כִּי אִם־לְהַקְטִיר לְפָנָיו: **ו** וְעַתָּה שְׁלַח־לִי אִישׁ־
חָכָם לַעֲשׂוֹת בַּזָּהָב וּבַכֶּסֶף וּבַנְּחֹשֶׁת וּבַבַּרְזֶל

וּבְאַרְגָּוָן וְכַרְמִיל וּתְכֵלֶת וְיֹדֵעַ לְפַתֵּחַ פִּתּוּחֵים
עִם־חֲכָמִים אֲשֶׁר עִמִּי בִּיהוּדָה וּבִירוּשָׁלַ͏ִם אֲשֶׁר
הֵכִין דָּוִיד אָבִי׃ **ז** וְשִׁלַּח־לִי עֲצֵי אֲרָזִים בְּרוֹשִׁים
וְאַלְגּוּמִים מֵהַלְּבָנוֹן כִּי אֲנִי יָדַעְתִּי אֲשֶׁר עֲבָדֶיךָ
יוֹדְעִים לִכְרֹת עֲצֵי לְבָנוֹן וְהִנֵּה עֲבָדַי עִם־
עֲבָדֶיךָ׃ **ח** וּלְהָכִין לִי עֵצִים לָרֹב כִּי הַבַּיִת אֲשֶׁר־
אֲנִי בוֹנֶה גָּדוֹל וְהַפְלֵא׃ **ט** וְהִנֵּה לַחֹטְבִים לִכְרֹתֵי
הָעֵצִים נָתַתִּי חִטִּים ׀ מַכּוֹת לַעֲבָדֶיךָ כֹּרִים
עֶשְׂרִים אֶלֶף וּשְׂעֹרִים כֹּרִים עֶשְׂרִים אֶלֶף וְיַיִן
בַּתִּים עֶשְׂרִים אֶלֶף וְשֶׁמֶן בַּתִּים עֶשְׂרִים אָלֶף׃
{ס} **י** וַיֹּאמֶר חוּרָם מֶלֶךְ־צֹר בִּכְתָב וַיִּשְׁלַח אֶל־
שְׁלֹמֹה בְּאַהֲבַת יְהוָה אֶת־עַמּוֹ נְתָנְךָ עֲלֵיהֶם
מֶלֶךְ׃ **יא** וַיֹּאמֶר חוּרָם בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נָתַן
לְדָוִיד הַמֶּלֶךְ בֵּן חָכָם יוֹדֵעַ שֵׂכֶל וּבִינָה אֲשֶׁר
יִבְנֶה־בַּיִת לַיהוָה וּבַיִת לְמַלְכוּתוֹ׃ **יב** וְעַתָּה
שָׁלַחְתִּי אִישׁ־חָכָם יוֹדֵעַ בִּינָה לְחוּרָם אָבִי׃ **יג** בֶּן־
אִשָּׁה מִן־בְּנוֹת דָּן וְאָבִיו אִישׁ־צֹרִי יוֹדֵעַ לַעֲשׂוֹת
בַּזָּהָב־וּבַכֶּסֶף בַּנְּחֹשֶׁת בַּבַּרְזֶל בָּאֲבָנִים וּבָעֵצִים
בָּאַרְגָּמָן בַּתְּכֵלֶת וּבַבּוּץ וּבַכַּרְמִיל וּלְפַתֵּחַ כָּל־
פִּתּוּחַ וְלַחְשֹׁב כָּל־מַחֲשֶׁבֶת אֲשֶׁר יִנָּתֶן־לוֹ עִם־
חַכְמֶיךָ וְחַכְמֵי אֲדֹנִי דָּוִיד אָבִיךָ׃ **יד** וְעַתָּה
הַחִטִּים וְהַשְּׂעֹרִים הַשֶּׁמֶן וְהַיַּיִן אֲשֶׁר אָמַר אֲדֹנִי
יִשְׁלַח לַעֲבָדָיו׃ **טו** וַאֲנַחְנוּ נִכְרֹת עֵצִים מִן־הַלְּבָנוֹן
כְּכָל־צָרְכֶּךָ וּנְבִיאֵם לְךָ רַפְסֹדוֹת עַל־יָם יָפוֹ וְאַתָּה
תַּעֲלֶה אֹתָם יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ {פ}
טז וַיִּסְפֹּר שְׁלֹמֹה כָּל־הָאֲנָשִׁים הַגֵּרִים אֲשֶׁר
בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי הַסְּפָר אֲשֶׁר סְפָרָם דָּוִיד
אָבִיו וַיִּמָּצְאוּ מֵאָה וַחֲמִשִּׁים אֶלֶף וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים
וְשֵׁשׁ מֵאוֹת׃ **יז** וַיַּעַשׂ מֵהֶם שִׁבְעִים אֶלֶף סַבָּל
וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר וּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וְשֵׁשׁ
מֵאוֹת מְנַצְּחִים לְהַעֲבִיד אֶת־הָעָם׃

דברי הימים ב פרק ג

א וַיָּחֶל שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית־יְהוָה בִּירוּשָׁלַ͏ִם
בְּהַר הַמּוֹרִיָּה אֲשֶׁר נִרְאָה לְדָוִיד אָבִיהוּ אֲשֶׁר
הֵכִין בִּמְקוֹם דָּוִיד בְּגֹרֶן אָרְנָן הַיְבוּסִי׃ **ב** וַיָּחֶל
לִבְנוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי בַּשֵּׁנִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע
לְמַלְכוּתוֹ׃ **ג** וְאֵלֶּה הוּסַד שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית
הָאֱלֹהִים הָאָרְךְ אַמּוֹת בַּמִּדָּה הָרִאשׁוֹנָה אַמּוֹת
שִׁשִּׁים וְרֹחַב אַמּוֹת עֶשְׂרִים׃ **ד** וְהָאוּלָם אֲשֶׁר
עַל־פְּנֵי הָאָרְךְ עַל־פְּנֵי רֹחַב־הַבַּיִת אַמּוֹת עֶשְׂרִים
וְהַגֹּבַהּ מֵאָה וְעֶשְׂרִים וַיְצַפֵּהוּ מִפְּנִימָה זָהָב
טָהוֹר׃ **ה** וְאֶת ׀ הַבַּיִת הַגָּדוֹל חִפָּה עֵץ בְּרוֹשִׁים
וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב וַיַּעַל עָלָיו תְּמָרִים
וְשַׁרְשְׁרֹת׃ **ו** וַיְצַף אֶת־הַבַּיִת אֶבֶן יְקָרָה לְתִפְאָרֶת
וְהַזָּהָב זְהַב פַּרְוָיִם׃ **ז** וַיְחַף אֶת־הַבַּיִת הַקֹּרוֹת
הַסִּפִּים וְקִירוֹתָיו וְדַלְתוֹתָיו זָהָב וּפִתַּח כְּרוּבִים
עַל־הַקִּירוֹת׃ {ס} **ח** וַיַּעַשׂ אֶת־בֵּית־קֹדֶשׁ
הַקָּדָשִׁים אָרְכּוֹ עַל־פְּנֵי רֹחַב־הַבַּיִת אַמּוֹת
עֶשְׂרִים וְרָחְבּוֹ אַמּוֹת עֶשְׂרִים וַיְחַפֵּהוּ זָהָב טוֹב
לְכִכָּרִים שֵׁשׁ מֵאוֹת׃ **ט** וּמִשְׁקַל לְמִסְמְרוֹת
לִשְׁקָלִים חֲמִשִּׁים זָהָב וְהָעֲלִיּוֹת חִפָּה
זָהָב׃ **י** וַיַּעַשׂ בְּבֵית־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים כְּרוּבִים שְׁנַיִם
מַעֲשֵׂה צַעֲצָעִים וַיְצַפּוּ אֹתָם זָהָב׃ **יא** וְכִנְפֵי
הַכְּרוּבִים אָרְכָּם אַמּוֹת עֶשְׂרִים כְּנַף הָאֶחָד
לְאַמּוֹת חָמֵשׁ מַגַּעַת לְקִיר הַבַּיִת וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת
אַמּוֹת חָמֵשׁ מַגִּיעַ לִכְנַף הַכְּרוּב הָאַחֵר׃ **יב** וּכְנַף
הַכְּרוּב הָאֶחָד אַמּוֹת חָמֵשׁ מַגִּיעַ לְקִיר הַבָּיִת
וְהַכָּנָף הָאַחֶרֶת אַמּוֹת חָמֵשׁ דְּבֻקָּה לִכְנַף הַכְּרוּב

הָאַחֵר: **יג** כַּנִּפְלֵי הַכְּרוּבִים הָאֵלֶּה פְּרִשִׂים אַמּוֹת
עֶשְׂרִים וְהֵם עֹמְדִים עַל־רַגְלֵיהֶם וּפְנֵיהֶם לַבָּיִת:
{ס} **יד** וַיַּעַשׂ אֶת־הַמְּכֹנוֹת תֵּכֶל וְאַרְגָּמָן וְכַרְמִיל
וּבוּץ וַיַּעַל עֲלֵיו כְּרוּבִים: {ס} **טו** וַיַּעַשׂ לִפְנֵי הַבַּיִת
עַמּוּדִים שְׁנַיִם אַמּוֹת שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ אֹרֶךְ וְהַצֶּפֶת
אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁוֹ אַמּוֹת חָמֵשׁ: {ס} **טז** וַיַּעַשׂ
שַׁרְשְׁרוֹת בַּדְּבִיר וַיִּתֵּן עַל־רֹאשׁ הָעַמֻּדִים וַיַּעַשׂ
רִמּוֹנִים מֵאָה וַיִּתֵּן בַּשַּׁרְשְׁרוֹת: **יז** וַיָּקֶם אֶת־
הָעַמּוּדִים עַל־פְּנֵי הַהֵיכָל אֶחָד מִיָּמִין וְאֶחָד
מֵהַשְּׂמְאוֹל וַיִּקְרָא שֵׁם־הימיני הַיָּמִנִי יָכִין וְשֵׁם
הַשְּׂמְאֹלִי בֹּעַז: {ס}

דברי הימים ב פרק ד

א וַיַּעַשׂ מִזְבַּח נְחֹשֶׁת עֶשְׂרִים אַמָּה אָרְכּוֹ
וְעֶשְׂרִים אַמָּה רָחְבּוֹ וְעֶשֶׂר אַמּוֹת קוֹמָתוֹ:
{ס} **ב** וַיַּעַשׂ אֶת־הַיָּם מוּצָק עֶשֶׂר בָּאַמָּה מִשְּׂפָתוֹ
אֶל־שְׂפָתוֹ עָגֹול | סָבִיב וְחָמֵשׁ בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקָו
שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב: **ג** וּדְמוּת בְּקָרִים
תַּחַת לוֹ סָבֵיב | סָבִיב סוֹבְבִים אֹתוֹ עֶשֶׂר בָּאַמָּה
מַקִּיפִים אֶת־הַיָּם סָבִיב שְׁנַיִם טוּרִים הַבָּקָר
יְצוּקִים בְּמֻצַקְתּוֹ: **ד** עוֹמֵד עַל־שְׁנַיִם עָשָׂר בָּקָר
שְׁלֹשָׁה פֹנִים | צָפוֹנָה וּשְׁלוֹשָׁה פֹנִים | יָמָּה
וּשְׁלֹשָׁה | פֹּנִים נֶגְבָּה וּשְׁלֹשָׁה פֹּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם
עֲלֵיהֶם מִלְמָעְלָה וְכָל־אֲחֹרֵיהֶם בָּיְתָה: **ה** וְעָבְיוֹ
טֶפַח וּשְׂפָתוֹ כְּמַעֲשֵׂה שְׂפַת־כּוֹס פֶּרַח שׁוֹשַׁנָּה
מַחֲזִיק בַּתִּים שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים יָכִיל: {ס} **ו** וַיַּעַשׂ
כִּיֹּרִים עֲשָׂרָה וַיִּתֵּן חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וַחֲמִשָּׁה
מִשְּׂמֹאול לְרָחְצָה בָהֶם אֶת־מַעֲשֵׂה הָעוֹלָה יָדִיחוּ
בָם וְהַיָּם לְרָחְצָה לַכֹּהֲנִים בּוֹ: {ס} **ז** וַיַּעַשׂ אֶת־
מְנֹרוֹת הַזָּהָב עֶשֶׂר כְּמִשְׁפָּטָם וַיִּתֵּן בַּהֵיכָל חָמֵשׁ
מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאול: {ס} **ח** וַיַּעַשׂ שֻׁלְחָנוֹת
עֲשָׂרָה וַיַּנַּח בַּהֵיכָל חֲמִשָּׁה מִיָּמִין וַחֲמִשָּׁה
מִשְּׂמֹאול וַיַּעַשׂ מִזְרְקֵי זָהָב מֵאָה: {ס} **ט** וַיַּעַשׂ
חֲצַר הַכֹּהֲנִים וְהָעֲזָרָה הַגְּדוֹלָה וּדְלָתוֹת לָעֲזָרָה
וְדַלְתוֹתֵיהֶם צִפָּה נְחֹשֶׁת: **י** וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף
הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגְבָּה: **יא** וַיַּעַשׂ חוּרָם אֶת־
הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל
חִירָם חוּרָם לַעֲשׂוֹת אֶת־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּבֵית הָאֱלֹהִים: **יב** עַמּוּדִים שְׁנַיִם
וְהַגֻּלּוֹת וְהַכְּתָרוֹת עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁתַּיִם
וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת הַכְּתָרוֹת
אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים: **יג** וְאֶת־הָרִמּוֹנִים
אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנַיִם טוּרִים
רִמּוֹנִים לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת
הַכְּתָרוֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים: **יד** וְאֶת־
הַמְּכֹנוֹת עָשָׂה וְאֶת־הַכִּיֹּרוֹת עָשָׂה עַל־
הַמְּכֹנוֹת: **טו** אֶת־הַיָּם אֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנֵים־
עָשָׂר תַּחְתָּיו: **טז** וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־
הַמִּזְלָגוֹת וְאֶת־כָּל־כְּלֵיהֶם עָשָׂה חוּרָם אָבִיו
לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה נְחֹשֶׁת מָרוּק: **יז** בְּכִכַּר
הַיַּרְדֵּן יְצָקָם הַמֶּלֶךְ בַּעֲבִי הָאֲדָמָה בֵּין סֻכּוֹת וּבֵין
צְרֵדָתָה: **יח** וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה לָרֹב
מְאֹד כִּי לֹא נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת: {ס} **יט** וַיַּעַשׂ
שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית הָאֱלֹהִים וְאֵת
מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָנוֹת וַעֲלֵיהֶם לֶחֶם
הַפָּנִים: **כ** וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת וְנֵרֹתֵיהֶם לְבַעֲרָם
כַּמִּשְׁפָּט לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר: **כא** וְהַפֶּרַח
וְהַנֵּרוֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב הוּא מִכְלוֹת
זָהָב: **כב** וְהַמִּזְמְרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת
וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר וּפֶתַח הַבַּיִת דַּלְתוֹתָיו

הַפְּנִימִיּוֹת לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים וְדַלְתֵי הַבַּיִת לַהֵיכָל
זָהָב:

דברי הימים ב פרק ה

א וַתִּשְׁלַם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה
לְבֵית יְהוָה {ס} וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קָדְשֵׁי | דָּוִיד
אָבִיו וְאֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־כָּל־הַכֵּלִים נָתַן
בְּאֹצְרוֹת בֵּית הָאֱלֹהִים: {פ}
ב אָז יַקְהֵיל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֶת־כָּל־
רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־
יְרוּשָׁלִַם לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר
דָּוִיד הִיא צִיּוֹן: **ג** וַיִּקָּהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ כָּל־אִישׁ
יִשְׂרָאֵל בֶּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִעִי: **ד** וַיָּבֹאוּ כֹּל
זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַלְוִיִּם אֶת־הָאָרוֹן: **ה** וַיַּעֲלוּ
אֶת־הָאָרוֹן וְאֶת־אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ
אֲשֶׁר בָּאֹהֶל הֶעֱלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים
הַלְוִיִּם: **ו** וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
הַנּוֹעָדִים עָלָיו לְפָנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים צֹאן וּבָקָר
אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפְרוּ וְלֹא יִמָּנוּ מֵרֹב: **ז** וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים
אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת
אֶל־קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְפֵי
הַכְּרוּבִים: **ח** וַיִּהְיוּ הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם עַל־
מְקוֹם הָאָרוֹן וַיְכַסּוּ הַכְּרוּבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־
בַּדָּיו מִלְמָעְלָה: **ט** וַיַּאֲרִיכוּ הַבַּדִּים וַיֵּרָאוּ רָאשֵׁי
הַבַּדִּים מִן־הָאָרוֹן עַל־פְּנֵי הַדְּבִיר וְלֹא יֵרָאוּ
הַחוּצָה וַיִּהְיוּ־שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: **י** אֵין בָּאָרוֹן רַק
שְׁנֵי הַלֻּחוֹת אֲשֶׁר־נָתַן מֹשֶׁה בְּחֹרֵב אֲשֶׁר כָּרַת
יְהוָה עִם־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצֵאתָם מִמִּצְרָיִם: {פ}
יא וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ כִּי כָּל־הַכֹּהֲנִים
הַנִּמְצְאִים הִתְקַדָּשׁוּ אֵין לִשְׁמוֹר
לְמַחְלְקוֹת: **יב** וְהַלְוִיִּם הַמְשֹׁרְרִים לְכֻלָּם לְאָסָף
לְהֵימָן לִידֻתוּן וְלִבְנֵיהֶם וְלַאֲחֵיהֶם מְלֻבָּשִׁים בּוּץ
בִּמְצִלְתַּיִם וּבִנְבָלִים וְכִנֹּרוֹת עֹמְדִים מִזְרָח לַמִּזְבֵּחַ
וְעִמָּהֶם כֹּהֲנִים לְמֵאָה וְעֶשְׂרִים
מחצררים מַחְצְרִים בַּחֲצֹצְרוֹת: **יג** וַיְהִי כְּאֶחָד
למחצצרים לַמְחַצְּרִים וְלַמְשֹׁרְרִים לְהַשְׁמִיעַ
קוֹל־אֶחָד לְהַלֵּל וּלְהוֹדוֹת לַיהוָה וּכְהָרִים קוֹל
בַּחֲצֹצְרוֹת וּבְמִצְלְתַּיִם וּבִכְלֵי הַשִּׁיר וּבְהַלֵּל לַיהוָה
כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם חַסְדּוֹ וְהַבַּיִת מָלֵא עָנָן בֵּית
יְהוָה: **יד** וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמוֹד לְשָׁרֵת מִפְּנֵי
הֶעָנָן כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים: {פ}

דברי הימים ב פרק ו

א אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לִשְׁכֹּן
בָּעֲרָפֶל: **ב** וַאֲנִי בָּנִיתִי בֵית־זְבֻל לָךְ וּמָכוֹן
לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים: **ג** וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ
אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל
עוֹמֵד: **ד** וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִיד אָבִי וּבְיָדָיו מִלֵּא
לֵאמֹר: **ה** מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם לֹא־בָחַרְתִּי בְעִיר מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
לִבְנוֹת בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וְלֹא־בָחַרְתִּי בְּאִישׁ
לִהְיוֹת נָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל: **ו** וָאֶבְחַר בִּירוּשָׁלַם
לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וָאֶבְחַר בְּדָוִיד לִהְיוֹת עַל־עַמִּי
יִשְׂרָאֵל: **ז** וַיְהִי עִם־לֵבָב דָּוִיד אָבִי לִבְנוֹת בַּיִת
לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: **ח** וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
דָּוִיד אָבִי יַעַן אֲשֶׁר הָיָה עִם־לְבָבְךָ לִבְנוֹת בַּיִת
לִשְׁמִי הֱטִיבוֹתָ כִּי הָיָה עִם־לְבָבֶךָ: **ט** רַק אַתָּה
לֹא תִבְנֶה הַבָּיִת כִּי בִנְךָ הַיּוֹצֵא מֵחֲלָצֶיךָ הוּא־
יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי: **י** וַיָּקֶם יְהוָה אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר

דִּבֶּר וָאָקוּם תַּחַת דָּוִיד אָבִי וָאֵשֵׁב | עַל־כִּסֵּא
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וָאֶבְנֶה הַבַּיִת לְשֵׁם
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: **יא** וָאָשִׂים שָׁם אֶת־הָאָרוֹן
אֲשֶׁר־שָׁם בְּרִית יְהוָה אֲשֶׁר כָּרַת עִם־בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל: **יב** וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה נֶגֶד כָּל־קְהַל
יִשְׂרָאֵל וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו: **יג** כִּי־עָשָׂה שְׁלֹמֹה כִּיּוֹר
נְחֹשֶׁת וַיִּתְּנֵהוּ בְּתוֹךְ הָעֲזָרָה חָמֵשׁ אַמּוֹת אָרְכּוֹ
וְחָמֵשׁ אַמּוֹת רָחְבּוֹ וְאַמּוֹת שָׁלוֹשׁ קוֹמָתוֹ וַיַּעֲמֹד
עָלָיו וַיִּבְרַךְ עַל־בִּרְכָּיו נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל
וַיִּפְרֹשׂ כַּפָּיו הַשָּׁמָיְמָה: {פ}
יד וַיֹּאמַר {פ}
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֵין־כָּמוֹךָ אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם
וּבָאָרֶץ שֹׁמֵר הַבְּרִית וְהַחֶסֶד לַעֲבָדֶיךָ הַהֹלְכִים
לְפָנֶיךָ בְּכָל־לִבָּם: **טו** אֲשֶׁר שָׁמַרְתָּ לְעַבְדְּךָ דָּוִיד
אָבִי אֵת אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ לוֹ וַתְּדַבֵּר בְּפִיךָ וּבְיָדְךָ
מִלֵּאתָ כַּיּוֹם הַזֶּה: **טז** וְעַתָּה יְהוָה | אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
שְׁמֹר לְעַבְדְּךָ דָּוִיד אָבִי אֵת אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לוֹ לֵאמֹר
לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מִלְּפָנַי יוֹשֵׁב עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל
רַק אִם־יִשְׁמְרוּ בָנֶיךָ אֶת־דַּרְכָּם לָלֶכֶת בְּתוֹרָתִי
כַּאֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְפָנָי: **יז** וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
יֶאֱמַן דְּבָרְךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ לְעַבְדְּךָ לְדָוִיד: **יח** כִּי
הַאֻמְנָם יֵשֵׁב אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם עַל־הָאָרֶץ הִנֵּה
שָׁמַיִם וּשְׁמֵי הַשָּׁמַיִם לֹא יְכַלְכְּלוּךָ אַף כִּי־הַבַּיִת
הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתִי: **יט** וּפָנִיתָ אֶל־תְּפִלַּת עַבְדְּךָ
וְאֶל־תְּחִנָּתוֹ יְהוָה אֱלֹהָי לִשְׁמֹעַ אֶל־הָרִנָּה וְאֶל־
הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר עַבְדְּךָ מִתְפַּלֵּל לְפָנֶיךָ: **כ** לִהְיוֹת
עֵינֶיךָ פְּתֻחוֹת אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה יוֹמָם וָלַיְלָה אֶל־
הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָמַרְתָּ לָשׂוּם שְׁמְךָ שָׁם לִשְׁמוֹעַ
אֶל־הַתְּפִלָּה אֲשֶׁר יִתְפַּלֵּל עַבְדְּךָ אֶל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה: **כא** וְשָׁמַעְתָּ אֶל־תַּחֲנוּנֵי עַבְדְּךָ וְעַמְּךָ
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְאַתָּה
תִּשְׁמַע מִמְּקוֹם שִׁבְתְּךָ מִן־הַשָּׁמַיִם וְשָׁמַעְתָּ
וְסָלָחְתָּ: **כב** אִם־יֶחֱטָא אִישׁ לְרֵעֵהוּ וְנָשָׂא־בוֹ
אָלָה לְהַאֲלֹתוֹ וּבָא אָלָה לִפְנֵי מִזְבַּחֲךָ בַּבַּיִת
הַזֶּה: **כג** וְאַתָּה | תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְעָשִׂיתָ
וְשָׁפַטְתָּ אֶת־עֲבָדֶיךָ לְהָשִׁיב לְרָשָׁע לָתֵת דַּרְכּוֹ
בְּרֹאשׁוֹ וּלְהַצְדִּיק צַדִּיק לָתֵת לוֹ כְּצִדְקָתוֹ:
{ס} **כד** וְאִם־יִנָּגֵף עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי
יֶחֱטְאוּ־לָךְ וְשָׁבוּ וְהוֹדוּ אֶת־שְׁמֶךָ וְהִתְפַּלְלוּ
וְהִתְחַנְּנוּ לְפָנֶיךָ בַּבַּיִת הַזֶּה: **כה** וְאַתָּה תִּשְׁמַע
מִן־הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל
וַהֲשִׁיבוֹתָם אֶל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר־נָתַתָּה לָהֶם
וְלַאֲבֹתֵיהֶם: {פ}
כו בְּהֵעָצֵר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ
וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְהוֹדוּ אֶת־שְׁמֶךָ
מֵחַטָּאתָם יְשׁוּבוּן כִּי תַעֲנֵם: **כז** וְאַתָּה | תִּשְׁמַע
הַשָּׁמַיִם וְסָלַחְתָּ לְחַטַּאת עֲבָדֶיךָ וְעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל כִּי
תוֹרֵם אֶל־הַדֶּרֶךְ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יֵלְכוּ־בָהּ וְנָתַתָּה
מָטָר עַל־אַרְצְךָ אֲשֶׁר־נָתַתָּה לְעַמְּךָ לְנַחֲלָה:
{ס} **כח** רָעָב כִּי־יִהְיֶה בָאָרֶץ דֶּבֶר כִּי־יִהְיֶה
שִׁדָּפוֹן וְיֵרָקוֹן אַרְבֶּה וְחָסִיל כִּי יִהְיֶה כִּי יָצַר־לוֹ
אֹיְבָיו בְּאֶרֶץ שְׁעָרָיו כָּל־נֶגַע וְכָל־מַחֲלָה: **כט** כָּל־
תְּפִלָּה כָל־תְּחִנָּה אֲשֶׁר יִהְיֶה לְכָל־הָאָדָם וּלְכָל
עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יֵדְעוּ אִישׁ נִגְעוֹ וּמַכְאֹבוֹ וּפָרַשׂ
כַּפָּיו אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה: **ל** וְאַתָּה תִּשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם
מְכוֹן שִׁבְתְּךָ וְסָלַחְתָּ וְנָתַתָּה לְאִישׁ כְּכָל־דְּרָכָיו
אֲשֶׁר תֵּדַע אֶת־לְבָבוֹ כִּי אַתָּה לְבַדְּךָ יָדַעְתָּ אֶת־
לְבַב בְּנֵי הָאָדָם: **לא** לְמַעַן יִירָאוּךָ לָלֶכֶת בִּדְרָכֶיךָ
כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר־הֵם חַיִּים עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר
נָתַתָּה לַאֲבֹתֵינוּ: {ס} **לב** וְגַם אֶל־הַנָּכְרִי אֲשֶׁר

לְא מֵעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל הוּא וּבָא | מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה
לְמַעַן שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְיָדְךָ הַחֲזָקָה וּזְרוֹעֲךָ הַנְּטוּיָה
וּבָאוּ וְהִתְפַּלְלוּ אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה: **לג** וְאַתָּה תִּשְׁמַע
מִן־הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתֶּךָ וְעָשִׂיתָ כְּכֹל אֲשֶׁר־
יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי לְמַעַן יֵדְעוּן כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ
אֶת־שְׁמֶךָ וּלְיִרְאָה אוֹתְךָ כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְלָדַעַת
כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר
בָּנִיתִי: **לד** כִּי־יֵצֵא עַמְּךָ לַמִּלְחָמָה עַל־אֹיְבָיו
בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ הָעִיר
הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִיתִי
לִשְׁמֶךָ: **לה** וְשָׁמַעְתָּ מִן־הַשָּׁמַיִם אֶת־תְּפִלָּתָם
וְאֶת־תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם: **לו** כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ
כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־יֶחֱטָא וְאָנַפְתָּ בָּם וּנְתַתָּם
לִפְנֵי אוֹיֵב וְשָׁבֻום שׁוֹבֵיהֶם אֶל־אֶרֶץ רְחוֹקָה אוֹ
קְרוֹבָה: **לז** וְהֵשִׁיבוּ אֶל־לְבָבָם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
נִשְׁבּוּ־שָׁם וְשָׁבוּ | וְהִתְחַנְנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ שׁבְיָם
לֵאמֹר חָטָאנוּ הֶעֱוִינוּ וְרָשָׁעְנוּ: **לח** וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ
בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם בְּאֶרֶץ שׁבְיָם אֲשֶׁר־שָׁבוּ
אֹתָם וְהִתְפַּלְלוּ דֶּרֶךְ אַרְצָם אֲשֶׁר נָתַתָּה לַאֲבוֹתָם
וְהָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ וְלַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִיתִי
לִשְׁמֶךָ: **לט** וְשָׁמַעְתָּ מִן־הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ
אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת־תְּחִנָּתֵיהֶם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם
וְסָלַחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר חָטְאוּ־לָךְ: **מ** עַתָּה אֱלֹהַי
יִהְיוּ־נָא עֵינֶיךָ פְּתֻחוֹת וְאָזְנֶיךָ קַשֻּׁבוֹת לִתְפִלַּת
הַמָּקוֹם הַזֶּה: {ס} **מא** וְעַתָּה קוּמָה יְהוָה אֱלֹהִים
לָנוּחֶךָ אַתָּה וַאֲרוֹן עֻזֶּךָ כֹּהֲנֶיךָ יְהוָה אֱלֹהִים
יִלְבְּשׁוּ תְשׁוּעָה וַחֲסִידֶיךָ יִשְׂמְחוּ בַטּוֹב: **מב** יְהוָה
אֱלֹהִים אַל־תָּשֵׁב פְּנֵי מְשִׁיחֶךָ זָכְרָה לְחַסְדֵי דָוִיד
עַבְדֶּךָ: {פ}

דברי הימים ב פרק ז

א וּכְכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל וְהָאֵשׁ יָרְדָה
מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל הָעֹלָה וְהַזְּבָחִים וּכְבוֹד יְהוָה
מָלֵא אֶת־הַבָּיִת: **ב** וְלֹא יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לָבוֹא אֶל־
בֵּית יְהוָה כִּי־מָלֵא כְּבוֹד־יְהוָה אֶת־בֵּית
יְהוָה: **ג** וְכָל | בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רֹאִים בְּרֶדֶת הָאֵשׁ
וּכְבוֹד יְהוָה עַל־הַבַּיִת וַיִּכְרְעוּ אַפַּיִם אַרְצָה עַל־
הָרִצְפָּה וַיִּשְׁתַּחֲווּ וְהוֹדוֹת לַיהוָה כִּי טוֹב כִּי לְעוֹלָם
חַסְדּוֹ: **ד** וְהַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם זֹבְחִים זֶבַח לִפְנֵי
יְהוָה: {ס} **ה** וַיִּזְבַּח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אֶת־זֶבַח
הַבָּקָר עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וְצֹאן מֵאָה וְעֶשְׂרִים
אָלֶף וַיַּחְנְכוּ אֶת־בֵּית הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ וְכָל־
הָעָם: **ו** וְהַכֹּהֲנִים עַל־מִשְׁמְרוֹתָם עֹמְדִים וְהַלְוִיִּם
בִּכְלֵי־שִׁיר יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִיד הַמֶּלֶךְ לְהֹדוֹת
לַיהוָה כִּי־לְעוֹלָם חַסְדּוֹ בְּהַלֵּל דָּוִיד בְּיָדָם
וְהַכֹּהֲנִים מחצצרים מַחְצְרִים נֶגְדָּם וְכָל־יִשְׂרָאֵל
עֹמְדִים: {ס} **ז** וַיְקַדֵּשׁ שְׁלֹמֹה אֶת־תּוֹךְ הֶחָצֵר
אֲשֶׁר לִפְנֵי בֵית־יְהוָה כִּי־עָשָׂה שָׁם הָעֹלוֹת וְאֶת
חֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים כִּי־מִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה
שְׁלֹמֹה לֹא יָכוֹל לְהָכִיל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הַמִּנְחָה
וְאֶת־הַחֲלָבִים: **ח** וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת־הֶחָג בָּעֵת
הַהִיא שִׁבְעַת יָמִים וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ קָהָל גָּדוֹל
מְאֹד מִלְּבוֹא חֲמָת עַד־נַחַל מִצְרָיִם: **ט** וַיַּעֲשׂוּ
בַּיּוֹם הַשְּׁמִינִי עֲצֶרֶת כִּי | חֲנֻכַּת הַמִּזְבֵּחַ עָשׂוּ
שִׁבְעַת יָמִים וְהֶחָג שִׁבְעַת יָמִים: **י** וּבְיוֹם עֶשְׂרִים
וּשְׁלֹשָׁה לַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי שִׁלַּח אֶת־הָעָם
לְאָהֳלֵיהֶם שְׂמֵחִים וְטוֹבֵי לֵב עַל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר
עָשָׂה יְהוָה לְדָוִיד וְלִשְׁלֹמֹה וּלְיִשְׂרָאֵל
עַמּוֹ: **יא** וַיְכַל שְׁלֹמֹה אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית

הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־הַבָּא עַל־לֵב שְׁלֹמֹה לַעֲשׂוֹת
בְּבֵית־יְהוָה וּבְבֵיתוֹ הִצְלִיחַ׃ {פ}
יב וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה בַּלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ
שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ וּבָחַרְתִּי בַּמָּקוֹם הַזֶּה לִי
לְבֵית זָבַח׃ **יג** הֵן אֶעֱצָר הַשָּׁמַיִם וְלֹא־יִהְיֶה מָטָר
וְהֵן־אֲצַוֶּה עַל־הָאָרְבֶּה לֶאֱכוֹל הָאָרֶץ וְאִם־אֲשַׁלַּח
דֶּבֶר בְּעַמִּי׃ **יד** וְיִכָּנְעוּ עַמִּי אֲשֶׁר נִקְרָא־שְׁמִי
עֲלֵיהֶם וְיִתְפַּלְלוּ וְיבַקְשׁוּ פָנַי וְיָשֻׁבוּ מִדַּרְכֵיהֶם
הָרָעִים וַאֲנִי אֶשְׁמַע מִן־הַשָּׁמַיִם וְאֶסְלַח
לְחַטָּאתָם וְאֶרְפָּא אֶת־אַרְצָם׃ **טו** עַתָּה עֵינַי יִהְיוּ
פְתֻחוֹת וְאָזְנַי קַשֻּׁבוֹת לִתְפִלַּת הַמָּקוֹם
הַזֶּה׃ **טז** וְעַתָּה בָּחַרְתִּי וְהִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה
לִהְיוֹת־שְׁמִי שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי וְלִבִּי שָׁם כָּל־
הַיָּמִים׃ **יז** וְאַתָּה אִם־תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִיד
אָבִיךָ וְלַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ וְחֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי
תִּשְׁמֹור׃ **יח** וַהֲקִימוֹתִי אֶת כִּסֵּא מַלְכוּתֶךָ כַּאֲשֶׁר
כָּרַתִּי לְדָוִיד אָבִיךָ לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ
מוֹשֵׁל בְּיִשְׂרָאֵל׃ **יט** וְאִם־תְּשׁוּבוּן אַתֶּם וַעֲזַבְתֶּם
חֻקּוֹתַי וּמִצְוֹתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם
וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
לָהֶם׃ **כ** וּנְתַשְׁתִּים מֵעַל אַדְמָתִי אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם
וְאֶת־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לִשְׁמִי אַשְׁלִיךְ
מֵעַל פָּנָי וְאֶתְּנֶנּוּ לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה בְּכָל־
הָעַמִּים׃ **כא** וְהַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר הָיָה עֶלְיוֹן לְכָל־
עֹבֵר עָלָיו יִשֹּׁם וְאָמַר בַּמֶּה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה
לָאָרֶץ הַזֹּאת וְלַבַּיִת הַזֶּה׃ **כב** וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר
עָזְבוּ אֶת־יְהוָה | אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיאָם
מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּחֲזִיקוּ בֵּאלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לָהֶם וַיַּעַבְדוּם עַל־כֵּן הֵבִיא עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה
הַזֹּאת׃ {פ}

חוברות לימוד הבי"ת
והמשניות זהר הודפס
לזכות ולרפואת

ר' מרדכי

בן חנה נ"י

הקב"ה ישלח לו רפואה
שלימה ברמ"ח איבריו
ושס"ה גידיו וחמשה חושיו
ושאר כוחות גופו ובטיפי
דמיו, בעבור שנדבו סכום
הגון להדפסה.

בס"ד

לוח זמני היום לאופק אומאן יצ"ו - לימי קיבוץ ראש השנה תשפ"ה לפ"ק

יום לשבוע	יום לחודש	פרשה	חצות הלילה	עלות השחר	טלית ותפילין	נץ החמה במישור	סוף זמן קר"ש מג"א א'	סוף זמן קר"ש מג"א ב'	סוף זמן קר"ש גר"א	סוף זמן תפילה גר"א	חצות היום	מנחה גדולה	מנחה קטנה	פלג המנחה גר"א	שקיעת החמה בגובה	צאת * הכוכבים בינונים 6.5°	צאת ** הכוכבים קטנים 8.5°	72 דק'	למניין
שני	כ' אלול		1:31	5:13	5:43	6:47	8:47	9:01	9:49	10:49	12:51	1:22	4:23	5:39	6:54	7:29	7:41	8:06	23
שלישי	כ"א אלול		1:29	5:15	5:44	6:49	8:47	9:02	9:49	10:49	12:51	1:21	4:22	5:37	6:52	7:27	7:39	8:04	24
רביעי	כ"ב אלול		1:27	5:16	5:46	6:50	8:48	9:03	9:50	10:50	12:51	1:21	4:21	5:35	6:50	7:25	7:37	8:02	25
חמישי	כ"ג אלול		1:25	5:18	5:47	6:52	8:49	9:03	9:50	10:50	12:50	1:21	4:19	5:33	6:47	7:23	7:35	8:00	26
שישי	כ"ד אלול	הדלקת הנרות 6:05	1:23	5:19	5:49	6:53	8:49	9:04	9:51	10:50	12:50	1:20	4:18	5:32	6:45	7:21	7:33	7:58	27
שבת	כ"ה אלול	**נצבים וילך** צאהש"ש 7:31 ר"ת 7:56	1:21	5:21	5:50	6:55	8:50	9:05	9:51	10:50	12:50	1:20	4:16	5:30	6:43	7:19	7:31	7:56	28
ראשון	כ"ו אלול	אש' משכימין לסליחות	1:19	5:23	5:52	6:56	8:50	9:05	9:52	10:51	12:49	1:20	4:15	5:28	6:41	7:16	7:29	7:54	29
שני	כ"ז אלול		1:16	5:24	5:53	6:58	8:51	9:06	9:53	10:51	12:49	1:19	4:14	5:26	6:39	7:14	7:27	7:51	30
שלישי	כ"ח אלול		1:14	5:26	5:55	6:59	8:52	9:06	9:53	10:51	12:49	1:19	4:12	5:25	6:37	7:12	7:24	7:49	1
רביעי	כ"ט אלול	הדלקת הנרות 5:55	1:12	5:27	5:56	7:00	8:52	9:07	9:54	10:52	12:48	1:19	4:11	5:23	6:35	7:10	7:22	7:47	2
חמישי	א' תשרי	**א' דראש השנה**	1:10	5:29	5:58	7:02	8:53	9:08	9:54	10:52	12:48	1:18	4:10	5:21	6:33	7:08	7:20	7:45	3
שישי	ב' תשרי	**ב' דראש השנה**	1:08	5:30	5:59	7:03	8:54	9:08	9:55	10:52	12:48	1:18	4:08	5:20	6:31	7:06	7:18	7:43	4
שבת	ג' תשרי	**האזינו שובה** צאהש"ש 7:18 ר"ת 7:43	1:06	5:32	6:00	7:05	8:54	9:09	9:55	10:52	12:47	1:18	4:07	5:18	6:29	7:04	7:16	7:41	5
ראשון	ד' תשרי	צום גדלי' צאת הצום 7:02	1:04	5:33	6:02	7:06	8:55	9:09	9:56	10:53	12:47	1:18	4:06	5:16	6:27	7:02	7:14	7:39	6
שני	ה' תשרי		1:02	5:35	6:03	7:08	8:55	9:10	9:57	10:53	12:47	1:17	4:04	5:14	6:24	7:00	7:12	7:37	7
שלישי	ו' תשרי		1:00	5:36	6:05	7:09	8:56	9:11	9:57	10:53	12:47	1:17	4:03	5:13	6:22	6:58	7:10	7:35	8
רביעי	ז' תשרי		12:58	5:38	6:06	7:11	8:57	9:11	9:58	10:54	12:46	1:17	4:02	5:11	6:20	6:56	7:08	7:33	9
חמישי	ח' תשרי		12:56	5:39	6:08	7:12	8:57	9:12	9:58	10:54	12:46	1:16	4:01	5:09	6:18	6:54	7:06	7:31	10
שישי	ט' תשרי	הדלקת הנרות 5:36	12:54	5:41	6:09	7:14	8:58	9:13	9:59	10:54	12:46	1:16	3:59	5:08	6:16	6:52	7:04	7:29	11
שבת	י' תשרי	**יום כיפור** צאהש"ש 7:02 ר"ת 7:27	12:52	5:42	6:11	7:15	8:59	9:13	10:00	10:55	12:45	1:16	3:58	5:06	6:14	6:50	7:02	7:27	12
ראשון	י"א תשרי	שם ה'	12:50	5:44	6:12	7:17	8:59	9:14	10:00	10:55	12:45	1:16	3:57	5:05	6:12	6:48	7:00	7:25	13

* לעניני דרבנן וצאת התענית כמבואר בשו"ע ומ"ב סי' רס"א וביו"ד רס"ב ועוד ** לק"ש של ערבית ושאר דאוריתא כמ"ש בשו"ע ומ"ב סי' רל"ה ורצ"ג

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב - עיר השמחה

פרשת האזינו

יום **ראשון**	**כן** 29	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא צ"ו **ירושלמי:** יומא י"ח **תוספתא:** נגעים ז **נ"ך:** דברי הימים ב א **משניות:** שקלים א **זהר:** חלק א עמ' רלט-רמ	**א' דסליחות** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:19 | **חצות היום** ..... 12:28 **נץ החמה** ..... 6:31 | **שקיעה** ..... 6:24 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:44 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:37 **סו"ז קר"ש - גר"א** 9:30
יום **שני**	**כז** 30	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא צ"ז **ירושלמי:** יומא י"ט **תוספתא:** נגעים ח **נ"ך:** דברי הימים ב ב **משניות:** שקלים ב **זהר:** חלק א עמ' רמא-רמב	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:19 | **חצות היום** ..... 12:28 **נץ החמה** ..... 6:32 | **שקיעה** ..... 6:23 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:45 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:36 **סו"ז קר"ש - גר"א** 9:30
יום **שלישי**	**כח** 1	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא צ"ח **ירושלמי:** יומא כ' **תוספתא:** נגעים ט **נ"ך:** דברי הימים ב ג **משניות:** שקלים ג **זהר:** חלק א עמ' רמג-רמד	**עלות השחר** (72 דק') ... 5:20 | **חצות היום** ..... 12:28 **נץ החמה** ..... 6:32 | **שקיעה** ..... 6:21 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:45 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:34 **סו"ז קר"ש - גר"א** 9:30
יום **רביעי**	**כט** 2	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא צ"ט **ירושלמי:** יומא כ"א **תוספתא:** פרה א **נ"ך:** דברי הימים ב ד **משניות:** שקלים ד **זהר:** חלק א עמ' רמה-רמו	**ערב ראש השנה, עירוב תבשילין** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:21 | **חצות היום** ..... 12:27 **נץ החמה** ..... 6:33 | **שקיעה** ..... 6:20 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:45 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:33 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:30 **הדלקת נרות** (40 דק'): **5:40** (20 דק'): **6:00**
יום **חמישי**	**א** 3	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא ק' **ירושלמי:** יומא כ"ב **תוספתא:** פרה ב **נ"ך:** דברי הימים ב ה **משניות:** שקלים ה **זהר:** חלק א עמ' רמז-רמח	**א' דראש השנה** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:21 | **חצות היום** ..... 12:27 **נץ החמה** ..... 6:34 | **שקיעה** ..... 6:19 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:45 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:32 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:30 **הדלקת נרות ברבינו תם: 7:32**
יום **ששי**	**ב** 4	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא ק"א **ירושלמי:** יומא כ"ג **תוספתא:** פרה ג **נ"ך:** דברי הימים ב ו **משניות:** שקלים ו **זהר:** חלק א עמ' רמט-רנ	**ב' דראש השנה** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:22 | **חצות היום** ..... 12:27 **נץ החמה** ..... 6:34 | **שקיעה** ..... 6:17 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:45 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:30 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:30 **הדלקת נרות** (40 דק'): **5:37** (20 דק'): **5:57**
שב"ק	**ג** 5	**לימוד יומי:** **בבלי:** בבא בתרא ק"ב **ירושלמי:** יומא כ"ד **תוספתא:** פרה ד **נ"ך:** דברי הימים ב ז **משניות:** שקלים ז **זהר:** חלק א עמ' רנא-רנב	**שבת קודש פרשת האזינו, שבת שובה** **עלות השחר** (72 דק') ... 5:23 | **חצות היום** ..... 12:26 **נץ החמה** ..... 6:35 | **שקיעה** ..... 6:16 **סו"ז קר"ש - מג"א** ... 8:46 | **צה"כ לשיטת ר"ת** .. 7:29 **סו"ז קר"ש - גר"א** .... 9:31 **מוצש"ק לשיטת ר"ת: 7:29**

מִי שֶׁזּוֹכֶה לִהְיוֹת אֵצֶל רַבֵּנוּ זַ"ל בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה - כָּל הַשָּׁנָה שֶׁלּוֹ הוֹלֶכֶת בְּצוּרָה אַחֶרֶת לְגַמְרֵי ! (משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)